

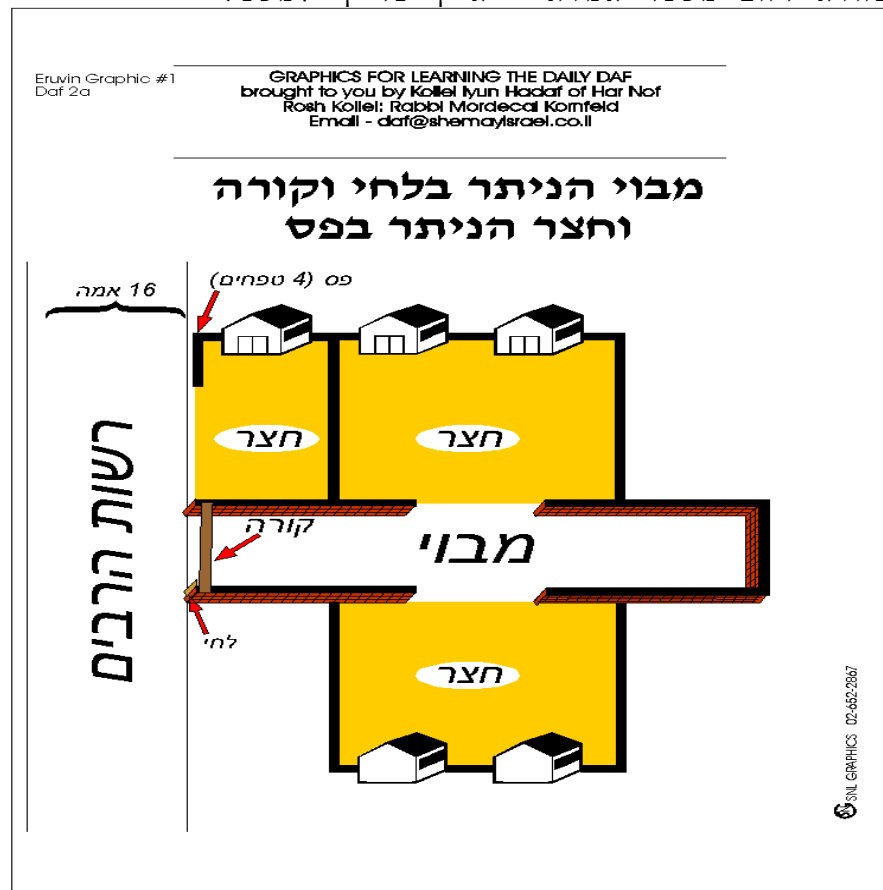
עירובין פרק ראשון מבו

(עירובין ב, א)

משנה :

מבו שהוא גבוה (שהניחו את הקורה) למעלה מעשרים אמה (וקורה זו - להתיר לטלטל לתוכה באה, דמדאורייתא איתסר הוצאת רשות הרבים [הוצאה לרשות הרבים] בשבת, ומה היא רשות הרבים' - 'סרטיא ופלטאי גדולה', כדאמרן בפרק 'יציאות השבת' (שבת 10ב) שדומין לדגלי מדבר; דכל מילי דשבת - ממשכן גמרינן, ועגלות של לויים ברוחב שש עשרה אמה אזלי, כדאמרן ב'הזורק' (שבת 3טא); הלכך לא הוי רשות הרבים בציר משש עשרה אמה רוחב, ומפולש משני ראשין, אבל מבו - קצר הוא, ואינו רחב שש עשרה אמה; ואי נמי רחב הוא - אינו מפולש, אלא ראשו אחד פתוח לרשות הרבים וראשו אחד סתום - דאי הוה מפולש לא הוי משתרי בקורה, כדאמרין בגמרא; וכיון דלאו רשות הרבים הוא - שרי לטלטולי ביה מן התורה בלי שום תיקון, ורבנן גזור עליה משום דאחי לאיחלופי ברשות הרבים, ושרייה בתקנתא דלחי או קורה, דליהוי היכרא, דלא ליתי למישרי רשות הרבים גמורה) - ימעט (ישפיל) ; (וטעמא מפרש בגמרא) רבי יהודה אומר : אינו צריך ;

והרחב מעשר אמות - ימעט (זהו שיעור רוחב סתם פתחים, וטפי מהכי לא מיקרו 'פתח' אלא 'פרצה', ואנן בעינן פתח; וצריך לנעוץ קנים למעט רוחב כניסתה, ולהעמידה על עשר או על פחות) ; ואם יש לו צורת הפתח (לחי מיכן ולחי מיכן וקורה (ס"א וקנה) על גביהן), אף על פי שהוא רחב מעשר אמות - אין צריך למעט.

גמרא :

תנן התם [סוכה פ"א מ"א] : 'סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה - פסולה, ורבי יהודה מכשיר' מאי שנא גבי סוכה דתני 'פסולה' (דתני 'ימעט', ולא תנא 'פסול') וגבי מבו תני תקנתא ? סוכה, (דטעמא דידה) דאורייתא (כדאמרין התם מ'למען ידעו דורותיכם' [ויקרא כג, מג]) תני 'פסולה' (הואיל וכבר מימות משה ניתנה מדה זו, ובאו חכמים לפרש לך שאם לא עשה כן פסולה, שייך למיתני בה לשון פסלות, ואף על גב דמהניא בה תקנתא, כל כמה דלא מתקן לה - איקריא פסולה) ; מבו (דכל עיקריה) דרבנן - תני תקנתא (דרבנן לא שייך למימר ביה לשון פסלות - שהרי כאן התחילו להראותך עסקי מבו ותורתיו, ומאי פסול שייך למימר, אכתי לא הודיעוך רבנן שיעוריה בהכי, דליתני 'אם לא עשה כן - פסול') ;

ואיבעית אימא: דאורייתא נמי תני תקנתא (בעלמא, במילי אחריני), אלא סוכה דנפישין מיליה (דקתני התם: ושאיין לה שלש דפנות, ושאינה גבוהה עשרה, ושחמתה מרובה מצילתה) - פסיק ותני 'פסולה' (דהשתא מצי כילל ותני להו כולהו כחדא; דאי הוה תני תקנתא - לא הוה מצי לערובינהו ולמתנייהו: דבשאיין לה שלש דפנות - בעי למיתני 'עשה לה דופן', ובשאינה גבוהה - בעי למיתני 'יגביה', ובשחמתה מרובה מצילתה - 'יוסיף על סככה', ואמר מר: לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה (פסחים ג, ב); מבוי דלא נפיש מיליה - תני תקנתא.

אמר רב יהודה אמר רב: חכמים לא למדוה אלא מפתחו של היכל, ורבי יהודה לא למדה אלא מפתחו של אולם (אהל מועד הוא ההיכל, ששם היה נתון מזבח הזהב והשלחן והמנורה, ובכולהו כתיב אהל מועד), דתנן: 'פתחו של היכל גבהו עשרים אמה ורחבו עשר אמות' [וארבע דלתות היו לו שתיים בפנים ושתיים בחוץ שנאמר (יחזקאל מ, כג) שתיים דלתות להיכל ולקדש; החיצונות נפתחות לתוך הפתח לכסות עוביו של כותל, והפנימיות נפתחות לתוך הבית לכסות אחר הדלתות: שכל הבית טוח בזהב חוץ מאחר הדלתות; רבי יהודה אומר: בתוך הפתח היו עומדות, וכמין איצטרמיטה היו, ונקפלות לאחוריהן, אלו שני אמות ומחצה ואלו שני אמות ומחצה חצי אמה מזוזה מכאן וחצי אמה מזוזה מכאן שנאמר (יחזקאל מ"א, כד) ושתיים דלתות לדלתות שתיים מוסבות דלתות שתיים דלתות לאחרת] ' [מדות פ"ד מ"א], ו' [פתחו] של אולם גבהו ארבעים אמה ורחבו עשרים אמות' [מדות פ"ג מ"ז]; ושניהן מקרא אחד דרשו: (ויקרא ג, ב) [וסמך ידו על ראש קרבנו] ושחטו פתח אהל מועד [וזרקו בני אהרן הכהנים את הדם על המזבח סביב]; דרבנן סברי קדושת היכל לחוד וקדושת אולם לחוד, וכי כתיב 'פתח אהל מועד' - אהיכל כתיב (רבנן סברי קדושת אולם לא) כקדושת היכל, וכל עבודות האמורות בהיכל, אי הוה עביד להו באולם שלפניו - לא מיתכשרי, הלכך: לא מיקרי 'אהל מועד', ולא אשכחן קרא דליקרי לפתח דיליה 'פתח'; ורבי יהודה סבר היכל ואולם קדושה אחת היא, וכי כתיב 'פתח אהל מועד' - אתרוייהו הוא דכתיב; רבנו חננאל: רבנן סברי 'פתח אהל מועד' - ההיכל הוא דאיקרי 'אהל מועד', וההיא פתח - פתח ההיכל הוא; ורבי יהודה סבר קדושת אולם והיכל חדא מילתא היא, וכולהו 'אהל מועד' איקרי. [הכלים שהיו באהל מועד במשכן היו הכלים שהיו בהיכל במקדש: השולחן והמנורה ומזבח הקטורת; והמזבח שהיה בחצר המשכן היה באולם המקדש; ושני מסכים היו במשכן: של פתח אהל מועד (במדבר ג, כ) ושל פתח החצר (במדבר ל, כ); וכן היו דלתות בחומת האולם ודלתות בקיר ההיכל, אך לרבי יהודה נראה שלא היו נסגרות.]

ואיבעית אימא לרבי יהודה נמי קדושת אולם לחוד וקדושת היכל לחוד, והכא היינו טעמא דרבי יהודה: דכתיב 'אל פתח אולם הבית' (אלמא 'פיתחא' אקרי).
ורבנן?

אי הוה כתב 'אל פתח אולם' - כדקאמרת; השתא דכתיב 'אל פתח אולם הבית' - הבית הפתוח לאולם (והוא היכל); תוספות ד"ה דכתיב אל פתח אולם הבית: זה הפסוק אינו בשום מקום ואור"י דמצינו דכתיב (יחזקאל מ, מ) אולם הבית ובקרא אחרינא (שם מ, א) כתיב פתח הבית והוי כאלו נכתב בהדיא בחד קרא 'פתח אולם הבית', וקאמרי רבנן: אי כתב פתח אולם כדקאמרת פירושו: שלא היה כתוב בשום מקום 'אולם הבית'.

והא (פתח אהל מועד) כי כתיב - האי במשכן (שהיה במדבר) כתיב (ושם לא היה אולם, ופתח היכל - עשר אמות הוא דגבוה, שהקדשים לא היו אלא עשרה אמות גובהן); אשכחן משכן דאיקרי מקדש ומקדש דאיקרי משכן, דאי לא תימא הכי - הא דאמר רב יהודה אמר שמואל 'שלמים ששחטן' (שחרית) קודם פתיחת דלתות ההיכל - פסולין, שנאמר (ויקרא ג, ב) [וסמך ידו על ראש קרבנו] ושחטו פתח אהל מועד [וזרקו בני אהרן הכהנים את הדם על המזבח סביב] - בזמן שפתוחין ולא בזמן שהן נעולים, והא כי כתיב ההיא - במשכן כתיב (ובבית עולמים מנא לן?)! אלא אשכחן מקדש דאיקרי משכן ומשכן דאיקרי מקדש [והרי במשכן לא היו דלתות כלל, אלא רק מסך, ולא למדנו שפתחו את המסך; אלא שמואל היה יכול למוד את הדין של דלתות ההיכל מהמשכן, כי מקדש איקרי משכן ומשכן איקרי מקדש].

בשלמא מקדש דאיקרי משכן דכתיב (ויקרא כו, יא) ונתתי משכני בתוכם [ולא תגעל נפשי אתכם] (וכשנאמר מקרא זה כבר הוקם המשכן, שהרי בתורת כהנים נכתב, וכל אותו הספר - באהל מועד נאמר, בדכתיב (ויקרא א, א): וידבר ה' אליו מאהל מועד, ועל איזה משכן היה מבטיחן עוד, אם לא על המקדש?), אלא משכן דאיקרי מקדש מנלן?: אילימא מדכתיב (במדבר י, כא) ונשאו הקהתים נושאי המקדש והקימו את המשכן עד בואם [המקדש=המשכן]!

(עירובין ב, ב)

ההוא בארון כתיב (שהוא משא בני קהת, ועל שם שהוא מקודש משאר המשאות קרוי מקדש) !
אלא מהכא : (שמות כה, ח) **ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם** . [בגל יו"ל : צ"ל [שמות כה, ט]: ככל אשר
אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו]

(ארוחב פריך, דתנן במתניתין: **והרחב מעשר אמות - ימעט** - הא אשכחן פתח חצר דהוי עשרים רוחב, ואיקרי
'פתח', דכתיב ואת קלעי החצר ואת מסך פתח שער החצר בפרשת נשא [במדבר ד, כו] כתיב, אבל אגובה ולמיפסל
בגובה יותר מחמש אמות - לא מצי פריך, דהא אשכחן פתח ההיכל דגובה עשרים, וקא קרי ליה 'פתח':)
בין לרבנן ובין לרבי יהודה לילפו מפתח שער החצר, דכתיב (שמות
כז, יח) **אורך החצר מאה באמה, ורחב חמשים בחמשים וקומה חמש אמות** [שש משזר ואדניהם נחשת],
וכתיב (שמות כז, יד) **וחמש עשרה אמה קלעים לכתף** [עמדיהם שלשה ואדניהם שלשה], **וכתיב**
(שמות לח, טו) **ולכתף השנית מזה ומזה לשער החצר קלעים חמש עשרה אמה** [עמדיהם שלשה ואדניהם
שלשה] (רוחב חצר המשכן חמישים אמה, והא דכתיב חמשים בחמשים? בפרק שני [עירובין כג, ב] מפרש לה,
ופתחה באמצע רחבה, וסתמו בקלעים חמש עשרה אמה מצד זה של פתח וחמש עשרה אמה מצד זה של פתח,
נשאר עשרים אמה רוחב באמצע, כדכתיב חמש עשרה אמה קלעים לכתף, ו'כתף' הוא צידו של פתח) -
מה להלן (גובה [הפתח]) **חמש** (שהרי כל קלעי החצר סביב לא היה גובהו אלא חמש, כדכתיב
(שמות כז, יח) **וקומה חמש אמות**) **ברוחב עשרים** - **אף כאן חמש ברוחב עשרים?**
'פתח שער החצר' איקרי, 'פתח' סתמא לא איקרי;
ואיבעית אימא: **כי כתיב 'קלעים חמש עשרה אמה לכתף' בגובהה הוא**
דכתיב (שגבהו הקלעים המזרחיות מזה ומזה לפתח חמש עשרה אמה יותר משאר קלעי החצר, דהו להו
גובה עשרים, ולרוחב לא ניתנה מדה) .

'גובהה? והא כתיב 'וקומה חמש אמות'?
ההוא (חמש אמות) - **משפת מזבח ולמעלה** . (גירסת ראשונה ברש"י: משפת קלעים ולמטה
- למטה מאותן חמש עשרה שנעדרו מזה ומזה לפתח היו עוד חמש גובה שוה לשאר הקלעים, ועליהן ניתוספו
חמש עשרה בגובה משני עברי הפתח, דהו להו עשרים;
לישנא אחרינא: **בגובהה הוא דכתיב** - דגובה כל קלעי החצר סביב חמש עשרה אמה, אבל לרוחב הפתח לא
למדנו שיעור; ולהך לישנא גרסינן במסקנא: **ההוא משפת מזבח ולמעלה:** שהמזבח גובהו עשר, והקלעים
גבוהות ממנו חמש, דהו להו חמש עשרה, כדי שלא יהא כהן עומד עליו ועבודה בידו וכל העם רואין אותו
מבחוץ; ושתייהן שמעתי, וזה עיקר, וכן מפורש בזבחים בפרק 'קדשי קדשים' (נ"ב),
והמפרש לשון ראשון - טועה הוא, שהיה סבור דמאן דפריך לילפו מפתח שער החצר - אגובה פריך, למיפסל
גובה יותר מחמש אמות, ומשום הכי אהדר לאוקומי פתח החצר בגובה עשרים.)

ורבי יהודה, מפתחו של אולם גמר? והא תנן 'והרחב מעשר אמות
ימעט', ולא פליג רבי יהודה (ואי מאולם גמר - ליכשר ברוחב עשרים)?
אמר אביי: פליג בכרייתא, דתניא: 'והרחב מעשר אמות ימעט; רבי
יהודה אומר: אינו צריך למעט';
ולילפוג במתניתין?

פליג בגובהה והוא הדין לרחבה.
ואכתי רבי יהודה מפתחו של אולם גמר? והתניא: 'מכוי שהוא
גבוה מעשרים אמה - ימעט, ורבי יהודה מכשיר עד ארבעים וחמשים
אמה', ותני בר קפרא (במילתיה דרבי יהודה): **'עד מאה'!**
בשלמא לבר קפרא (איכא למימר דרבי יהודה מאולם גמר, ולא מכשר בגובה מארבעים, והא דתני
בר קפרא מאה) - **גוזמא** (משום דאכשר רבי יהודה ביותר מעשרים ומשלשים נראים לבר קפרא גוזמא,
ונקיט במילתיה ט"י), **אלא לרב יהודה מאי גוזמא? בשלמא לרבי יהודה,**
ארבעים גמר מפתחו של אולם, אלא חמישים מנא ליה?
אמר רב חסדא: **הא מתניתא אטעיתיה לרב** (דאמר לעיל 'רבי יהודה לא למדה אלא
מפתח אולם', הא מתניתא דלקמיה אטעיתיה:), **דתניא: 'מכוי שהוא גבוה מעשרים**
אמה יותר מפתחו של היכל - ימעט'; **הוא סבר מדרבנן מפתחו של**
היכל גמרי, רבי יהודה מפתחו של אולם גמר, ולא היא: רבי
יהודה מפתחא דמלכין גמר (סתם פתחי מלכים גבוהין הרבה) .

ורבנן, אי מפתחו של היכל גמרי - ליבעו דלתות כהיכל, אלמה
תנן 'הכשר מכוי: בית שמאי אומרים לחי' (קנה או לוח נעוץ אצל כותל האחד
בראשו) וקורה, ובית הלל אומרים: לחי או קורה'?

דלתות היכל לצניעות בעלמא הוא דעבידן.
אלא מעתה לא תיהני ליה צורת הפתח (להכשיר רוחבו ביותר מעשרה), **דהא**
היכל צורת הפתח הויא לו, אפילו הכי עשר אמות הוא דרויח,
אלמה תנן 'אם יש לו צורת הפתח אף על פי שרחב מעשר אמות אינו
צריך למעט'?

מידי הוא טעמא אלא לרב? הא מתני ליה רב יהודה לחייה בר רב
קמיה דרב: 'אינו צריך למעט' ואמר ליה: אתנייה 'צריך למעט'!
אלא מעתה

(עירובין ג, א) לא תיהני ליה אמלתרא (לאכשורי גובהו יותר מעשרים [לקמן מפרש מאי 'אמלתרא'] , דהא היכל - אמלתרא הויה ליה , ואפילו הכי עשרים אמה הוא דגבוה (והיכא תני דמהניא?) דתנן [מדות פ"ג מ"ז, בשנויים] : 'חמש אמלתראות של מילה (עץ שגדילין בו מילין, והם עפצים, ובלעז גלא"ש) היו על גביו זו למעלה מזו וזו למעלה מזו' ?

והאי מאי , תיובתא? דילמא כי תניא ההיא דאמלתראות - באולם תניא? והאי מאי , קושיא? דילמא תבנית היכל כתבנית אולם? אלמא אמר רבי אילעא אמר רב : 'רחבה ארבעה (אם היתה קורה רחבה ארבעה טפחים) , אף על פי שאינה בריאה (אף על פי שהיא דקה ואינה חזקה לקבל אריח - כשירה, והא דתנן במתניתין [לקמן: עירובין פ"א מ"ד, דף יג, ב] 'זריאה כדי לקבל אריח' - כשאינה רחבה ארבעה טפחים קאמר) , ואם יש לה אמלתרא אפילו גבוהה יותר מעשרים אמה אינו צריך למעט' (תרתין מילין קאמר רב, ולקולא)? (השתא קא מסיק לפירכיה, דאשכחן דמהניא אמלתרא אליבא דרב, ומעיקרא לא שבקיה לאסוקי למלתיה עד דסתר ליה לתיובתא.)

אמר רב יוסף: אמלתרא (הא 'אמלתרא' דאיתתה משמיה דרב) - (לא רב אמרה, דתיקשי דרב אדרב, אלא) מתניתא היא .

מאן קתני לה? אמר אביי: והא חמא בריה דרבה בר אבוא קתני לה! ותיהוי אמלתרא מתניתא, ותיקשי לרב (דהא חזינן הכא דלא גמרי רבנן מהיכל, מדקתני דאמלתרא מהניא)?

אמר לך רב: דל אנא מהכא (הרימני מיכן כאילו שתקתי ולא אמרתי דבר זה) : מתניתא, מי לא קשיין אהרדי (דהא תניא לעיל בהדיא 'מבוי שהוא גבוה מעשרים', יותר מפתחו של היכל, אלמא: רבנן מהתם גמרי) ? אלא מאי אית לך למימר? 'תנא היא (תנא דלעיל דסבירא ליה דרבנן מהיכל גמרי, ואמלתרא לא מהניא, והאי תנא דאמלתרא סבר: לאו מהיכל גמרי)' ? לדידי נמי תנא היא (ואנא - כתנא דלעיל אמרי) !

רב נחמן בר יצחק אמר: בלא רב (אי לא הוה מפרש רב למתניתא קמייתא, ויליף מינה דרבנן מהיכל גמרי) - מתניתא אהרדי (דבין לההיא מתניתין ובין להא מתניתין דאמלתרא) לא קשיין: לרבנן קורה טעמא מאי (בעו תוך עשרים אמה) ? משום היכרא (דליחזו אינשי, ולידעו דתקנתא עבוד, ולא ליתוי לאיחלופי ברשות הרבים, ומשום הכי מהניא אמלתרא, דכיון דמיסתכלי בה אינשי אפילו למעלה מעשרים אמה - איכא היכרא) , והאי דקתני (במתניתא קמייתא) 'יתר מפתחו של היכל' - סימנא בעלמא (לאו דגמרי מהתם, אלא סימנא בעלמא נקט, שלא תחליף גירסא דעשרים ותאמר למעלה משלשים או מארבעים - יהא פתח היכל סימן בידך) ;

ורב נחמן בר יצחק - הניחא אי לא סבירא ליה הא דרבה, אלא אי סבירא ליה הא דרבה (דטעמייהו דרבנן בסוכה נמי משום היכר) , דאמר רבה: 'כתיב (ויקרא כג, מג) למען ידעו דורותיכם כי בסכות הושבתי [את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים אני ה' אלהיכם] עד עשרים אמה אדם יודע שדר בסוכה, למעלה מעשרים אמה אין אדם יודע משום דלא שלטא ביה עינא' - אלמא גבי סוכה נמי בהיכרא פליגי; איפלוגי בתרתי (לרבנן ולדבי יהודה לפלוגי בתרתי) למה לי? צריכא: דאי אשמעינן גבי סוכה - בהא קאמר רבי יהודה, כיון דלישיבה עבידא - שלטא ביה עינא, אבל מבוי - דלהילוך עביד (כלומר: המהלך אינו מביט למעלה) - אימא מודה להו לרבנן; ואי אשמעינן בהא, בהא קאמרי רבנן אבל בהך אימא מודו ליה לרבי יהודה - צריכא.

מאי 'אמלתרא'? רב חמא בריה דרבה בר אבוא אמר: קיני (כגון קיני עופות היו בולטין מתחת האולם למעלה (משלשים) מן הפתח) ; כי אתא רב דימי אמר: אמרי במערבא: פסקי דארזא (כלונסות של ארז ארוכין תחובין בכותל, ואיידי דנפיש משכיה אורך דידהו - חזו להו אינשי, ואיכא היכרא) . מאן דאמר פסקי דארזא (איכא היכרא למבוי) כל שכן קיני (דאיידי דחשיבי, ומילתא דתמיהא היא - מסתכלי בהו אינשי, וחזו לקורה) ; מאן דאמר קיני - אבל פסקי דארזא לא; ומאן דאמר פסקי דארזא, מאי טעמא? משום דנפיש משכיה? והא סוכה דנפיש משכיה [שהרי הוא גבוה מעשרים אמה] וקאמרי רבנן דלא!! אלא כיון דקא חשיב - אית ליה קלא.

מקצת (עובי ה) קורה בתוך עשרים ומקצת קורה למעלה מעשרים, (וכן עובי סוכה של סוכה): מקצת סכך בתוך עשרים ומקצת סכך למעלה מעשרים: אמר רבה: במבוי כשר, בסוכה פסול.

מאי שנא במבוי דכשר, דאמרינן 'קלוש' (דואין כאילו ניטל אותו העובי היוצא למעלה, ותהא קורה דקה)? סוכה נמי לימא 'קלוש'? אי קלשת - הויא לה חמתה מרובה מצילתה! הכא נמי, אי קלשת - הויא לה קורה הניטלת ברוח (שהרי שיערוה חכמים בריאה כדי לקבל אריח, ואי לאו הכי - שדי ליה זיקא, הלכך לא חשיב)! אלא על כרחך נעשו כשפודין של מתכת - הכא נמי על כרחך נעשית צילתה מרובה מחמתה?! אמר רבא מפרזקיא: סוכה דליחיד היא - לא מדכר (וזמנין דמשתקיל מקצת עובי הסכך הנכנס לתוך עשרים, וקיימא כולה למעלה מעשרים); מבוי דלרבים - מדכר אהדדי (שאם תרקב תחתונה של קורה ותעמוד כולה למעלה מעשרים אמה - מתקני לה). רבינא אמר: סוכה דאורייתא - אחמירו בה רבנן, מבוי דרבנן - לא אחמירו ביה רבנן.

רב אדא בר מתנה מתני להא שמעתא דרבה איפכא: אמר רבה: במבוי פסול, בסוכה כשירה; מאי שנא סוכה דכשירה? דאמרינן 'קלוש'? במבוי נמי לימא 'קלוש'?

אי קלשת - הוי לה קורה הניטלת ברוח! הכא נמי אי קלשת הויא לה חמתה מרובה מצילתה! אלא על כרחך נעשית צילתה מרובה מחמתה? הכא נמי על כרחך נעשו כשפודין של מתכת (אלא אמאי מכשרת בסוכה, משום דעל כרחך השתא צילתה מרובה מחמתה דהא 'דואין' הוא דקאמרינן, ולא שקילנא מינה מידיו! הכא נמי חשוב אותה כשפודין כבידין, דאי נמי קלישי - לא שדי להו זיקא, דהא לא מידי שקלת מינה, אלא 'דואין' הוא דקאמר)! אמר רבא מפרזקיא: סוכה, דליחיד היא - רמי אנפשיה ומדכר; מבוי, דלרבים היא - סמכי אהדדי ולא מדכר, דאמרי אינשי: קדרא דבי שותפי - לא חמימא ולא קרירא. רבינא אמר: סוכה, דאורייתא - לא בעי חיזוק; מבוי, דרבנן - בעי חיזוק. מאי הוי עלה? רבה בר רב עולא אמר: זה וזה פסול; רבא אמר: זה וזה כשר: -

(עירובין ג, ב)

חלל סוכה תנן, חלל מבוי תנן (עשרים אמות שהוזכרו, בין במבוי בין בסוכה - אחללה קיימי).

אמר ליה רב פפא לרבא: תניא דמסייע לך: 'מבוי שהוא גבוה מעשרים אמה יותר מפתחו של היכל - ימעט; והיכל גופו חלול עשרים'.

איתיביה רב שימי בר רב אשי לרב פפא: 'כיצד היה עושה? - מניח קורה משפת עשרים ולמטה' (משפת עשרים ולמטה - משמע שיהא עובי הקורה בתוך עשרים)!

אימא 'ולמעלה'.

והא 'למטה' קתני?

הא קא משמע לן: דלמטה כלמעלה: מה למעלה חללה עשרים - אף למטה חללה עשרה (הא קא משמע לן: דשיעור שנתנו חכמים למטה מעשרה טפחים - אחלל קאי, כשיעור שאמרו בעשרים למעלה, והכי קאמר מתניתין: מניח את הקורה משפת עשרים ולמעלה, וכן למטה אם בא לעשותו נמוך - מניחה משפת עשרה טפחים ולמעלה: דבפחות מעשרה לא הוי מבוי).

אמר אביי משמיה דרב נחמן: אמת סוכה ואמת מבוי - באמה בת חמשה; אמת כלאים - באמה בת ששה (גירסת רש"י: אמת מבוי ואמת סוכה - אמות שהוזכרו במבוי ובסוכה - באמות קטנות שיעורו, ואמות שהוזכרו בכלאים - באמות גדולות שיעורו; ולקמן מפרש הי ניהו; ורב נחמן - מדקאמר הכא קטנות והכא גדולות - שמע מינה הכא חומרא והכא חומרא, דאי לא לחומרא - היכי מצי אמר הני גדולות והני קטנות? הא לא תנן בהו שיעורא?!). 'אמת מבוי באמה בת חמשה' - למאי הלכתא (משערים אלו שבמבוי בקטנות, דתיהוי חומרא)?

ל ג ו ב ה ו (הנך עשרים שהזכרו ליפסל בגובהו - מכי איכא עשרים אמות קטנות [כבר] פסלי, אי מגבה לה טפי) **ולפירצת מבוי** (דקיימא לן בהאי פירקא: פרצת מבוי בעשר אמות פסיל ליה, וקאמר רב נחמן דבעשר אמות קטנות מיפסיל).

והא איכא (אמות שהזכרו) **'משך מבוי בארבע אמות'** (ואם ארכו פחות מארבע אמות - פסיל ליה אביי לקמן בפירקין (עירובין ה"א), דאמר לקמן: היה פחות מעשרה טפחים ובא להשלימו, עד כמה חוקק בו במשכו? - רב יוסף אמר: ארבעה טפחים, אביי אמר: ארבע אמות, דמשך מבוי בעינן ארבע אמות), **דלקולא** (ובהני אמות אתיא מילתיה דרב נחמן לקולא, דמכשר ליה בארבע אמות קטנות) ? **כמאן דאמר בארבעה טפחים** (כמאן דאמר משך מבוי בארבעה טפחים סבירא ליה לרב נחמן, ולא הזכירו אמות בשיעור משכו, ופלוגתא דאביי ורב יוסף היא). **ואיבעית אימא: בארבע אמות, ורוב אמות** (הנזכרות במבוי) **קאמר** (רב נחמן דליהוי קטנות, ולא אכל אמות מבוי קאמר).

'אמת סוכה באמה בת חמשה' - למאי הלכתא?

ל ג ו ב ה ה (שהזכרו עשרים אמות לפוסלה) **ולדופן עקומה** (דתנן (סוכה פ"א מ"י, דף י"ז, א): בית שנפחת וסיכך על גבי הפחת בסכך כשר, ותקרת העלייה נותרת סביב ומפסקת בין סכך כשר לדפנות, אם יש בין סכך כשר לדופן ארבע אמות - פסולה, ולא אמרינן דופן עקומה; פחות מארבע אמות - כשירה, דאמרינן: חזינו ליה להאי סכך פסול כאילו הוא מן הדפנות שנעקמו למעלן ובאו עד סכך כשר, והרי אין כאן הפסק, וקא אתא רב נחמן למימר דבאמות קטנות משערינן ליה, ומיפסלא בעשרים טפחים - והיינו חומרא).

והא איכא 'משך סוכה בארבע אמות' (הנזכרות במשך סוכה), **דלקולא** (דאי מכשרת ליה בקטנות - איכא קולא, ורב נחמן כייל ואמר: כל אמות סוכה בקטנות, ואי אמר רב נחמן כרבי - הוי קולא) **דתניא: 'רבי אומר: אומר אני: כל סוכה שאין בה ארבע אמות על ארבע אמות - פסולה'?**

כרבנן, דאמרי: אפילו אינה מחזקת אלא ראשו ורובו ושולחנו. **ואיבעית אימא: לעולם רבי היא, ורוב אמות קאמר** (רב נחמן לעולם כרבי, והאי דאמר רב נחמן אמות סוכה בקטנות - לאו באמות דמשך סוכה, אלא בשאר אמות קאמר).

'אמת כלאים באמה בת ששה' - למאי הילכתא?

לקרחת הכרם ולמחול הכרם (דכי משערת ליה בגדולות - חומרא היא), **דתנן** [כלאים פ"ד מ"א]: **'קרחת הכרם - בית שמאי אומרים עשרים וארבע אמות** (אם קרחתה עשרים וארבע אמות - מותר לזרוע שם, ואם פחות מעשרים וארבע אמות - אסור לזרוע שם, ולקמן מפרש מאי 'קרחת' ומאי 'מחול'), **ובית הלל אומרים שש עשרה אמות; ומחול הכרם -**

בית שמאי אומרים שש עשרה אמות, ובית הלל אומרים שתיים עשרה אמות; איזו היא 'קרחת הכרם'? - **כרם שחורב אמצעיתו** (שהרי יש שם גפנים סביב הקרחה שש עשרה אמה על שש עשרה אמה, וכן אם הלכה הקרחה על פני כל רוחב הכרם שאין שם גפנים אלא משני צידי הקרחה - כענין שש עשרה רוחב הקרחה): **אין שם שש עשרה אמות - לא יביא זרע לשם** (אפילו באמה האמצעית, דארבע אמות שבצד הכרם מזה וארבע אמות שבצד זה אצל הכרם - הוו עבודת הכרם), **היו שם שש עשרה אמה - נותן לו כדי**

עבודתו וזרע את המותר (דתנן [כלאים פ"ו מ"א]: כמה עבודת הכרם? (מלא) ארבע אמות, כמלא בקר וכלים; שהיו בוצרים אותה בשוורים ובעגלות, ובעת החרישה - חורשים אותה בשוורים, הלכך ככרם דמו, ואם נשארו שמנה אמות בינתיים לבד אותן ארבע לכל צד, דכי שדית פלגא ופלגא להכא ופלגא להכא ארבע אמות = מקום חשוב לכל חד - לא בטיל לגבי כרם, ומותר לזרוע, ובציר משמנה אמות שדי פלגא להכא ופלגא להכא - ליכא ארבע אמות מקום חשוב, ובטיל לגבי כרם; ולבית שמאי לא חשיב שדה בפחות משמנה אמות, הלכך עשרים וארבע אמות בעינן: ארבע לעבודת הכרם מכאן, וכנגדן מכאן, פשו שש עשרה; שדי שמנה להכא ושמנה להכא - איכא שדה, ולא בטיל; אי נמי סבירא להו לבית שמאי עבודת הכרם שמנה אמות);

ואיזוהו 'מחול הכרם'? - **בין כרם לגדר** (דהיינו סביב כמו מחולות); **אין שם שתיים עשרה אמה - לא יביא זרע לשם** (דארבע אמות דלהדי כרם = עבודת הכרם, וארבע אמות דלהדי כותל, כיון דלא מיזדרעי משום דוושא דכותל - אפקורי מפקר להו; אמצעיות, אי איכא ארבע אמות - חשיב, ואי לא - בטיל לגבי כרם - והכא לא בעינן שש עשרה אמה, שאין האיסור אלא מצד אחד; והכי מפרש לה בפרק 'כל גגות' (עירובין צ"ג, א), וקא אמר רב נחמן דבאמות גדולות משערינן ולחומרא, ולא משתריא בקטנות); **היו שם שתיים עשרה אמה - נותן לו כדי עבודתו** (לבית הלל נותן ארבע אמות לעבודת הכרם) **וזרע את השאר**;

והא איכא רצופים בארבע אמות (גפנים רצופין שסמוכה שורה לשורה יותר ממה שנתנו חכמים שיעור: שאם אין בין שורה לשורה ארבע אמות - אינו כרם, הואיל ואין לו כל צרכו להילוך עגלה, ומותר לזרוע בכולן לרבי שמעון), **דלקולא** (ובהנך אמות אתיא מילתיה דרב נחמן לקולא, דאי איכא ארבע אמות קטנות - אמרינן אינו כרם עד דאיכא גדולות), **דתנן** [כלאים פ"ה מ"ב]: **'כרם הנטוע על פחות מארבע אמות** (שאין בין שורה לשורה ארבע אמות): **רבי שמעון אומר: אינו כרם** (ומותר לזרוע לשם) [אולי רבי שמעון סובר שפחות מרחק כזה אינו מצמיח, כי אין די שטח לגפן הבודד, ולמעשה שותלים במרחק קטן שתילים, כלומר זה הוא משתלה!], **וחכמים אומרים: כרם ורואין את האמצעיים** (הנטועין בתוך ריוח הראוי להיות בין שורה לשורה) **כאילו אינם!?**

כרבנן (סבירא ליה לרב נחמן), דאמרי 'הוי כרם' (הלכך, לא הזכירו אמות בכלאים לענין רצופים);

ואיבעית אימא: לעולם רבי שמעון, ורוב אמות קאמר. ורבא משמיה דרב נחמן אמר: כל אמות - באמה בת ששה, אלא הללו שוהקת והללו עצבות (אמות כלאים מודדין בטפחים גדולים, ושל סוכה ומבוי עצבות מצומצמות, לחומרא).

מיתיבי: 'כל אמות שאמרו חכמים באמה בת ששה, ובלבד

(עירובין ד, א)

שלא יהו מכוונות' (כדמפרש ואזיל); בשלמא לרבא: כי היכי דליהויין הללו (אמות כלאים) שוהקת והללו (ושל מבוי וסוכה) עצבות; אלא לאביי קשיא (הא דקתני כל אמות באמה בת ששה)?

אמר לך אביי: אימא 'אמת כלאים - באמה בת ששה' (והכי קאמר: כל אמות שאמרו בכלאים - באמה בת ששה, ובלבד שלא יהו מכוונות = מצומצמות, אלא גדולות, בטפחים שוהקת). והא מדקתני סיפא: 'רבן שמעון בן גמליאל אומר: כל אמות שאמרו חכמים בכלאים - באמה בת ששה, ובלבד שלא יהו מצומצמות' מכלל דתנא קמא כל אמות קאמר!?

אמר לך אביי: ולא מי איכא רבן שמעון בן גמליאל דקאי כוותי? אנא דאמרי כרבן שמעון בן גמליאל!

לאביי ודאי תנאי היא (דלא מצי לאוקמי לרבנן כוותיה, דהא 'כל אמות' קאמרי); לרבא מי לימא תנאי היא (מי אמרינן רבן שמעון בן גמליאל פליג עליה, למימר 'אמת כלאים באמה בת ששה, אבל שאר אמות, כגון סוכה ומבוי - באמה בת חמשה', או דילמא פרושי קא מפרש רבן שמעון בן גמליאל למילתייהו דרבנן דאמרי ובלבד שלא יהו מכוונות' - דיש מהן שוהקת ויש מהן עצבות, ולא פירשו איזה מהן שוהקת ואיזה מהן עצבות, ואתא איהו לפרושי: דהנך דכלאים ליהו שוהקת, כדקתני: ובלבד שלא יהו מצומצמות; ולהכי אדכר כלאים, ולא למעוטי שאר אמות להיות בנות חמשה, אלא למעוטינהו דלא ליהו שוהקת)? אמר לך רבא: רבן שמעון בן גמליאל - הא אתא לאשמועינן: אמת כלאים לא יצמצם (ולפרושי מילתיה דתנא קמא הוא דאתא, ולא למעוטי שאר אמות מבת ששה)!

ולימא 'אמת כלאים לא יצמצם', 'באמה בת ששה' - למעוטי מאי, לאו למעוטי אמת סוכה ואמת מבוי?

לא! למעוטי אמה יסוד ואמה סוכב (דלאו בנות ששה הן), דכתיב (יחזקאל מג, ג) ואלה מדות המזבח באמות אמה אמה וטפח וחק האמה ואמה רחב וגבולה אל שפתה סביב זרת האחד וזה גב המזבח (באמות אמה אמה וטפח - באמות קטנות בת חמשה שיש באמה בת ששה בינונית - אמה וטפח מאלו; חיק האמה נמדד באמות קטנות, וכן אמה רחב, וכן גבולו על שפתו זרת האחד, וזה גב המזבח - כולן באמות קטנות הללו); 'חיק האמה' זה יסוד ('חיק' על שם שהוא חיקו ותיקונו של מזבח מלמטה), 'ואמה רחב' זה סוכב, 'וגבולה אל שפתה סביב' אלו הקרנות (שהן אמה על אמה; והאי דכתיב זרת האחד - מאמצעית רחבו של קרן מודד זרת, שהוא חצי אמה לכל רוח, דהוי אמה על אמה), 'וזה גב המזבח' זה מזבח הזהב (וזה גב המזבח כלומר: באמה קטנה זו נמדד האמה של מזבח הזהב, דכתיב ביה אמה ארכו ואמה רחבו) (שמות ל, ב), ובמסכת מנחות בפרק 'שתי הלחם' (צ, ב) מפרש ליה להאי קרא דאמה יסוד דקאמרי בקטנה - לאו ברוחב כניסת היסוד, אלא בגובה עלייתו, דאמר מר [מדות פ"ג מ"א]: 'עלה אמה וכנס אמה - זהו יסוד', אבל רוחב הכניסה - באמת בת ששה, ואמה סוכב - כניסה דילה באמה קטנה, ולא חמש אמות של עליית גובהה באמה קטנה, כדתנן [שם]: 'עלה חמש וכנס אמה - זה הקטוב', וקרנות לא שנא גובהן ולא שנא רוחבן - באמה קטנה;

הג"ה: כאשר מפורש בקונטרס שמע רבינו מרבי יעקב בר יקר, ועתה חזר בו, דקשיא ליה: מה שתרגם יונתן אמה אמה וטפח - 'אמתא דהיא אמתא ופשך', ונמצא דבאמה גדולה מיירי? ועוד: אם כדברי הזקן - לא היה לו לכתוב 'וחיק' כי אם 'חיק האמה'! ופירש לנו רבינו הכי: למעלה הזכיר מדות המזבח, והאריאל שתיים עשרה אמה, ושאר מדותיו, ועתה כך אמר הכתוב: אלה מדות המזבח שאמרת לך - הכל נמדדו באמה שהיא אמה וטפח, וחיק - שהיא יסוד - אינו נמדד אלא באמה שהיא אמה קטנה, ולא באמה שהיא אמה וטפח; ועתה דברי יונתן בן עוזיאל קיימין, כך שמעתי, ועיקר, עד כאן הג"ה).

אמר רב חייא בר אשי אשר רב: שיעורין (שנתנו חכמים לכל דבר, כגון: כזית דם חלב פיגול ונותר, וכזית מן המת שמטמא באהל, ושאר שיעורין דמפרש לקמן) חציצין (חציצה הפוסלת בסבילה) ומחיצין (הלכות מחיצה שתהא גבוהה עשרה, וכן שאר הילכותיה) - הלכה למשה מסיני.

'שיעורין' ? דאורייתא הוא, דכתיב (דברים ח, ח) ארץ חטה ושעורה [וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש], ואמר רב חנן: כל הפסוק הזה לשיעורין נאמר (וכל אלו משערין בהן דברים אחרים):

'חטה' - לכדתנן [נגעים פ"ג מ"ט]: 'הנכנס לבית המנוגע וכליו על כתיפיו וסנדליו וטבעותיו בידי' (שאינן מלובשין בו דרך מלבוש, דומיא דכליו על כתפיו) - הוא והם טמאין מיד (שאף הן באין אל הבית, וכתוב והבא אל הבית) (ויקרא יד, מו);

היה לבוש כליו וסנדליו כרגליו וטבעותיו באצבעותיו - הוא טמא מיד, והן טהורין עד שישהא בכדי אכילת פרס (וכן כולם דרך לבישתן קרויין בגדיו ובטליון אצלו, וכתוב (ויקרא יד, מז) והאוכל בבית יכבס את בגדיו, ודרשין בתורת כהנים מקרא דהאי 'אוכל' - לאו אכילה ממש הוא, אלא שישהא כדי שיעור אכילה, ובביאה בלא שהייה - אינו מטמא בגדים; 'פרס' = ארבע ביצים הן מזון סעודה בינונית, פרס לשון פרוסה ששיעורו בחצי ככר האמור בעירוב, דבעינן מזון שתי סעודות, ותנן התם: חציה לבית המנוגע, בפרק 'כיצד' (עירובין פב, ב), **פת חיטין ולא פת שעורין** (פת חיטין אין שוהה בה כפת שעורין); **מיסב** (שהייה זו בהסיבה, שיעורוהו, ולא בנאכלת בעמידה והולך ובא, שהוא שוהה באכילתו יותר) **ואוכל בליפתן** (שנאכלת מהר); **'שעורה'** - דתנן [כלים פ"א מ"ה]: **'עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל'** (אינו מטמא באהל שום עצם בלא בשר, עד שיהא שם שדרה שלימה, או גולגולת, או רוב בנינו = שתי שוקיים וירך אחת, או רוב מניינו = מאה עשרים וחמשה אברים); **'גפן'** - כדי רביעית יין לנזיר (לחייבו מלקות);

(עירובין ד, ב)

'תאנה' - כגורגרת להוצאת שבת (גורגרת' היא תאנה יבישה, ובה שיערו כל אוכל אדם לענין הוצאת שבת, דתנן (שבת פ"ז מאן דאמר, דף ע"ב): **'המוציא אוכלין כגורגרת'**; **'רמון'** - כדתנן [כלים פ"ז מ"א]: **'כל כלי בעלי בתים שיעורן כרימונים'** (בעל הבית חס על כליו, ואם ניקב כמוציא זית - מצניעו לאגוזים; כאגוז - מצניעו לרמונים; לפיכך אם ניטמא וניקב - עדיין טמא עד שינקב כמוציא רמון, והיינו שיעורן כרמונים, אבל כלי אומן העומד לימכר - טהור בנקב קטן);

'ארץ זית שמן' - ארץ שכל שיעוריה כזיתים; **'כל שיעוריה'** סלקא דעתא? והאיכא הני דאמרן?! אלא אימא **'ארץ שרוב שיעוריה כזיתים'** (אכילת חלב ודס ונותר ופיגול וטמא ונבילה ובהמה טמאה, ובשר המת להאהיל, ומגע נבילות);

'דבש' ככותבת הגסה ליום הכיפורים (כל דבש האמור בתורה = דבש תמרים, וכדאמר התם (בכורים פ"א מ"ג): **'אין מביאין בכורים כי אם משבעת המינין, ולא מתמרים שבהרים ולא מפירות שבעמקים'**, אלמא פשיטא ליה לתנא דתמרים - משבעת המינין, דהיינו דבש); **ותיסברא שיעורין מיכתב כתיבי?** אלא הלכתא נינהו, ואסמכינהו רבנן אקראי.

'חציצין'? דאורייתא נינהו, דכתיב (ויקרא טז, טז) **[ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע] ורחץ במים את כל בשרו** [וטמא עד הערב] - שלא יהא דבר חוצץ בין בשרו למים; **'במים'** - במי מקוה (במי מקוה המכונסין משמע, ואף על גב דלאו חיים, מדלא כתיב 'חיים'); **'כל בשרו'** (משמע כל בשרו כאחד) - מים שכל גופו עולה בהן, וכמה הן? - אמה על אמה ברום שלש אמות, ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה;

כי איצטריך הילכתא - לשערו (שתפסל בו חציצה), וכדורבה בר רב הונא, דאמר רבה בר רב הונא (חציצה פוסלת בשיעור): **נימא אחת קשורה חוצצת** (דמצי להדוקה שפיר, ואין המים נכנסין בקשר), **שלש אינן חוצצות** (דלא מיהדקי שפיר ועיילי בהו מים); **שתיים איני יודע!**

שערו נמי דאורייתא הוא, דתניא: **'(ויקרא טז, טז) [ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע] ורחץ [במים] את כל בשרו** [וטמא עד הערב] - **את הטפל לבשרו, וזהו שער**; כי אתאי הילכתא לרובו ולמיעוטו ולמקפיד ולשאיין מקפיד, וכדורבי יצחק, דאמר רבי יצחק: **דבר תורה** (הלכה למשה מסיני בתורה שבעל פה): **רובו** (רוב שערו: שאם יש בו דבר החוצץ, כגון דם יבש, ודיו, וטיט יבש, חפת יבש, או שקשור רובו אחת אחת) ומקפיד עליו (שמצטער על ליכלוך זה שבראשו) - **חוצץ, ושאינו מקפיד עליו** (הוי כגופו) - **אינו חוצץ** (ואף על גב דהוי ברובו - לא חייץ); **וגזרו על רובו שאינו מקפיד** (הואיל והוי רוב, ודמי במקצת לחציצה דאורייתא) **משום רובו המקפיד, ועל מיעוטו המקפיד** (הואיל ודמי ליה בהקפדה) **משום רובו המקפיד** (וגזרו - לאו הלכה למשה מסיני הוא, אלא גזירה מדרבנן; ורובו המקפיד לחודיה הוא דהוה הלכה למשה מסיני).

וליגזור נמי על מיעוטו שאינו מקפיד משום מיעוטו המקפיד (דדמו להדדי, דהאי מיעוט והאי מיעוט), **אי נמי** (ניגזור בו) **משום רובו שאינו מקפיד** (דדמי להדדי - דהאי אינו מקפיד והאי אינו מקפיד)? **היא גופה גזירה** (משום רובו המקפיד, כדאמר), **ואנן ניקום וניגזור גזירה לגזירה?**

'מחיצות'? דאורייתא נינהו, דאמר מר: **ארוץ** (גובהו) **תשעה** (טפחים, דכתיב (שמות כה, י) **ואמה וחצי קומתו**) **וכפורת טפה** - **הרי כאן עשרה** (וכתיב ודברתי אתך מעל הכפורת (שמות כה, כב), ותניא בפרק קמא דסוכה (ה, א): **'רבי יוסי אומר: לעולם לא ירדה שכינה למטה מעשרה, דכתיב השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם** [תהלים קסו, טז], ולמטה מעשרה טפחים חשיב 'ארץ',

דכתיב ודברתי אתך מעל הכפורת, אלמא: עשרה הוי מחיצה: דלמעלה מעשרה לא חשיב ליה רשות תחתית, אלא רשותא אחרית! ?

לא, צריכא לרבי יהודה, דאמר 'אמת בנין' (כגון אמות הקרשים והיריעות) - באמה בת ששה, אמת כלים (כגון אמות הארון והמזבחות והשלחן) - באמה בת חמשה' (דהשתא לא נפקא ליה מארון מידי, דלרבי יהודה לא הוי לארון בהדי כפורת אלא שמנה טפחים ומחצה).

ולרבי מאיר, דאמר 'כל האמות היו בכינונית' (באמה בת ששה בינונית לכל אדם, ויש גדולה ממנה, כדאמר ב'כיצד צולין' (פסחים 19א): שתי אמות היו בשושן הבירה, אחת יתירה על של משה חצי אצבע, ואחת יתירה עליה חצי אצבע - נמצאת יתירה על של משה אצבע) - מאי איכא למימר?

לרבי מאיר, כי אתאי הילכתא - לגוד (דאמרינן בכמה דוכתי גוד אחית, גוד אסיק), וללבוד (ופחות משלש כלבוד; ולשון 'לבוד' - כמו סניף: דבר קצר שהוסיפו עליו והאריכוהו) ולדופן עקומה.

היה גבוה מעשרים אמה ובא למעטו (לעשות בנין אצטבא או עפר תחת הקורה בארץ למעט גובה החלל) - כמה ממעט? (משמע: כמה יגביה הקרקע);

כמה ממעט? כמה דצריך ליה (עד שלא יהא החלל יותר על עשרים) ! ?
אלא: רחבו (של מיעוט, להרחיבו לתוך אורך המבוי) בכמה?

רב יוסף אמר: טפח (כנגד רחבה של קורה ותחתיה);
אביי אמר: ארבעה.

לימא בהא קא מיפלגי: דמאן דאמר טפח - קסבר מותר להשתמש תחת הקורה (דאמר: חודו החיצון יורד וסותם, כדמשמע לקמן (עירובין חב), והלכך: כיון דשיעור עשרים אמה משום היכר הוא - הרי יש היכר לעומד על אותו טפח שנגבה תחת הקורה) * ,

[*קשה ברש"י: בתחילה אומר חודו החיצון יורד וסותם, אלמא קורה משום מחיצה, ולבסוף אומר שיעור עשרים אמה משום היכר? אולי: צריך שיהי בקורה משום מחיצה, וצריך נמי משום היכר, ושיעור עשרים אמה הוא משום היכר ולא משום מחיצה, שפי תקרה יורד וסותם אפילו יותר מעשרים אמה, ולאפוקי מהסברה שאין אומרים 'פי תקרה יורד וסותם' מעבר לאשרים אמה.]

(עירובין ה, א)

ומאן דאמר ארבעה - קסבר אסור להשתמש תחת הקורה (דחודה הפנימי יורד וסותם, ורוחב הקורה הוי חוץ לסתימה, ולמשתמשים במבוי אין להם היכר בקורה, שהרי בנמוך הן; הלכך צריך שימשך לתוך המבוי: שתהא הקורה ניכרת להם כשישמשו באותו גובה; וכיון דאפיקתיה מתחת הקורה - צריך שיהא מקום הניכר וחשוב);

לא! דכולי עלמא קסברי מותר להשתמש תחת הקורה, ובהא קא מיפלגי: מר סבר קורה (שתיקנו חכמים למבוי) משום היכר (היכר בעלמא הוא דלא ליתי למישרי רשות הרבים, והרי יש כאן היכר בכניסתן כשמשמשין תחת הקורה), ומר (ומאן דאמר ארבעה) סבר קורה (המתרת במבוי - טעמא) משום מחיצה (דאמרינן: חודה החיצון יורד וסותם, ואמרו רבנן דבטפי מעשרים לא אמרינן יורד וסותם; וכיון דלא הוי מיעוט ארבעה - הוי מחיצה העשויה לפחות מארבעה, וקיימא לן בכל דוכתא דמחיצה שאינה ראויה לארבעה - לאו מחיצה היא: דאין רשות היחיד לפחות מארבעה טפחים, ואף על פי שמוקף מחיצה של עשרה טפחים; ובגזוזטראות דחנניה בן עקביא נמי הכי אמרינן דאין מחיצות אלא אם כן יש תוך החלל ארבעה, בפרק 'כיצד משתתפין' (עירובין 19ב);

ואיבעית אימא דכולי עלמא קורה משום היכר, והכא - בהיכר של מטה ובהיכר של מעלה קא מיפלגי: דמר סבר אמרינן היכר של מטה כהיכר של מעלה; ומר סבר לא אמרינן היכר של מטה כהיכר של מעלה;

ואיבעית אימא דכולי עלמא אמרינן היכר של מטה כהיכר של מעלה, והכא בגזירה שמא יפחות קמיפלגי (שמא יפחת על ידי דריסת רגלים - יפחת המיעוט ויעמוד על פחות מטפח, הלכך בעינן טפי; וכיון דאפיקתיה מהיכר של מעלה - אוקמיא אארבעה, דחשיבי בכל דוכתא).

היה פחות מעשרה טפחים וחקק בו להשלימו לעשרה - כמה חוקק? כמה חוקק? כמה דצריך ליה!

אלא משכו (של חקק לתוך אורך המבוי) בכמה? (בדבר הבולט כגון מיעוט שייך למימר 'רוחב', ובדבר השוקע ומקיפות אותו מחיצות כגון חקק שייך לומר לשון 'משך');

רב יוסף אמר: בארבעה;
אביי אמר: בארבע אמות.

(רב יוסף דבעי לעיל טפח - הכא בעי ארבעה: דהתם דאיתיה לדופן, ולמעוטי קאתי, בהיכר בעלמא סגי, הכא דהשתא הוא דמשוי ליה דופן; בין לרב יוסף ובין לאביי בעינן דליתחזי האי דופן לשיעור הכשר אורך מבוי שלם, הלכך לרב יוסף שיעור משך מבוי בארבעה טפחים, ואביי סבירא ליה: שיעור משך מבוי בארבע אמות.)

לימא בדרכי אמי ורבי אסי קמיפלגי, דאיתמר: מבוי שנפרץ מצידו (אחד מן הכתלים שבצד ארכו) **כלפי ראשו** (סמוך לקורה, הימנה ולפנים), **איתמר משמיה דרבי אמי ורבי אסי: אם יש שם פס ארבעה** (אם נשתייר מן הכותל, או עשה פס ארבעה במקום הפירצה סמוך לקורה [בגמרות יש במקום זה שרטוט]) - **מתיר בפירצה עד עשר** (אף על גב שנשתייר שם עדיין פירצה עד עשר: דכיון דיש הכשר אורך מבוי מן הקורה עד הפירצה - לא בטל ליה תורת פתח מקמאי, ובמלתיה קאי, וקורתו מתירתו, ופירצתה מתרת, כיון דלאו יותר מעשר - תורת פתח עליה, ומבוי אינו נפסל בפתחים הרבה; אי נמי שבקו בני מבוי פתחא קמא ונפקו ועיילי בההיא פירצה משום דדרך קצרה היא להם - אפילו הכי לא בטלה תורת פתח וקורה מן הראשון משום דהוי פתח לארבעה הסמוכין לו, הואיל וארבעה אורך ראוין לקורה, דיש בהן הכשר מבוי), **ואם לאו** (דאין שם פס ארבעה): **פחות משלשה** (אם הפירצה פחותה משלשה) - **מתיר** (תיקון המבוי את המבוי, שהרי כלבוד דמי, ואין כאן פירצה), **ואם הפירצה שלשה** - **אינו מתיר** (דכיון דמעטין בני מבוי בהילוכן ומקצירין את דרכן דרך אותה פירצה - חיישינן דילמא שבקי פתחא דבה ועיילי ונפקי בההיא פירצה - ובטיל ליה פתחא קמא, ובטלה קורה ידיה, ואין קורה למבוי זה; והאי טעמא מפרש לקמן בפירקין); **לרב יוסף אית ליה דרכי אמי, לאביי לית ליה דרכי אמי** (דהא הכשר מבוי בארבע אמות קאמר, והכא נמי: אי ליכא פס ארבע אמות - אין קורה זו ראויה לאותו הפס, ואין כאן קורה)!

אמר לך אביי: התם - סוף מבוי (כגון הא דרבי אמי ורבי אסי, שכבר היה מבוי ואירע בו פסול; הכי נמי: דלמיהדר לשוייה מבוי - סגי בארבעה טפחים), **הכא - תחלת מבוי** (כגון גבי חקק, דהשתא קאתי לשוייה מבוי): **אי איכא ארבע אמות - אין, אי לא - לא**. **אמר אביי: מנא אמינא לה? דתניא: 'אין מבוי ניתר כלחי וקורה עד שיהו כתים וחצרות פתוחין לתוכו'** (בתים פתוחין לחצירות, וחצירות למבוי; שכן היה דרכן: שאין בתים פתוחין אלא לחצריהן, וכל חצר האמור בהש"ס ובמשנה אינו אלא לפני הבית; אבל שאחורי הבית - 'מוקצה' או 'רחבה' קרי ליה) ', **ואי בארבעה [טפחים] - היכי משכחת ליה** (גירסת רש"י: **ואי אמרת בארבעה הוי מבוי, היאך ניתר באורך ארבעה** - מכדי מיעוט חצירות שתיים, ואין פתח פחות מארבעה - ואיך יפתח פתח רוחבו ארבעה במשך המבוי שאינו אלא ארבעה? איה מקום הפצימין? ועוד: כולו פרוץ הוא) ? **וכי תימא 'דפתח לה בדופן האמצעי'** (וכי קאמר רב יוסף הכשר מבוי באורך ארבעה - במבוי רחב מאד קאמר, ויכול לפתוח פתח החצירות בדופן שמאחוריו) ', **והאמר רב נחמן: נקיטינן** (מסורת מאבותינו, מנהג מרבותינו): **'אי זהו מבוי שניתר כלחי וקורה? - כל שארכו יתר על רחבו'** (הוי מבוי, וניתר בלחי וקורה) **ובתים וחצרות פתוחין לתוכו** ' (אבל מדובע - דין חצר עליו; ואמרין לקמן: חצר צריכה פס ארבעה, או פס משהו מכאן ופס משהו מכאן - היכא דפריצה במלואה לרשות הרבים, וכיון דאמרת ארכו ארבעה כשר - הרי רחבו ארבעה חסר משהו, ואין שם שיעור פתח, דבכולי הך מסכתא אמרין דאין פתח פחות מארבעה)!

ורב יוסף?

דפתח ליה בקרן זווית (טפח מן הפתח בדופן האמצעי, ושלשה טפחים בדופן המִשְׁךְ, וכן בציוד השני, כזה [בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט]).

אמר אביי: מנא אמינא לה? - דאמר רמי בר חמא אמר רב הונא: **לחי הבולט מדופן של מבוי** (לתוך רוחב המבוי, ולא נעשה שם לשם לחי, אלא הוציא בניינו בפאת ביתו כדרך שעושין משום חיזוק): **פחות מארבע אמות** (ברוחב המבוי) **נידון משום לחי ואינו צריך לחי אחר להתירו** (וסמכין עליה - ואף על גב דלאו לשם לחי איקבע, דקיימא לן הלכתא כאביי בלחי העומד מאליו, דכשר); (אם היה בולט לתוך רוחב המבוי) **ארבע אמות - נידון משום מבוי, וצריך לחי אחר להתירו** (כלומר: כיון דאורך הכשר מבוי ניתר בכך בעלמא, ומיקרי מבוי - הכא נמי נפיק מתורת לחי, דלא סמכין עליה, אף על גב דאי עבדיה משום לחי הוי כשר: דמשום דריבה בסתימתו לא גרע מלחי משהו; הכא - כיון דלאו להכי איקבע - אנו במחשבה לא מצינו לאפוקיה מתורת כותל ולשווייה לחי: דכיון דנפק ליה מתורת לחי, ונמצא שאין תיקון למבוי זה, וצריך לחי אחר להתיר המבוי; אלמא מדקתני דבציור מארבע אמות לא הוי מבוי לאפוקי מתורת לחי - שמע מינה הכשר מבוי בארבע אמות).

ורב יוסף, לאפוקי מתורת לחי עד דאיכא ארבע אמות למיהוי מבוי?

אפילו בארבעה טפחים נמי הוי מבוי.

גופא: אמר רמי בר חמא אמר רב הונא: 'לחי הבולט מדפנו של מבוי'

(עירובין ה, ב)

פחות מארבע אמות - נידון משום לחי, ואין צריך לחי אחר להתירו; ארבע אמות - נידון משום מבוי, וצריך לחי אחר

להתירו'; אותו לחי היכן מעמידו? אי דמוקי ליה בהדיה (אצלו, ברוחב המבוי) - אוספי הוא דקא מוסיף עליה!? אמר רב פפא: דמוקי ליה לאידך גיסא (אצל כותל האחר, כנגדו). רב הונא בריה דרב יהושע אמר: אפילו תימא דמוקי לה בהדיה, דמטפי ביה או דמבצר ביה (גבוה ממנו או נמוך ממנו; אי נמי או עב ממנו או דק ממנו, כדי שימשך ממנו ולחץ או הימנו ולפנים)?

אמר רב הונא בריה דרב יהושע: לא אמרן אלא במבוי שמונה (שרחב שמונה אמות, וכל שכן אם יותר), אבל במבוי שבעה [אמות] - נותר (המבוי, ואף על פי שאין זה לחי) בעומד מרובה על הפרוץ (הואיל וסתימת הפתח מרובה על הפרוץ), וקל וחומר מחצר: ומה חצר (מרובעת או רחבה יותר על אורכה) שאינה ניתרת בלחי וקורה (אם נפרץ כותל שעל פני רשות הרבים על פני כולו, והעמיד בו לחי משהו - אינו מתיר אלא אם כן יש בו פס ארבעה, כדאמרין לקמן בפרקין (עירובין יב,א): פסי חצר צריכין שיהא בהן ארבעה), ניתרת בעומד מרובה על הפרוץ (אפילו נפרצו בה פרצות הרבה בארבע מחיצותיה סביב, ונשתיר שם מן העומד עד שרבו עומדים על הפרצות - מותרות בלא שום תיקון) - מבוי, שניתר בלחי וקורה (מבוי שניתר פתיחת כותלו הסמוך לרשות הרבים בלחי משהו) - אינו דין שניתר בעומד מרובה על הפרוץ (בלא שום סימן אחר)!? (ומיהו מבוי שמונה - אף על גב דבהאי קל וחומר נמי מצי למישרייה, דהא יותר מארבעה טפחים הוי האי פס, וחצר משתרית בפס ארבעה, כיון דלא לשם לחי הוקבע שם ולא לשם תיקון פס הוקבע שם - כי היכי דיצא מתורת לחי יצא מתורת פס, ולא מנכרא מילתא, ואמרין זהו פתחו, ולא נעשה בו תיקון להתירו).

מה לחצר שכן פרצתה בעשר (חצר - אין פירצת עשר אוסרת בה אלא אם כן הוי מלואו בכותל - או יותר מעשר, והכי קיימא לן במתניתין (לקמן עירובין טו,ב): כל פירצה שהיא בעשר אמות - מותרת), תאמר במבוי (דאמר רב הונא לקמן (עירובין יא,א)) שפרצתו בארבע? [## קל וחומר בענינים דרבנן!]

קסבר רב הונא בריה דרב יהושע: מבוי נמי פרצתו בעשר. למאן קאמרינן (האי קל וחומר - אליבא דמאן קאמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע)? - לרב הונא (אליבא דרב הונא רביה, תלמידיה דרב, דהא הן שמעתין דלחי הבולט - רב הונא אמרה, ומילתיה דרב הונא קא מפרש רב הונא בריה דרב יהושע)? והא רב הונא - פרצתו בארבע סבירא ליה (לקמן בשמעתין)?

רב הונא בריה דרב יהושע - טעמא דנפשיה קאמר (והכי קאמר: במבוי שמונה קא מסתברא מילתיה דרב הונא, אבל במבוי שבעה - לא מסתברא כוותיה, דאיכא למישריה בקל וחומר). רב אשי אמר: אפילו תימא במבוי שמונה נמי לא צריך לחי, מה נפשך: אי עומד נפיש (אי עומד מרובה על הפרוץ: שהיו ארבע אמותיו של לחי שוחקות, ונמצא פרוץ חסר מארבע) - נותר בעומד מרובה על הפרוץ, ואי פרוץ נפיש - נידון משום לחי (ואי פרוץ מרובה - נמצא שאין ארבע שלימות בלחי, ונידון משום לחי, דהא רוב בני אדם אין יכולין לצמצם)! מאי אמרת (לאוסרו דילמא צמצם), דשוו תרוייהו כי הדדי (ואין כאן לחי - שהרי יש בו ארבע אמות, ולא עומד מרובה)? הוה ליה ספק דבריהן (שמא צמצם ואסור, ושמא לא צמצם ומותר, דטלטול מבוי - מדרבנן הוא), וספק דבריהן להקל!

אמר רב חנין בר רבא חנן בר אבא אמר רב: 'מבוי שנפרץ [וצריך תיקון]

(עירובין ו,א)

מצידו (בכותל ארכו, ולא אצל ראשו, אלא שיש ארבעה עומד מן הפתח עד הפרצה) - בעשר [אמות]; מראשו (שהיה מבוי רחב עשרים אמה, וסתמו עשר אמות, כדתנן: זרחב מעשר - ימעט', ונפרצה פירצה באותה סתימה) - בארבעה [טפחים]; מאי שנא מצידו בעשר, דאמר 'פתחא הוא' - מראשו נמי נימא 'פתחא הוא'? אמר רב הונא בריה דרב יהושע: כגון שנפרץ בקרן זוית, דפתחא בקרן זוית לא עבדי אינשי; [אבל אם לא עבדי אינשי - יש בכך היכר; האם הגמרא כאן סוברת לחי או קורה משום מחיצה?]

ורב הונא אמר: אחד זה ואחד זה - בארבעה; וכן אמר ליה רב הונא לרב חנן בר רבא: לא תפלוג עלאי (לומר דרב מכשר פירצת עשר בציוד), דרב איקלע לדמחריא ועבד עובדא כוותי אמר ליה: רב - בקעה מצא וגדר בה גדר (עמי הארצים היו, ומזלזלי במצות, והחמיר עליהן לעשות סייג להרחיקן מן העבירה, כאדם הגודר בקעה פרוצה לשומרה).

אמר רב נחמן בר יצחק: כוותיה דרב הונא מסתברא, דאיתמר: מבוי עקום (ושני פתחיו לרשות הרבים [בדפוס וילנא יש כאן ציור]): רב אמר: תורתו כמפולש (ומבוי המפולש לרשות הרבים צריך צורת פתח מכאן ולחי או קורה - כדלקמן - אף זה צריך לשני פתחיו לצד רשות הרבים לחי לכל רוח ובעקמומיתו צריך צורת פתח, דפילוש - שהוא מפולש לחבירו -

הוי כמפולש לרשות הרבים), **ושמואל אמר: תורתו כסתום** (ואין צריך בעקמומיתו כלום, אלא אלו עושין לחי לפתחן ואלו עושין לחי לפתחן; דלא מצרכין צורת הפתח אלא לפתחים המפולשין זה כנגד זה לרשות הרבים; לשון אחר **תורתו כסתום** - תורת מבוי סתום, וצריך לעשות לחי לעקמומיתו, והיינו לחי שעושים במבוי סתום, וזה קבלתי ממורי הזקן ז"ל); **במאי עסקינן? אילימא ביותר מעשר** (שרוחב פתיחת עקמומיתו יותר מעשר) - **בהא לימא שמואל 'תורתו כסתום'** (וניסגי בלחי? אטו לחי ביותר מעשר במבוי סתום מי מהני? וללישנא קמא, כיון דיותר מעשר הוי כחד מבוי, וכי האי גוונא לא לימא שמואל דלאו מפולש הוא)? **אלא - לאו בעשר, וקאמר רב 'תורתו כמפולש', אלמא (לרב) פירצת מבוי מצידו בארבעה!**

ורב חנן בר אבא?

שאני התם דקא בקעי בה רבים.

מכלל דרב הונא סבר: אף על גב דלא בקעי בה רבים (אפילו בפירצה דלא בקעי רבים, כגון שפירצה למקום מסונף או למקום מקולקל בפחתים וטיט, ואין דרך רבים מצויים לעבור באותה פירצה - אסר נמי בארבעה); **מאי שנא מדרכי אמי ורב אסי** (דאמרינן לעיל: אם יש שם פס ארבעה - מתיר פירצה עד עשר, אלמא: פירצת מבוי מצידו בעשר)? **התם דאיכא גידודי** ('גידוד' = לשון שפה; שנשתייר מן הכותל בִּיטוד שלשה או ארבעה טפחים גובה על כל פני הפירצה, שאינה נוחה לעבור בה), **הכא (דאסרנא אנא) דליכא גידודי.**

תנו רבנן: 'כיצד מערכין דרך רשות הרבים?'

(רשות הרבים - משמע רחב שש עשרה אמה, ועיר שמצויין בה ששים ריבוא ואין בה חומה, (או)

שהיה רשות הרבים שלה מכוון משער לשער שיהא מפולש - דומה לדגלי מדבר);

עושה צורת הפתח מכאן (בראשו אחד) ולחי וקורה [או קורה] מכאן (בסוף העיר);

חנניה אומר: בית שמאי אומרים: עושה דלת מכאן ודלת מכאן,

וכשהוא יוצא ונכנס - נועל; בית הלל אומרים: עושה דלת מכאן

ולחי וקורה מכאן.

ורשות הרבים - מי מערבא? והתניא [תוספתא עירובין פ"ז מ"ג (ליברמן)]: **'יתר על כן** (לעיל מיניה איירי בבונה עלייה מבית לבית שבשני צידי רשות הרבים, וכן גשרים המפולשין לרשות הרבים, דשרי רבי יהודה לטלטולי תותיה [מתחת לגשר] משום 'פי תקרה יורד וסותם', בפרק 'כל גגות העיר', וקאמר בבבוייתא: יתר על כן: אפילו היכא דליכא פי תקרה) **אמר רבי יהודה:**

(עירובין ו, ב)

מי שהיו לו שני בתים משני צידי רשות הרבים [בתוספתא: שתי חצרות זו כנגד זו ברשות הרבים] **(הואיל ואיכא שתי מחיצות מעלייתא, מחיצת הבית מכאן ומחיצת בית**

השני מכאן - סגי בתקנתא פורתא) - עושה לחי מכאן (אצל פאת הבית האחד) **ולחי**

מכאן (אצל פאת השני לאותו בית עצמו, והוא סתימה לשני ראשי רשות הרבים, ומותר לטלטל מבית לבית) **או קורה מכאן וקורה מכאן, ונושא ונותן באמצע; אמרו לו:**

אין מערכין רשות הרבים בכך' וכי תימא 'בכך הוא דלא מערבא, הא בדלתות מערבא [כמו בית שמאי] **' - והאמר רבה בר בר חנה אמר**

רבי יוחנן: 'ירושלים, אילמלא דלתותיה ננעלות כלילה - חייבין עליה משום רשות הרבים (ירושלים - רשות הרבים שלה מכוון משער לשער, ומפולש, ויש בה

דריסת ששים ריבוא ורחב שש עשרה אמה, ואילמלא שנועלין דלתותיה בכל לילה - חייבין עליה בשבת משום רשות הרבים, אבל נעילת דלתות משויא לה כחצר של רבים, ומערבין את כולה, וכל זמן שלא עירבו - היא

כרמלית ולא מחייבי עליה! והכי נמי אמרינן בפרק בתרא (עירובין קא, א) **ירושלים - כרמלית היא** **' - ואמר עולא:**

'הני אבולי דמחוזא (שערי העיר מכוונים זה כנגד זה, והיו בה ששים ריבוא),

אילמלא דלתותיהן ננעלות - חייבין עליהן משום רשות הרבים'

(אלמא: נעילת דלתות בְּעֵינָן בכל לילה, והכא קתני 'עושה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן' לבית הלל)!!

אמר רב יהודה: הכי קאמר: 'כיצד מערכין מבואות המפולשין

לרשות הרבים? עושה צורת הפתח מכאן ולחי וקורה מכאן.

איתמר: רב אמר הילכתא כתנא קמא, ושמואל אמר הלכה כחנניה.

איבעיא להו: לחנניה אליבא דבית הלל, צריך לנעול (אותו דלת יחיד)

או אין צריך לנעול?

תא שמע דאמר רב יהודה אמר שמואל: אינו צריך לנעול, וכן אמר

רב מתנה אמר שמואל: אינו צריך לנעול.

איכא דאמרי: אמר רב מתנה: בדידי הוה עובדא, ואמר לי שמואל:

'אין צריך לנעול';

בעו מיניה מרב ענן [תלמיד של שמואל]: צריך לנעול או אין צריך

לנעול?

אמר להו: תא חזי הני אבולי דנהרדעא (ראשי מבואות מפולשין לרשות הרבים הוו) דטימן עד פלגיהו בעפרא (סתומות עד חציין בעפר, ואין אדם יכול לנועלן מפני העפר; 'טימן' - כמו 'טמונין פלשתאי' [תרגום של סתומים פלשתיים] (בראשית כו, טו)) ועייל ונפיק מר שמואל, ולא אמר להו ולא מידי. אמר רב כהנא: הנך - מגופות הואי (לא היו כולן פתוחות, אלא סגורות, ופתוחות במקצת; 'מגופות' - כמו 'הגפת דלתות' (ערכין יא, ב)). כי אתא רב נחמן, אמר: "פניוה לעפרייהו" ! לימא קסבר רב נחמן צריך לנעול? לא! כיון דראויות לנעול - אף על פי שאין ננעלות.

ההוא מבוי עקום (שני פתחיו מפולשין לרשות הרבים אחת, כגון זה: [] דהוה בנהרדעא, רמי עליה חומריה דרב וחומריה דשמואל ואצרכוהו דלתות (בשני עקמומיות): חומריה דרב, דאמר תורתו כמפולש (וכאן שני פילושין לרשות הרבים יש) ' והאמר רב 'הלכה כתנא קמא (דלא בעי דלת אלא צורת הפתח) ' ? כשמואל, דאמר 'הלכה כחנניה' ; והאמר שמואל 'תורתו כסתום' ? כרב, דאמר 'תורתו כמפולש' ; ומי עבדינן כתרי חומרי? והא תניא 'לעולם הלכה כבית הלל והרוצה לעשות כדברי בית שמאי - עושה, כדברי בית הלל - עושה; מקולי בית שמאי ומקולי בית הלל - רשע; מחומרי בית שמאי ומחומרי בית הלל - עליו הכתוב אומר (קהלת ב, יד) [החכם עיניו בראשו] והכסיל בחשך הולך [וידעתי גם אני שמקרה אחד יקרה את כלם] , ' אלא אי כבית שמאי - כקוליהון וכחומריהון, אי כבית הלל - כקוליהון וכחומריהון? ! הא - גופא קשיא: אמרת 'לעולם הלכה כבית הלל' והדר אמרת 'הרוצה לעשות כדברי בית שמאי עושה' ? לא קשיא: כאן קודם בת קול כאן לאחר בת קול (לקמן בפירקין (עירובין יג, ב)): שיצאה בת קול ואמרה 'הלכה כבית הלל' ; ואיבעית אימא: הא והא לאחר בת קול,

(עירובין ז, א) רובי יהושע היא, דלא משגח בבית קול (בפרק 'הזהב' בבבא מציעא (נט, ב)) ; ואיבעית אימא: ('הרוצה לעשות... דקתני) הכי קאמר (לאו בית שמאי ובית הלל דווקא נקט; על כרחיך כבית הלל בעי למיעבד, אלא אפולוגתא דשאר תנאי בעלמא קאי, דפליגי בעלמא בשאר מילי): כל היכא דמשכחת תרי תנאי ותרי אמוראי דפליגי אהדדי כעין מחלוקת בית שמאי ובית הלל (כגון אלו מחלוקת דבית שמאי ובית הלל, כלומר: כי היכי דפליגי בית שמאי ובית הלל בדברי מחלוקתן) - לא ליעבד כי קוליה דמר וכי קוליה דמר, ולא כחומריה דמר וכי חומריה דמר, אלא או כי קוליה דמר וכחומריה עביד, או כקוליה דמר וכחומריה עביד. מכל מקום קשיא (בריייתא מתרצה, וקשיא לנהרדעי דעבוד כתרי חומרי) ! אמר רב נחמן בר יצחק: כוליה כרב עבדוה, דאמר רב הונא אמר רב: 'הלכה (כתנא קמא) ואין מורין כן (אלא כחנניה, דבעי דלתות) ' ; ולרב אדא בר אהבה אמר רב, דאמר 'הלכה ומורין כן', מאי איכא למימר?

אמר רב שיזבי: כי לא עבדינן כחומרי דבי תרי היכא דסתרי אהדדי (תרי תנאי דפליגי: מר מחמיר ומר מיקל, וטעמא דחומריה דמר בהאי הוי קולא בדוכתא אחריתי, וטעמא דקוליה דמר בהאי הוי חומרא בדוכתא אחריתי; מאן דעבד בהנך תרי דוכתי לחומרא מיקרי 'כסיל', דהא חד טעמא הוא, דהכא הוי חומרא והכא הוי קולא, ואי ההוא טעמא סבירא ליה - ליעביד כקוליה וכחומריה), כגון שדרה וגולגולת (של מת, דאיפליגו בה), דתנן (גבי טומאת אהל במת) [אהלות פ"ב מ"ג]: 'השדרה והגולגולת שחסרו' - וכמה חסרון בשדרה (ותצא מתורת שדרה, ותידון כשאר עצם כשעורה, שאינו מטמא באהל) ? - בית שמאי אומרים: שתי חוליות (דלביט שמאי לא הוי חסרון אלא בשתי חוליות, ואם חסרה חוליא אחת - עדיין מטמא באהל), ובית הלל אומרים: חוליא אחת; ובגולגולת ? - בית שמאי אומרים: כמלא מקדח, ובית הלל אומרים: כדי שינטל מן החי וימות (מפרש להו בבכורות בפרק שלישי) , ' ואמר רב יהודה אמר שמואל: וכן לענין טריפה ([לביט שמאי חסרון חוליה אחת אינה 'חסרון'] וגבי טריפה נמי לא הוי חסרון, וכשירה, והוי טעמא דבית שמאי חומרא לגבי מת, ולבית הלל דאמרי חסרון הוא - הוי חומרא לגבי טריפה; ומאן דעביד בטריפה כבית הלל, וכבית שמאי במת - הוי כסיל, דהא סתרי עובדי אהדדי, דהכא הוי חסרון והכא לא הוי חסרון) ; אבל היכא דלא סתרי אהדדי (כגון הכא: דפליגי בתרי מילי דתליין

בתרי טעמא, מר מחמיר בהא עקום ומר מחמיר בהא מפולש, ולא סתרון חומרי אהדדי) – עבדינן, והיכא דסתרי אהדדי לא עבדינן.
 מתיב רב משרשיא: 'מעשה כרבי עקיבא שליכט אתרוג (כל האילן קרוי אתרוג) באחד בשבט ונהג בו שני עישורין (שניה יוצאה ושלישית נכנסת - הואי שנה שניה לשמיטה מעשר ראשון ושני, והשלישית מעשר ראשון ומעשר עני): אחד כדכרי בית שמאי (דאמרי: באחד בשבט ראש השנה לאילן, וכבר נכנסת שלישיית) ואחד כדכרי בית הלל (דאמרי: עד חמשה עשר בו לא הוי ראש השנה, ועדיין שניה היא) '?!
 רבי עקיבא - גמריה איסתפיק ליה, ולא ידע אי בית הלל בחד בשבט אמור אי בחמיסר בשבט אמור, ועבד הכא לחומרא והכא לחומרא (וכוליה כבית הלל עבד).

יתיב רב יוסף קמיה דרב הונא, ויתיב וקאמר: אמר רב יהודה אמר רב: מחלוקת (דמבואות המפולשין דתנא קמא וחנניה) בסרטיא מכאן וסרטיא מכאן, ופלטאיא מכאן ופלטאיא מכאן (סרטיא ופלטאיא - שתייהן רשות הרבים, כדאמרינן ביציאות השבת (שבת 10א): איזהו רשות הרבים - סרטיא ופלטאיא, סרטיא - דרך הילוך בני אדם, פלטאיא - רחוב לשווקים, והיכא דשני ראשין מפולשין ברשות הרבים - הוא דפליג חנניה, ואמר בעי דלת); אבל סרטיא מכאן ובקעה מכאן (בקעה - כרמלית היא, ואיסורא דרבנן הוא), או בקעה מכאן ובקעה מכאן - עושה צורת הפתח מכאן ולחי וקורה מכאן.
 השתא סרטיא מכאן ובקעה מכאן עושה לו צורת הפתח מכאן ולחי וקורה מכאן, בקעה מכאן ובקעה מכאן מיבעיא?
 הכי קאמר: סרטיא מכאן ובקעה מכאן - נעשה כבקעה מכאן ובקעה מכאן;

ומסיים בה (רב יוסף) משמיה דרב יהודה (סתמא, ולא פירש לו רב יהודה לרב יוסף ממי קבל האי סיוס): אם היה מבוי (סוף המבוי הזה, המפולש לרשות הרבים) כלה לרחבה ('רחבה' = היקף חצר שאחורי בתים קרי 'רחבה', מוקפת ארבע מחיצות; ודרך הרחבה היה המבוי מפולש: שנפרץ כותל הרחבה שכנגדו לרשות הרבים [כלומר: יש מבוי ישר, הפתוח לרשות הרבים מצד אחד, ומצד הוא פתוח לחצר אחורית של בית, שנקרא 'רחבה', ובצד השני של הרחבה יש פרצה בגדר הרחבה הנפתח לרשות הרבים - בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט]) - אינו צריך כלום (אין צריך כלום לתקן אותה פתיחה של צד הרחבה, אלא ראש המפולש לרשות הרבים צריך לחי או קורה כתורת מבוי סתום; ועל כרחיק בדנפרצה נמי רחבה כנגד פרצת המבוי בכותל שכנגדו לרשות הרבים אתא לאשמועינן, ואמפולשין דלעיל קאי: דאי ברחבה סתומה לגמרי - פשיטא, דהא סתימה מעלייתא היא, והא ליכא למימר דמשום בני רחבה איצטריך לאשמועינן דלא אסרי אבני מבוי ואפילו לא עירבו עמהן - דהא נמי פשיטא דרחבה לא בעיא לערובי: דסתם רחבה אין בה דיוורין לצאת ולבא, ואין תשמישה תדיר, כדאמרינן בפרק שני (עירובין 10א): מאן דשרי לסלטולי מן המבוי לתוכה - משום דלית בה דיוורין, והלכתא כוותיה, דקיימא לן בכל התורה: רב אחא לחומרא ורבינא לקולא, והלכתא כרבינא לקולא בר מאומצא, ביעי ומזדיק; ורחבה לאו דוקא נקט, והוא הדין לחצר שיש בה דיוורין וערבו, אלא עובדא - ברחבה היתה, כדאמרינן לקמן: עובדא הוה בדורא דרעותא כו'; כל כניסה ויציאה דבתים שבהש"ס - דרך החצר הוא, וחצר לפני הבתים).

אמר ליה אביי לרב יוסף: הא דרב יהודה (הא דסיימת משמיה דרב יהודה ולא פירש לך ממאן גמרה, כדמפרש ברישא דמילתיה משמיה דרב) - דשמואל היא (האי סיומא על כרחק משמואל רביה גמרה),

(עירובין 10ב)

דאי דרב - קשיא דרב אדרב בתרתי, דאמר רב ירמיה בר אבא אמר רב: 'מבוי שנפרץ במלואו (כותל אמצעי על פני כולו) לחצר, ונפרצה חצר כנגדו (בפחות מעשר) - חצר מותרת (דלדידה לא הוי במלואה, ונשתתירו בה גיפופין מכאן ומכאן; לפיכך לגבי דידה - 'פתחים' נינהו, ולא אסרי עליה בני מבוי: שאין מבוי אוסר על חצירות הפתוחין לו, אבל חצירות אוסרין במבוי, שהרי דריסת רגליהם עליה; ורשות הרבים נמי לא אסר עליה: דחצר הפתוח לו - כפתח הוא) ומבוי אסור (קא סלקא דעתך מדנקט 'נפרצה חצר כנגדו' - משום דמיחזי כמבוי מפולש קא אסר ליה, ולא משום דנפרץ לחצר, ורב יהודה - מדנקט 'רחבה' - אשמעינן דמשום מפולש לא מיתסר, וברחבה ליכא דיוורין דליתסרו עליה; אבל אי הוה כלה לחצר - אסרי עליה! ולקמן מפרש טעמייהו, והיינו דקשיא דרב אדרב בתרתי: אי משום מפולש אי משום הנפרץ לחצר ואסרי עליה בני חצר, דנפרץ המבוי במלואו לרשות האסורה לו), ואמאי? ליהוי כמבוי שכלה לרחבה?!

אמר ליה: אנא לא ידענא (ממאן גמרה); עובדא הוה בדורא דרעותא (כפר רועים): מבוי שכלה לרחבה הוה (ורחבה נפרצה בכותל שכנגדה), ואתא לקמיה דרב יהודה ולא אצרכיה ולא מידי; ואי קשיא משמיה דרב - תיהוי משמיה דשמואל ולא קשיא מידי.

השתא דאמר ליה רב ששת לרב שמואל בר אבא, ואמרי ליה לרב יוסף בר אבא: אסברא לך (מילתיה דרב, דגמירנא לה מיניה): כאן שעירבו כאן שלא עירבו (כלומר: האי 'מבוי אסור' דקאמר רב - יש חילוק בדבר, שפעמים אסור ופעמים מותר: עירבו בני החצר עם בני מבוי - בני מבוי מותרין, דהא דאסר ליה רב - לאו משום מפולש קאסר ליה, כדמוקינן לקמן: בזה שלא כנגד זה, והאי 'נפרצה חצר כנגדו' - משום רבותא דחצר נקט: דאף על גב דרבים נכנסין לה בזו

ויוצאין לה בזו - אפילו הכי שריא, הואיל ונפרצה בפחות מעשר, דחשיב כפתח חצר, אבל איסור מבוי - לאו משום [פירצה] דכותל שכנגדו הוא, אלא משום דבני חצר אסרי עליה כי לא עירבו; דכיון דלדידהווי מלואו - פירצה הוא, ודיורי חצר אוסרין עליו, והוא אינו אוסר עליה, כדאמרין בפרק 'כל גגות העיר' (עירובין צב,א) גבי חצר גדולה שנפרצה לקטנה; דיורי גדולה בקטנה - כלומר: אוסרים בקטנה, דדידהווי הוא, דבטלה לגבה, ואין דיורי קטנה בגדולה: דלגבי גדולה פתח הוא, ושתי חצירות שיש ביניהן פתח לא אסרן אהדדי, כדאמרין בפרק 'חלון' (עירובין ע,ב): נפרץ הכותל עד עשר אמות, אם רצו - מערבין שנים, ואם רצו - מערבין אחד, מפני שהוא כפתח, ושניהם מותרין זה בזה; **ד רב אדרב נמי לא קשיא** (כלומר: מהשתא מצינן למימר דרב יהודה בדורא דרעותא כרב עבדוה, כדאמרין): **כאן שעירבו בני חצר עם בני מבוי, כאן שלא עירבו** (וברחבה ליכא דיורין למיסרי אמבוי);

(עירובין ח, א)

ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא: **בין שעירבו ובין שלא עירבו פליגי** (דאפילו בעירבו אסר רב, וטעמא משום מפולש, ודוקא נפרצה [חצר] כנגדו קאמר, הא לאו הכי לא מיתסר מבוי משום בני חצר; והא דרב יהודה - דשמואל היא, ושירי בעירבו, כגון רחבה דלא בעיא עירוב, ואף על גב דנפרצה רחבה כנגדו, ואסר בלא עירבו גבי חצר אפילו לא נפרצה - מדנקט 'רחבה' ולא נקט 'חצר') - **בעירבו** (דאיסורא משום פירצה שכנגדו היא) **במאי פליגי** (מאי טעמא דרב דחשיב ליה מפולש, ומאי טעמא דשמואל דלא קרי ליה מפולש), **בשלא עירבו** (כי לא נפרצה) **במאי פליגי** (מאי טעמא דשמואל, דאמר בני חצר אסרי, ומאי טעמא דרב, דאמר לא אסרי)? **בשלא עירבו** - **פליגי בנראה מבחוץ ושוה מבפנים** (דפליגי ביה אמוראי לקמן בפירקין (עירובין ט,ב): איכא למאן דאמר נדון כנראה משני צדדין, ואיכא למאן דאמר אינו נידון; והכא נמי: הנך גיפופי דאית לחצר העודפים על רוחב פירצת המבוי נראין מבחוץ לאותן העומדים בחצר, ולא מיחזי כותל פרוץ במלואו, ויותר מעשר נמי לא הוי; הלכך - אף על גב דשוה מבפנים: שהעומדין במבוי אין רואין אותו ונראה להם כותל פרוץ במלואו - אפילו הכי לרב מהני הני גיפופי לשוויה פתחא לגבי מבוי כי היכי דמשוו ליה פתחא לגבי חצר; והא דתנן **קטנה אסורה** - מוקים ליה רב בנכנסין כותלי קטנה לגדולה: דליכא נראה מבחוץ, והויא פרוצה במלואה; אבל הכא - פיתחא הוא אף למבוי, ולא אסרי בני חצר למבוי; ואף על גב דשאר חצירות הפתוחות למבוי בפתח הגון ודאי אוסרות עליו, זו - הואיל ואינה רגילה בו, שהרי סתום היה מתחלה - אינה אוסרת עליו, כדאמר בפרק 'מי שהוציא אוהו' (עירובין מט,א): **'שאינה רגילה בו - מותר'**, ושמואל סבר: אין נידון משום שיור למבוי, ופירצה היא, ודיורי חצר אוסרין עליו אם לא עירבו); **בעירבו** (דאיסורא משום פירצה שכנגדו הוא) - **קמיפלגי בדרב יוסף, דאמר רב יוסף: לא שנו** (דאין צריך כלום) **אלא שכלה** (מבוי) **לאמצע רחבה** (דכיון דרוחבה של רחבה עודף על המבוי לכל צד, נראה שהמבוי - לרחבה כלה, ואינו מושך עד רשות הרבים שכנגדו, ולא אתי למישרי מפולש), **אבל כלה לצידו רחבה** (שכותל אורך המבוי שוה לאחד מכותלי אורך הרחבה, ונראה כמבוי ארוך, ומושך עד רשות הרבים שכנגדו - מיחזי כמפולש) - **אסור**. (ורב סבר: אפילו הכי [שכלה לאמצע רחבה], כיון דהעומד במבוי רואה לשני ראשי רשות הרבים, ובקעי רבים מרשות הרבים זו לרשות הרבים זו דרך מבוי ורחבה - אסור.) **אמר רבה: הא דאמרת לאמצע רחבה מותר - לא אמרן אלא זה שלא כנגד זה** (פרצת חצר כנגד המבוי), **אבל זה כנגד זה - אסור**. (והאי 'כנגדו' דקאמר רב, ואוקימנא טעמא דאיסור מבוי בשלא עירבו - הא עירבו מותר, האי 'כנגדו' לאו דווקא, אלא כל כותל שכנגדו קרי הכי, ובצידי רחבה - אפילו זה שלא כנגד זה - אסור, משום דכותל רחבה מאריך המבוי, והוי כמבוי ארוך עד כותל רחבה שכנגדו, ואסור, מידי דהוה אמבוי עקום שיש יותר מעשר בעקמומיותו, דלכולי עלמא אסור ואף על פי שאין פתחיו מכוונין; הכא נמי: משנכנס לרחבה - הרי כל רוחב הרחבה הוי עקמומית גדולה ורחבה הרבה, ודמי כמבוי המפולש דרך עקמומית.) **אמר רב משרשיא: הא דאמרת זה שלא כנגד זה מותר - לא אמרן אלא רחבה דרבים, אבל רחבה דיחיד - זימנין דמימלך עלה ובני לה בתים** (ברחבה, ברוחב העודף על המבוי, ומשוי כותלי אורכה לכותל אורך המבוי), **והוה ליה כמבוי שכלה לה לצידו רחבה, ואסור; ומנא תימרא דשני לן בין רחבה דרבים לרחבה דיחיד? - דאמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק: 'מעשה במבוי אחד שצידו אחד כלה לים וצידו אחד כלה לאשפה** (וראשו אחד סתום כשאר מבוי, וראשו אחר לרשות הרבים מתוקן בלחי וקורה; אשפה - גבוהה עשרה וים - שפתו גבוה עשרה), **ובא מעשה לפני רבי ולא אמר בה לא היתר ולא איסור: איסור לא אמר בה, דהא קיימי מחיצות; היתר לא אמר בה - חיישינן שמא תינטל אשפה ויעלה הים שרטון** (של חול ואבנים אצל שפתו, כי כן דרכו, ומתקצר רוחב הים ונעשה קרקע כרוחב פרסה או יותר).

ומי חיישינן שמא תינטל אשפה (הש"ס הוא דמפרש מלתיה ד'מנא תימרא' ואזיל)? **והתנן: 'אשפה ברשות הרבים גבוה עשרה טפחים, חלון שעל גבה זורקין לה בשבת** (ולא חיישינן שמא תתמעט אשפה מעשרה ונמצא זורקין לרשות הרבים) **' אלמא שני בין אשפה דרבים לאשפה דיחיד (וההיא אשפה דרבי - אשפה דיחיד הואי) - הכא נמי שני בין רחבה דרבים לרחבה דיחיד. ורבנן (שהיו בדורו של רבי) מאי (מאי הוה אמרי ביה בההוא מבוי)? אמר רב יוסף בר אבדימי: תנא 'והכמים אוסרין'.**

אמר רב נחמן: הלכה כדברי חכמים.
איכא דאמרי אמר רב יוסף בר אבדימי: תנא 'וחכמים מתירין'.
אמר רב נחמן: אין הלכה כדברי חכמים.
מרימר פסיק לה לסורא באוזלי (מפסיק בינה לבין הים במחיצות אוזלי; הים היה סמוך לסורא מאחריה, וראשי המבואות מפולשין לים, והיה מרימר עושה רשתות ומכמורות לכל המבואות, ולא רצה לסמוך על מחיצת הים), אמר: חיישינן שמא יעלה הים שרטון (ומטלטלי נמי במבואות כדמעיקרא).

ההוא מבוי עקום דהוה בסורא, כרוך בודיא (מחצלת) אותיבו ביה בעקמומיתיה (בני ראשו אחר עשו לחי לפתחו, והמחצלת לעקמומיתו, ובני ראשו אחר לא עשו לפתחו לחי); אמר רב חסדא: הא - לא כרב ולא כשמואל: לרב - דאמר תורתו כמפולש, צורת הפתח בעי! לשמואל, דאמר תורתו כסתום - הני מילי לחי מעליא (כשיש לחיים משני ראשיו; וללשון מורי צריך עקמומיתו לחי, לבד מאותו שבשני ראשיו), אבל האי, כיון דנשיב ביה זיקא ושדי ליה - לא כלום הוא; ואי נעיץ ביה סיכתא (קבילי"א בלעז) וחבריה - חבריה.

גופא: אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב: מבוי שנפרץ במלואו לחצר ונפרצה חצר כנגדו - חצר מותרת ומבוי אסור. (ואוקמה כשלא עירבו, ואיסורא דמבוי - משום דאסרי עליה בני החצר הוא.)

אמר ליה רבה בר עולא לרב ביבי בר אביי: רבי! לא משנתנו היא זו (היתר חצר תנינא, ואיסור מבוי תנינא [נעירובין פ"ט מ"ב])? 'חצר קטנה שנפרצה (במלואה) לגדולה - גדולה מותרת' (ולא אסרי בני קטנה עילויה, דלגבי גדולה פתח הוא דיש לה שיור מכאן ומכאן, והווי כשתי חצירות ופתח אחד ביניהן, דלא אסרן אהדדי; ולקמן מוקי לה בשאין קטנה רחבה יותר מעשר, דאי יותר מעשר - לא הוי פתח גבי גדולה) וקטנה אסורה (דלדידה לאו פתח הוא אלא פירצה, ונעשית רשותן של בני גדולה, שהרי נתערבה עמהן), מפני שהיא כפתחה של גדולה!?

אמר ליה: (רב - היתר חצר אשמעינן, ואף על גב דנפרצה בכותל השני, דדרסי רבים מרשות הרבים זו לרשות הרבים זו דרך חצר ומבוי, ד) אי מהתם, הוה אמינא 'הני מילי היכא דלא קא דרסי בה רבים' (דהא גדולה לא נפרצה בכותל השני), אבל היכא דקא דרסי בה רבים - אימא אפילו חצר נמי!?

והא נמי תנינא [סהרות פ"ו מ"ט]: 'חצר שהרבים נכנסין לה בזו ויוצאין לה בזו - רשות הרבים לטומאה' (וספיקא טהור, דהא ספק טומאה מסוטה גמרינן, ובסוטה בכי האי חצר - לאו מקום ייחוד וסתירה הוא) ורשות היחיד לשבת! אי מהתם הוה אמינא 'הני מילי זה שלא כנגד זה,

(עירובין ח, ב)

אבל זה כנגד זה - אימא לא (אימא לא הויא לה חצר רשות היחיד לשבת) (השתא אשמעינן דכנגדו, ואפילו הכי מותרת).

ולרבה, דאמר (לעיל) זה כנגד זה (הוי מבוי מפולש, ו) אסור, הא דרב במאי מוקי לה? בזה שלא כנגד זה (ועל כרחיך 'כנגד' דקאמר רב - לאו דווקא, דהא אוקימנא טעמיה דרב בשלא עירבו, אבל עירבו - אפילו מבוי מותר) ? תרתי למה לי (הא תנא לה: חצר שהרבים נכנסין לה בזו כו', ומילתיה דרב למשתתרייה חצר מינה - מסתמא ואפילו זה כנגד זה, וכל שכן בזה שלא כנגד זה, ואיסור מבוי - מאידך מתניתין דחצר קטנה שמעינן) ?

אי מהתם (מחצר שהרבים נכנסין לה כו', דקתני רשות היחיד לשבת) - הוה אמינא: 'האי דקרי ליה 'רשות היחיד' - הני מילי לזרוק (כלומר: מדאורייתא רשות היחיד הוא, והזורק מרשות הרבים לתוכו חייב), אבל לטלטל (בתוכו) אימא לא (אימא משתריא [מדאורייתא], ומדרבנן [אסור], דליגזור רבנן עליה) - קא משמע לן (רב: מותרת).

איתמר: מבוי העשוי כנדל (נדל = שרץ שיש לו רגלים הרבה, כדתניא בתורת כהנים (ספרא שמיני, פרשת י פרק יב משנה ב): 'מרב רגלים זה נדל'; מבוי העשוי כנדל - שפתוחין לו מבואות הרבה, וראשיהן פתוחין לרשות הרבים, וראשו פתוח לרשות הרבים אחר; תוספות: המבואות אינן זה כנגד זה) : אמר אביי: עושה צורת הפתח לגדול (באחד משני ראשיו), והנך כולהו (והאחרים קטנים) מישתרו בלחי וקורה (בראשיהן, על פני רשות הרבים).

אמר ליה רבא: כמאן, כשמואל, דאמר (מבוי עקום) תורתו כסתום (דהא כל מבואות קטנים הללו - מבואות עקומות הן: נכנס בדרך זה ויוצא בדרך זה, וקאמר: לא בעי תיקון לעקמומיתו, כשמואל) ? למה ליה צורת הפתח (אמאי אצרכת צורת פתח לגדול, הא איהו נמי אין פילושיו מכוונין) ? ועוד: הא ההוא מבוי עקום דהוה (באתריה דשמואל) בנהרדעא, וחשו לה לדרב (כדאמר לעיל: רמו עליה חומריה דרב וחומריה דשמואל) ?

אלא אמר רבא: עושה צורת הפתח לכולהו (הקטנים) להאי גיסא (בעקמומיתן לצד מבוי גדול), ואידך גיסא (לרשות הרבים) מישתרו בלחי וקורה.

אמר רב כהנא בר תחליפא משמיה דרב כהנא בר מניומי משמיה דרב כהנא בר מלכיו משמיה דרב כהנא רביה דרב, ואמרי לה רב כהנא בר מלכיו היינו רב כהנא רביה דרב: מבוי שצידו אחד ארוך (ונמשך כותלו לרשות הרבים יותר מכותל השני) וצידו אחד קצר פחות מארבע אמות (עודף זה על חבירו) - מניח את הקורה באלכסון (וישתמש כאן בארוכה וכאן בקצרה); ארבע אמות - אינו מניח את הקורה (על ראש כותל הארוך), אלא (כונס לפניו מראשו) כנגד (ראש כותל) הקצר (ומניחה). [בדפוס וילנא יש שרטוטים]

רבא אמר: אחד זה ואחד זה אינו מניח את הקורה אלא כנגד הקצר, ואימא טעמא דידה ואימא טעמא דידהו; אימא טעמא דידה: קורה - טעמא מאי? - משום היכר, ובאלכסון לא הוי היכר (שהרואה בני מבוי נמשכין ומשתמשין ברשות הרבים חוץ מכנגד כותל הקצר אומר "מותר להשתמש ברשות הרבים", לפי שאין אותו העודף דומה שיהא מן המבוי); ואימא טעמא דידהו: קורה משום מאי? משום מחיצה, ובאלכסון נמי הוי מחיצה!

אמר רב כהנא: הואיל ושמעתתא דכהני היא, אימא בה מילתא: הא דאמרת 'מניח הקורה באלכסון' - לא אמרן אלא שאין באלכסונו יותר מעשר (שהמבוי קצר לרחבו הרבה, ואין ברוחבו, ובארבע אמות הנמשכין להצטרף - יותר מעשר), אבל יש באלכסונו יותר מעשר (נמצא פתחו רחב מעשר, שהרי כל תחת הקורה הוי פתח) - דברי הכל אינו מניח אלא כנגד הקצר.

איבעיא להו: מהו להשתמש תחת הקורה (אכל מבואות קאי)? רב, ורבי חייא, ורבי יוחנן אמרו: מותר להשתמש תחת הקורה; שמואל, ורבי שמעון בר רבי, ורבי שמעון בן לקיש אמרו: אסור להשתמש תחת הקורה.

לימא בהא קמיפלגי: דמר סבר קורה משום היכר, ומר סבר קורה משום מחיצה (וחודו הפנימי יורד וסותם, הלכך אסור, דמן המחיצה ולפנים בעי אשתמושי); לא! דכולי עלמא קורה משום היכר, והכא - בהא קמיפלגי: דמר סבר היכרא מלגיו (להנך מגוואי בעינו, וצד הפנימי הוי להו היכר, ואסור להשתמש מן ההיכר ולחוץ), ומר סבר היכרא מלבר (לבני רשות הרבים, דהיינו צד החיצון); ואיבעית אימא דכולי עלמא משום מחיצה, והכא - בהא קמיפלגי: דמר סבר חודו הפנימי יורד וסותם (נמצא תחת הקורה מן המחיצה ולחוץ, ואסור), ומר סבר חודו החיצון יורד וסותם.

אמר רב חסדא: הכל מודים (במבוי שאין בו קורה, והכשירו בלחי) בבין לתריס שאסור (כלומר: כנגד הלחי; והאי דנקט 'בין לחיים' - אמבואות טובא קאי).

בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא: נעץ שתי יתירות (קביליי"ש) בשני כותלי מבוי מבחוץ (נעוצות בכותל בעוביו שלצד רשות הרבים), והניח קורה על גביהן (ונמצאת קורה שעליהן בולטת ונמשכת לחוץ יותר מן הכתלים, וחודה הפנימי דבוק וסמוך לכותל

[בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט]) - מהו?

אמר ליה: לדברי המתיר (להשתמש תחת הקורה, אלמא: חיצון יורד וסותם) - אסור (כל המבוי הזה עד שיביאו קורה אחרת, דאין הסתימה מחוברת לכתלים, ויש אויר ביניהם, והכא לאו מחיצה ממש הוא להכשיר הפסק אויר שמכאן ומכאן על ידי לבוד); לדברי האוסר (להשתמש תחת הקורה בכל מבואות, דטעמא משום חודו הפנימי יורד וסותם) - מותר (כאן להשתמש במבוי הזה אגב הך קורה שאינה על גבי מבוי: דכיון דחודו הפנימי סותם - נמצאת סתימת הקורה דבוקה לכתלים, וסתימה מעלייתא היא)!

רבא אמר: לדברי האוסר נמי אסור: בעינן קורה על גבי מבוי וליכא.

איתיביה רב אדא בר מתנה לרבא: 'היתה קורתו

(עירובין ט, א)

משוכה (משמע: רחוקה היא מן הכתלים) או תלויה (שאינן ראשיה מונחים על גבי הכתלים, אלא תלויה באויר: שקצרה משתי רוחותיה, וכגון שנעץ קנה כל שהוא באמצע פתח המבוי, ונתן על גבו את הקורה

[בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט]): פחות משלשה - אין צריך להביא קורה

אחרת; שלשה - צריך להביא קורה אחרת; רבן שמעון בן גמליאל

אומר: פחות מארבעה - אין צריך להביא קורה אחרת; ארבעה -

צריך להביא קורה אחרת (רבן שמעון סבירא ליה בכל דוכתא פחות מארבעה כלבוד דמי)

מאי לאו 'משוכה' = מבחוץ (שנמשכה לתוך רשות הרבים, כגון האי בעיין דלעיל דשתי

יְתִידוֹת) ו'תְּלוּיָה' מְבַפְּנִים (שְׁקִצְרָה מִשְׁתֵּי רוּחוֹת, וְאִינָה מִגַּעַת לִכְתָּלִים אֲלֵא נִתְלִית בְּאוֹיֵר, וְאִמְרִינָן לְבוֹד לְהֶאֱרִיךְ רֹאשֶׁיהָ) ! ?
 לֹא! אִידֵי וְאִידֵי מְבַפְּנִים (וְתוֹרִייהוּ בְּקוֹרָה קִצְרָה עֲסָקִינָן) : 'מְשׁוּכָה' = מְרוּחַ אַחַת (רֹאשָׁה אֶחָד עַל הַכּוֹתֵל, וְרֹאשָׁה הַשְּׁנִי אֵינוֹ מִגִּיעַ לְכוֹתֵל שְׁכֵנְגָדוֹ), ו'תְּלוּיָה' = מִשְׁתֵּי רוּחוֹת; מֵהוּ דְתִימָא 'מְרוּחַ אַחַת אִמְרִינָן לְבוֹד מִשְׁתֵּי רוּחוֹת לֹא אִמְרִינָן לְבוֹד' - קָא מִשְׁמַע לָן.
 רַב אֲשִׁי אָמַר: (מִשּׁוֹם שְׁתֵּי רוּחוֹת לֹא אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ, דְּכִיּוֹן דְּתֵנָא מְשׁוּכָה מְרוּחַ אַחַת - הוּא הַדִּין מִשְׁתֵּי רוּחוֹת, אֲלֵא חֲדָא קִתְּנִי) : מְשׁוּכָה וְהִיא תְּלוּיָה (שְׁקִצְרָה הִיא מִהֲגִיעַ לִכְתָּלִים, וְעוֹד: שְׁתִּלּוּיָה הִיא לְמַעַלָּה מִגּוּבָה כּוֹתֵלִי הַמְּבּוֹי), וְהִיכִי דְמִי? - כְּגוֹן שְׁנַעֲץ שְׁתֵּי יְתִידוֹת עֲקוּמוֹת עַל שְׁנֵי כּוֹתֵלִי מְבּוֹי שְׁאִין בְּגוּבָהֶן שְׁלֹשָׁה (וְעַקְמִימוּתֵיהֶן נוֹטוֹת זֶז כְּלָפִי זֶז לְהִיּוֹת סִנְיָף לְהֶאֱרִיךְ הַקּוֹרָה מִשְׁנֵי צִידֶיהָ כְּשֶׁתִּנְתֵּן עֲלֵיהֶם, וְהֵם עֲצָמָם אֵינֶם רְאוּיֹת לְהַכְשֵׁר קוֹרָה: שְׁאִין בְּהֵן רוּחַב טַפַּח כְּשִׁיעוֹר הַכְשֵׁר קוֹרָה דְּמִתְנִיתִין [בְּדַפּוּס וִילְנָא יֵשׁ בְּמָקוֹם זֶה שְׁרֻטוּט]) וְאִין בְּעַקְמוּמִיתָן שְׁלֹשָׁה (וְאִיכָא לְמִימַר לְבוֹד מְרֹאשֵׁי הַקּוֹרָה וּלְכְתָלִים, וְאִין בְּגוּבָהֶן שֶׁל יְתִידוֹת מִמַּעַל לִכְתָּלִים שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים: דָּאִי הוּא בְּגוּבָהֶן שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים - הוּא מִיפְטָלָא, ד'קוֹרָה עַל גְּבִי כְּתָלִים' בְּעִינָן, אֲבָל הַשְּׁתָּא: בְּפִחוֹת מִשְׁלֹשָׁה אִמְרִינָן 'חֲבוּט' = הַשְּׁפֵל, כְּאִילוֹ מוֹנַחַת עַל הַכּוֹתֵל): מֵהוּ דְתִימָא 'אוֹ לְבוֹד' (לְבוֹד' - לְשׁוֹן סִנְיָף, לְהֶאֱרִיךְ, וּבִלְעָז אִפְשָׁק [חִיבּוּר, תּוֹסֵפֶת]) אִמְרִינָן אוֹ חֲבוּט אִמְרִינָן, לְבוֹד וְחֲבוּט לֹא אִמְרִינָן? - קָא מִשְׁמַע לָן.

תְּנִי רַבִּי זְכָאִי קָמִיה דְּרַבִּי יוֹחָנָן: בֵּין לְחַיִּים וְתַחַת הַקּוֹרָה - נִידוֹן כְּכֹרְמִלִית (וְאִסּוּר לְטַלְטֵל שֵׁם).
 אָמַר לֵיהּ: פּוֹק תְּנִי לְבִרָא.
 אָמַר אֲבִי: מִסְתַּבְּרָא מִלִּתִּיהָ דְּרַבִּי יוֹחָנָן (דְּאָמַר: פּוֹק תְּנִי לְבִרָא, אֲלֵא מוֹתֵר הוּא) - תַּחַת הַקּוֹרָה (אֲתַחַת קוֹרָה קָאמַר לֵיהּ, דְּקִסְבֵּר: חוּדוֹ הַחִיצוֹן יוֹרֵד וְסוֹתֵם), אֲבָל בֵּין לְחַיִּין (בְּמִבּוֹי שְׁאִין שֵׁם קוֹרָה - מוֹדָה ד') אִסּוּר;
 וְרַבָּא אָמַר: בֵּין לְחַיִּים נִמִּי מוֹתֵר; אָמַר רַבָּא: מִנָּא אִמְיָנָא לֵהּ? - דְּכִי אַתָּא רַב דִּימִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מָקוֹם שְׁאִין בּוֹ אֲרַבְעָה עַל אֲרַבְעָה (עוֹמֵד בֵּין רִשּׁוֹת הָרַבִּים לְרִשּׁוֹת הַיָּחִיד, הוּאִיל וְלִיכָא מָקוֹם חָשׁוּב - לֹא רִשּׁוֹת בְּאִנְפֵי נַפְשִׁיהָ הוּא, וּבִטְלִיל לְהַכָּא וְלְהַכָּא ???###, וְהִינּוּ מָקוֹם פְּטוּר) - מוֹתֵר לְבִנֵּי רִשּׁוֹת הָרַבִּים וּלְבִנֵּי רִשּׁוֹת הַיָּחִיד לְכַתֵּף (מִשְׁאֲוֹת) עֲלֵיו, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יַחְלִיפוּ (דְּלֹא לִימְרוּ דְקָא מַעֲיִיל מִרְשּׁוֹת הָרַבִּים לְרִשּׁוֹת הַיָּחִיד, וְאִתִּי לְמִישְׁרֵי הוּצָאָה בְּשַׁבָּת; וּבֵין לְחַיִּים נִמִּי: אִפִּילוֹ חֲשַׁבְתָּ לֵיהּ מָקוֹם בְּפִנֵּי עֲצָמוֹ - בְּטֵל לְהַכָּא וְלְהַכָּא, וְשִׁרִּי) .
 וְאֲבִי?

הֵתֵם בְּגוּבָה שְׁלֹשָׁה (דְּמִינְכֵרָא, אֲבָל בֵּין לְחַיִּים דְּלֹא מִינְכֵרָא דּוֹכְתָא, אִי שְׁרִיית לְטַלְטֵל הֵתֵם - אִתִּי לְהַחְלִיף וְלֹאפּוֹקִי לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים); אָמַר אֲבִי: מִנָּא אִמְיָנָא לֵהּ? - דְּאָמַר רַב חַמָּא בְּרִי גּוּרִיא אָמַר רַב: 'תּוֹךְ הַפֶּתַח (כְּגוֹן מְבּוֹי שֵׁשׁ פְּצִימִין רַחְבִּים לְפִתְחוֹ מִכָּאן וּמִכָּאן, וְהֵן הֵן לְחַיִּים שְׁלוֹ) צִרִיךְ לְחִי אַחֵר לְהַתִּירוֹ (צִרִיךְ לְהַעֲמִיד לְחִי אַחֵר מִבְּחוּץ, אִם יִרְצֶה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בֵּין הַפְּצִימִין)', וְכִי תִימָא 'דְּאִית בִּיה אֲרַבְעָה (בְּרוּחַב הַפְּצִימִין בְּמִשְׁךְ הַמְּבּוֹי) עַל אֲרַבְעָה (דְּכָל אֲרַבְעָה רִשּׁוֹת בְּאִנְפֵי נַפְשִׁיהָ הִיא, וְכֹרְמִלִית הִיא, וּמִדְּבַנְנָא אִסּוּרָה)', וְהָאִמַר רַב חֲנִינִי בְּרִי דְּבָא [חֲנִינִי בְּרִי דְּבָא] חַמָּא בְּרִי גּוּרִיא אָמַר רַב: 'תּוֹךְ הַפֶּתַח אִף עַל פִּי שְׁאִין בּוֹ אֲרַבְעָה עַל אֲרַבְעָה (כְּגוֹן מְבּוֹי שֵׁשׁ פְּצִימִין רַחְבִּים לְפִתְחוֹ מִכָּאן וּמִכָּאן, וְהֵן הֵן לְחַיִּים שְׁלוֹ) - צִרִיךְ לְחִי אַחֵר לְהַתִּירוֹ (צִרִיךְ לְהַעֲמִיד לְחִי אַחֵר מִבְּחוּץ, אִם יִרְצֶה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בֵּין הַפְּצִימִין) .
 וְרַבָּא?

הֵתֵם - דְּפִתּוּחַ לְכֹרְמִלִית (לְבַקְעָה, דְּשִׁיךְ וּמִצְטָרֵף לְמִינוֹ שְׁחוּצָה לוֹ) .
 אֲבָל לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים מֵאִי? שְׂרִי? יְצִיבָא (אֲזַרְחִי) בְּאַרְעָא וּגְיוּרָא [וְגֵר] בְּשִׁמִּי שְׁמִיא?
 אִין! מִצָּא מִין (כְּרַמְלִית שְׁבִין לְחַיִּים, שְׁלֹא הִיָּה בּוֹ שִׁיעוֹר כְּרַמְלִית) אֶת מִינוֹ (שְׁחוּצָה לוֹ) וְנִיעוֹר (נִתְחַזַּק עַל יְדֵי מִינוֹ, וְנִיעוֹר מִשְׁנֵתוֹ: שְׁהִיָּה בְּתַחֲלָה בְּטֵל אֲצֵל שְׁאִינוֹ מִינוֹ; וְדוּגְמָתוֹ בְּבִכּוּרוֹת (כַּב, א): טוֹמָאָה שְׁבִטְלָה וְחֲזָרָה וְנִיעוֹרָה) ! (אֲבָל פִּתּוּחַ לְרִשּׁוֹת הָרַבִּים - שְׁלֹא זֶה מִינוֹ וְלֹא זֶה מִינוֹ, וְלִכָּאן וְכֵאן בְּטֵלָה.)

אָמַר לֵיהּ רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ לְרַבָּא: וְאֵת לֹא תִסְבְּרָא דְּבִין לְחַיִּין (לְרַבִּי יוֹחָנָן) אִסּוּר? וְהָאִמַר רַבָּה בְּרִי חֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: 'מְבּוֹי שְׂרַצְפּוֹ בְּלַחֲיִין (בְּמִשְׁךְ הַמְּבּוֹי מְרֹאשׁוֹ לְצַד סוּפּוֹ בְּשְׁתֵּים וְשֹׁלֶשׁ אַמּוֹת) פִּחוֹת פִּחוֹת מְאַרְבָּעָה [טַפָּחִים] (שְׁאִין בֵּין לְחִי לְלַחֲי אֲרַבְעָה, אֲבָל יֵשׁ בֵּינֵיהֶם שְׁלֹשָׁה) - בְּאִנּוֹ לְמַחְלוּקָתָא רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּנָּן (דְּאִיפְלְגוּ לְעֵיל בְּמִשְׁלֹשָׁה וְעַד אֲרַבְעָה אִי אִמְרִינָן לְבוֹד אוֹ לֹא; מֵאוּתוֹ מִחְלוּקָתָא אֲנִי לְמִידִין שְׁאִף בְּהַכְשֵׁר מְבּוֹי זֶה יֵשׁ מִחְלוּקָתָא בֵּינֵיהֶן, וְרַבִּי יוֹחָנָן לֹא מִפְּרַשׁ מִלִּתִּיהָ, וְהַשְּׁתָּא קָא מְפָרֵשׁ רַב הוֹנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ דְּעַל כְּרַחֲיָךְ הָא דְקָאמַר רַבִּי יוֹחָנָן דְּשִׁיכָא פְּלוּגְתָא דְּרַבִּין שְׁמַעוֹן וְרַבִּנָּן - הִכָּא לֹא מִשְׁכַּחַת לֵה אֲלֵא בְּתַשְׁמִישׁ שְׁכֵנְגָד הַלְחִיִּים): לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל -

דאמר אמרינן לבוד - משתמש עד חודו הפנימי של לחי הפנימי;
 לרבנן - דאמרי לא אמרינן לבוד - משתמש עד חודו הפנימי של
 חיצון, אבל בין לחיין דכולי עלמא אסור (דלרבן שמעון הוה כולהו כחד לחי,
 ואין משתמש במבוי אלא עד חודו הפנימי של לחי הפנימי, אבל משם ולחוץ - הוי 'בין לחיים', ואסור; ולרבנן
 לא הוי כחד לחי, ובלחי החיצון משתרי מבוי, ומותר להשתמש בכל המבוי עד חודו הפנימי של חיצון: דכנגד
 חיצון לחודיה הוי 'בין לחיים'; אלמא: לרבי יוחנן בין לחיים אסור, דאי בין לחיים לרבי יוחנן מותר - מאי
 שייכא פלוגתייהו דרבן שמעון ורבנן להכא, בין הוה כולהו כחד, בין לא הוה כולהו כחד - כנגד כולם הוה
 משתמש) !

ורבא ?

התם נמי דפתוח לכרמלית.

אבל לרשות הרבים מאי ? שרי ? יציבא בארעא וגיוורא בשמי שמיא ? !
 אין, מצא מין את מינו ונייעור.

(עירובין ט, ב)

רב אשי אמר: (לעולם בין לחיים לרבי יוחנן - מותר, והאי דאמר רבי יוחנן דשייכא פלוגתייהו דרבן
 שמעון ורבנן להכא -) כגון שרצפו בלחיים פחות פחות מארבעה במשך ארבע
 אמות (באורך המבוי): לרבן שמעון בן גמליאל, דאמר אמרינן לבוד (יש
 לבוד בפחות מארבע) - הוה ליה מבוי (והוה ליה חד לחי, ואמרינן לעיל (עירובין ה, א): ארבע
 אמות נידון משום מבוי, ויצא מתורת לחי), וצריך לחי אחר להתירו (מבוי זה שבין לחיים;
 אבל מלחי הפנימי ואילך מיהו שרי לטלטולי במבוי, דלהנהו ודאי נראה לחי, ועובי נידון להם בלחי, וניתר בו
 מבוי - כך שמעתי; ולי נראה: שאפילו מפנימי ולפנים אינו נותר, דלחי הפנימי ולפנים לרבי יוחנן אינו מתיר
 כלל); ולרבנן דאמרי לא אמרינן לבוד - לא צריך לחי אחר להתירו
 (אבל לרבנן - כל חד וחד באנפי נפשיה הוה, ומשתרי מבוי בלחי קמא) .

ולרבן שמעון בן גמליאל להוי כנראה מבחוץ ושוה מבפנים ? (ולרבן
 שמעון - נהי נמי דכולי חד הוה, ונידון משום מבוי - אפילו הכי, היכי שמע רבי יוחנן מדרבן שמעון דבעי לחי
 אחר להתירו? לישתרי האי מבוי כנראה מבחוץ ושוה מבפנים: דהא מסתמא כי אוקמא ללחי קמא - משכו

קמעא כלפי חוץ, * שכן דרך כל מעמידי לחיים, כדי שיראה מבפנים ומבחוץ שהוקבע שם לשם לחי, -

דאם אינו מושך קצת רוחב הלחי להלאה מכותלי המבוי מעט, אלא בשוה להן * - נראה כמוסיף על רוחב
 עובי כותל המבוי, ואינו ניכר מבחוץ שהוא לחי, אלא בפנים ניכר שאינו מן הכתלים, לפי שחודו נראה בפנים;
 וכיון דראשו קצת נמשך לחוץ, כי הדר השווהו מבפנים ברציפת לחיים הללו ועשאו כותל - מיהא לישתרי
 מבוי בההיא בליטה קמיתא הנראית מבחוץ, דהא אמרינן לקמן: נראה מבחוץ ושוה מבפנים - נידון משום
 לחי !)

* [רק לצורך בהירות הציור הלחי מרוחק מהכותל בשתי תמונות אלו]

מידה הוא טעמא אלא לרבי יוחנן (כלומר: מי מותבין האי תיובתא אלא לרבי יוחנן,
 דיליף מלבוד דרבן שמעון ופסולא להאי מבוי) ? הא כי אתא רבין אמר רבי יוחנן:
 נראה מבחוץ ושוה מבפנים - אינו נידון משום לחי (הלכך: אי אמרינן לבוד
 - בעי לחי אחרינא) !

איתמר: נראה מבפנים ושוה מבחוץ (שהעמיד הלחי רחבו לצד אורכו של מבוי, ולא משך
 קצת רחבו קימעא כלפי חוץ אלא הוה חודו החיצון לעובי כותלי המבוי, ודומה כמי שמוסיף על רוחב

הכותלים, ואינו נראה מבחוץ כלחי, אבל חודו הפנימי נראה מבפנים: שעביו בולט לתוך רוחב המבוי) *
 - נידון משום לחי; נראה מבחוץ ושוה מבפנים (שמשך כל הלחי לחוץ, וחודו
 הפנימי נכנס בכותלי המבוי ואינו נראה מבפנים, אלא דומה כמוסיף על אורך הכותל, אבל מבחוץ ניכר שאינו

מכותל המבוי שהרי נמשך להלאה מרוחב הכותל) * - רבי חייא ורבי שמעון בר
 רבי, חד אמר נידון משום לחי וחד אמר אינו נידון משום לחי.
 תסתיים דרבי חייא - הוא דאמר נידון משום לחי, דתני רבי חייא
 [תוספתא עירובין פ"א מ"י [ליברמן]]: 'כותל שצידו אחד כנוס מחכירו' (שנכנס הבנין ומיעטו
 מעביו, דהשתא בולט ויוצא ממנו כמין עמוד, שקורין פלי"ר) - בין שנראה מבחוץ ושוה
 מבפנים (כגון ששקוע הכותל מלפניו, שאין הכניסה נראית לעומדים בפנים, אלא לבני רשות הרבים

וכין שנראה מבפנים) (שכניסתו נראית בפנים) ושוה מבחוץ (ששקוע הכותל
 מאחוריו ונראית הפגימה בפנים) - נידון משום לחי !

תסתיים.

ורבי יוחנן (דאמר לעיל בהדיא אינו נידון), מי לא שמיע ליה הא ? אלא שמיע
 ליה ולא סבר לה, רבי חייא נמי לא סבר לה (מי לא שמיע ליה הא מתניתא
 דרבי חייא, ואפילו הכי לא סבר לה - הכא נמי היכי מסיימת מיניה דרבי חייא הוה דאמר נידון? דילמא איהו
 נמי שמיע ליה, ולא סבר לה) !

האי מאי? בשלמא רבי יוחנן לא סבר לה - משום הכי לא תני לה, אלא רבי חייא, אי איתא דלא סבר לה למה ליה למיתנא? אמר רבה בר רב הונא: נראה מבחוץ ושוה מבפנים - נידון משום לחי.

אמר רבה: ומותבין אשמעתין [עירובין פ"ט מ"ב]: 'חצר קטנה שנפרצה לגדולה - גדולה מותרת וקטנה אסורה, מפני שהיא כפתחה של גדולה' ואם איתא - קטנה נמי תשתרי בנראה מבחוץ ושוה מבפנים (דלא ליסרו בני גדולה עליהו, אלא ליהוי נמי פתחא לגבה, להיות כשני חצירות ופתח ביניהם; ואף על גב דשוה מבפנים: שהעומד בתוכה רואה כל כתלי אורכה שוין, שאין שם מכותל רחבה לפיאותיה כלום והוי מלואה, הרי מבחוץ - בתוך הגדולה - נראין לה שוין, וכותל זה מכאן ומכאן: אותו עודף שהגדולה עודפת על הקטנה, דהא גדולה בהו משתריא משום דלדידה נראית מבפנים) ! ?

אמר רבי זירא: בנכנסין כותלי קטנה לגדולה (בנכנסין כותלי קטנה ובולטין לתוך הגדולה בשנים ושלש אמות, דהנך גיפופי דפשו להו מגדולה שעומדין מאחרי פירצת הקטנה - נראין שלא מאותו כותל היה).

וליאמא לבוד ותשתרי (תמונה זו היא כמו הקודמת, רק הפוכה, וכאן נוסף ציון 'לבו' וקו המגביל את האיזור הלבוד). כלומר: אי נראה מבחוץ מהני ליהוי כאלו ראשי כניסה של כותלי קטנה סנופים לצד כותלי אורך הגדולה, דהדר הוה להו הכניסה ליה גיפופי נראין מבחוץ, דקא סלקא דעתך: אין הגדולה רחבה מן הקטנה אלא מעט פחות משלש לכאן, ופחות משלש לכאן, דהשתא אין ריוח שבין הכניסות לכותלי אורכה של גדולה שלשה טפחים, וכלבוד דמי), וכי תיאמא דמפלגי (כניסות מחיצות מכותל אורך הגדולה) טובא (טפי משלשה, שהיתה גדולה רחבה מן הקטנה הרבה) - והא תני רב אדא בר אבימי קמיה דרבי חנינא: 'קטנה בעשר, גדולה באחת עשרה' (שאין גדולה עודפת על הקטנה אלא אמה אחת, הרי שלשה טפחים לכאן ושלשה טפחים לכאן, ועובי כניסות הכתלים ממעטין את השלשה מכל צד, דאיכא לבוד) ? אמר רבינא: במופלגין מכותל זה בשנים ומכותל זה בארבעה (שלא היתה קטנה מכוונת כנגד אמצעיתה של גדולה, אלא משוכה שני טפחים לצד אחד ויש מהאמה עודפת שני טפחים לכאן, וארבעה לכאן, והכניסות דקות, ונשאר מצד אחד יותר משלשה ריוח). ולימא לבוד מרוח אחת (והרי כאן שיעור אחד נראה מבחוץ) ותשתרי (ביה קטנה, דנישוויה להאי פירצה פתח - דהא עשר הוא דהויא) ?

(עירובין י, א) רבי היא, דאמר 'בעינן שני פסין' (בעינן שני שיעורין לחצר של עשר הנפרצת במלואה), דתניא: 'חצר' (אם נפרצה לרשות הרבים, ונשתייר בה מצד אחד) 'ניתרת בפס אחד; רבי אומר כשני פסין' (מותרת) (ובשארין הפירצה יותר מעשר עסקין; דאי יותר מעשר, לא מהני ליה מחיצה להאי חצר); האי מאי? אי אמרת בשלמא (מתניתין כדהוה שמעינן לה מעיקרא: במכוונת קטנה כנגד אמצעיתה של גדולה, ומהאמה היתירה נשאר שלשה לכאן ושלשה לכאן, ויש לומר) נראה מבחוץ ושוה מבפנים (משני רוחות) אינו נידון משום לחי (ואפילו הכי קטנה אסורה, דנראה מבחוץ ושוה מבפנים לא מהני), ורבי (בשני פסין דחצר) סבר לה כרבי יוסי (דאמר במתניתין: אין לחי פחות מרוחב שלשה, וכל שכן פסין דחצר דבעי רוחב כדבעי רבי יוסי בלחי), ודרבי זירא ודרבינא ליתא (ודרבינא, דאוקמא במופלגין מזה בשנים ומזה בארבעה - ליתא, דאם כן לא הוה משתריא גדולה, דפס שני טפחים לא מהני, וכיון דליתא לדרבינא - ליתא נמי לדרבי זירא, דאוקמא בנכנסין: דכיון דמכוונת שלשה מכאן ושלשה מכאן - כניסה מאי מהניא: הא כי נכנסין נמי איכא למשרייה בנראה מבחוץ ושוה מבפנים משני רוחות, ולא שרינן לה, דמוקמינן ליה בנראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי) - משום הכי קטנה בעשר וגדולה באחת עשרה (משום הכי יהיב תנא שיעור לעודפה של גדולה שתהא יתירה על הקטנה אמה, כי היכי דניהוו לה לגדולה שלשה מכאן ושלשה מכאן), משום דרבי סבר לה כרבי יוסי (משום דרבי - שני פסין בעי, ורחבים שלשה, כרבי יוסי, ומשום היתר גדולה נקט לה); אלא אי אמרת נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי, ודרבי זירא ודרבינא איתא, ורבי לא סבר לה כרבי יוסי (אלא אי אמרת נראה מבחוץ מהני, וקטנה דאסירא היינו טעמא: משום דאיתא לדרבי זירא בנכנסין, ולדרבינא במופלגין, וליכא לבוד משני רוחות, ואפילו הכי גדולה משתריא בגיפופין הנשארים לה מאחורי הכניסות, ואף על פי שרוחב האחד אינו אלא שני טפחים, דלא סבר לה כרבי יוסי), 'גדולה באחת עשרה' (דיהיב תנא שיעורא לעודפה אמה) למה לי? ממה נפשך: אי למשרייה לגדולה (דליהוי לה שיעור משני צדין) קאתי, בעשר ושני טפחים סגיא (דהא רבי לא סבר לה כרבי יוסי [שצריך רוחב שלשה]) ! ואי למיסרה לקטנה קאתי (כדי שירחקו כותלי אורך הגדולה מכניסתה של קטנה ארבעה טפחים מצד האחד, דלא לימצי למימר לבד למשרייה, ולאגמוריה דאי לאו הכי הוה שרינן לה בקטנה בנראה מבחוץ על ידי לבד), לאשמועינן (גדולה רחבה הרבה) דמפלגי טובא (דהוי מילתא דפסיקא, דהא

לאו מילתא דפטיקא היא הואיל ומופלג מכותל זה בשלשה ומכותל זה בשלשה, ואי הגדולה רחבה הרבה הוה תני - הוה גמרינן מינה טפי דמשום הפלגה מיתסרא; והא ליכא למימר דדק תנא בשיעורין לאשמועינן דבהכי הוא דמיתסרא, ובבבזיר מהכי לא - דהא בעשרה וארבעה טפחים נמי מיתסרא, וכגון דמופלגת בחצי טפח מכאן ובשלשה וחצי מכאן, דמשתריא גדולה בגיפוף משהו מכאן ושלשה וחצי מכאן, וקטנה מיתסרא - דליכא לבוד משני רוחות), אלא לאו שמע מינה נראה מבחוץ ושוה מבפנים אינו נידון משום לחי (אלא לאו שמע מינה על כרחך דוקא שלשה מכאן ושלשה מכאן למשרייה לגדולה נקט לה, ואפילו הכי קטנה אסורה, דנראה מבחוץ לא מהני) ?

שמע מינה.

אמר רב יוסף: לא שמיע לי הא שמעתתא (דרבה בר רב הונא מרב הונא אבוא, דנראה מבחוץ נידון משום לחי).

אמר ליה אביי: את אמרת ניהלן, ואהא אמרת ניהלן: דאמר רמי בר אבא אמר רב הונא: לחי המושך עם דפנו של מבוי פחות מארבע אמות (לחוף: שנראה כמאריך את דופן המבוי שמעמיד חודו כנגד עובי הדופן, דמיכסי חודו בעוביו של דופן דשוה מבפנים ונראה מבחוץ: שאין חודו של לחי מכסה כל עובי הדופן שרחב ממנו) - נידון משום לחי, ומשתמש עם חודו הפנימי ארבע אמות נידון משום מבוי, ואסור להשתמש בכולו (בכל המבוי, שהרי אין כאן לחי), ואת אמרת לן עלה: שמע מינה תלת: שמע מינה בין לחיין אסור (מדקאמר 'עד חודו הפנימי'), ושמע מינה משך מבוי בארבע (מדקאמר 'נידון משום מבוי'), ושמע מינה נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי (מדקאמר 'נידון משום לחי').

והלכתא: נראה מבחוץ ושוה מבפנים נידון משום לחי.

תויבכתא (דהא אותביניה מחצר קטנה שנפרצה לגדולה) והלכתא ?

אין, משום דתני רבי חייא כוותיה (כוחל שצידו אחד כנוס כו').

והרחב מעשר ימעט:

אמר אביי: תנא 'והרחב מעשר ימעט; רבי יהודה אומר: אינו צריך למעט';

ועד כמה (יהא רחב ולא יהא צריך למעט לרבי יהודה) ?

סבר רב אחי קמיה דרב יוסף למימר: עד שלש עשרה אמה ושליש, וקל וחומר מפסי ביראות: ומה פסי ביראות שהתרתה בהן פרוץ מרובה על העומד, לא התרתה בהן יותר משלש עשרה אמה ושליש (דתנן בפרק שני (עירובין יב, ב): 'עושין פסין לביראות' - שברשות הרבים, והן עמוקין עשרה ואסור למלאות מהן ולהניח על שפתן, שמוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, והתירו חכמים לעשות ארבעה דיומדין לארבע פיאות, ולשוויה בין הפסין רשות היחיד, ומותר למלאות; ושירי רבי יהודה להרחיק זה מזה מלא שני רבקות של ארבעה ארבעה בקר, ועוביה של פרה אמה ושני שלישי אמה, דהוה להו שלש עשרה אמה ושליש לשמונה בקר) - מבוי שלא התרתה בו פרוץ מרובה על העומד, אינו דין שלא תתיר בו יותר משלש עשרה אמה ושליש!

והיא הנותנת: פסי ביראות שהתרתה בהן פרוץ מרובה על העומד - לא תתיר בהן יותר משלש עשרה אמה ושליש; מבוי שלא התרתה בו פרוץ מרובה על העומד - תתיר בו יותר משלש עשרה אמות ושליש (והיא הנותנת - מדה זו שאתה מביא בה איסור ליותר משלש עשרה אמה ושליש למבוי, משום טעמא דלא התרתה בו פרוץ מרובה על העומד - היא הנותנת טעם להיתר: דהתם הוא, דאיכא עומד מועט - משום הכי לא התרתה בו יותר משלש עשרה אמה ושליש, אבל מבוי דרובו טתום - שרי ביה טפי) ! אי נמי לאידך גיסא: פסי ביראות דאקילת בהו חד קולא - אקיל בהו קולא אחרינא (דלא תיתי ליה מפסי ביראות: דאילו התם הוא דהקלת בה קולא, דמכשרת ליה בפרוץ מרובה על העומד - אקיל נמי קולא אחרינא, דלהוי חשוב פתח עד שלש עשרה אמה ושליש); מבוי כלל כלל (טפי מעשר) לא !

תני לוי: 'מבוי שהוא רחב עשרים אמה - נועץ קנה באמצעיתו ודיו'; הוא תני לה והוא אמר לה דאין הלכה כאותה משנה (דאתי אורא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה לקנה).

איכא דאמרי אמר שמואל משמיה דלוי: אין הלכה כאותה משנה. אלא היכי עביד ?

אמר שמואל משמיה דלוי:

(עירובין י, ב)

עושה פס גבוה עשרה במשך ארבע אמות ומעמידו לארכו של מבוי (באמצע הפתח: דכיון דאיכא הכשר מבוי באורכו של פס - הוה להו כשתי מבואות, ונעשה הפתח האחד למבוי זה והפתח השני למבוי השני) ;

אי נמי כדרב יהודה, דאמר רב יהודה: מבוי שהוא רחב חמש עשרה אמה - מרחיק שתי אמות ועושה פס שלש אמות (מרחיק שתי אמות מן הכותל, ומתחיל לעשות שם פס ועושהו משלש אמות לסתום הפתח ונמצאו חמש אמות אלו סתומות שפרצת שתי האמות ניתרת בעומד מרובה עליהן; והיכא דהוי רחב עשרים - יעשה כן אף לצד השני, או יעשה פס שש אמות וירחק ארבע אמות וניתר צידו אחד בעומד מרובה על הפרוך).

ואמאי (ואמאי מצרכת ליה לסתום שלש האמות כאחד)? יעשה פס אמה ומחצה (לפיאח אצל הכותל) וירחק שתי אמות ויעשה פס אמה ומחצה (אצל פתח גדול)? (וכיון דלא שרית ליה בהכי משום דפרוך מרובה על העומד שמכאן ועל העומד שמכאן אלא אם כן תצרפם יחד, להיות שניהן רבין עליו) - שמע מינה עומד מרובה על הפרוך משתי רוחות לא הוי עומד (שמעינן מינה מדלא מצטרפת להו: עומד מרובה על הפרוך בין שתי הרוחות כשתצרפם - לא הוי עומד מרובה, אלא זיל לגבי כל חד וחד, ונמצא פרוך רבה עליו ומבטלו, ונמצא פתח רחב מעשר) . לעולם אימא לך (בעלמא, אי לא הוה קאי עומד זה בין שני פרצים) הוי עומד (מצטרפין העומדין לבטל פרוך היחיד), ושאני הכא דאתי אורא דהאי גיסא ואורא דהאי גיסא ומבטל ליה (אבל הכא - אתי אורא דהאי גיסא דשתי האמות, ואורא דפתח הגדול - ומבטלי ליה לפס אמה ומחצה שביניהן).

ויעשה פס אמה וירחק אמה ויעשה פס אמה וירחק אמה ויעשה פס אמה? - שמע מינה עומד כפרוך - אסור! (ופלוגתא דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע היא בשלהי פירקין, ושמעת מהכא דרב יהודה - כרב הונא [בריה דרב יהושע] סבירא ליה; ולפיכך כל אמת פרוך אוסרת עומד שאצלה, ונמצא שאין כאן סתימה!)

לעולם אימא לך מותר, ושאני הכא דאתא אורא דהאי גיסא (פתח גדול) ודהאי גיסא (אמה הפרוך) ומבטל ליה (לאמה העומד שאצל הפתח) . וירחק אמה ויעשה פס אמה ומחצה וירחק אמה ויעשה פס אמה ומחצה (דהשתא לא מצטרף אורא אמה עם אורא הפתח לבטל אמה ומחצה, דהא בטיל ליה אורא דזוטר מיניה, והכי הוי שפיר טפי: שלא תהא פירצה שתי אמות כאחת)?

אין הכי נמי (דהכי שפיר טפי), וכולי האי לא אטרחוה רבנן . וליחוש דלמא שביק פיתחא רבה ועייל בפיתחא זוטא (ובטיל תורת פתח מיניה [מהפתח הגדול]), ובטיל לחי המתקן בו, ונמצא מבוי זה בלא תיקון)?

אמר רב אדא בר מתנה: חזקה אין אדם מניח פתח גדול ונכנס בפתח קטן . ומאי שנא מדרבי אמי ודרבי אסי (דאמרי לעיל (עירובין ה,א) במבוי שנפרץ מצידו כלפי ראשו שלשה - אינו מכתיר, ואף על גב דאין פירצה פחותה מעשר אמות אוסרת במבוי - קאסרי ליה אינהו, משום דלמא עיילי ונפקי בההיא פירצה שלשה, ובטיל קמא מפתח, ובטיל תיקונו)?

התם (איכא למיחש להכי, משום דההיא פירצה קטנה - מצידו של מבוי היא, ו) קא ממעט בהילוכא, (אבל) הכא (בראש המבוי הוא, ו) לא קא ממעט בהילוכא .

תנן התם [תוספתא כלים פרק לא משנה יד [צוקרמאנדל]]: 'עור העסלא וחלל שלו מצטרפין בטפח'; מאי 'עור העסלא'? אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: עור כיסוי של בית הכסא . (עור העשווי לבית הכסא של שרים, חלל הנקב שבו מצטרף להיות 'עומד' טפח שלם, ואם יש תחתיו כזית מת, וכלים מטמאים באהל, ובפחות מטפח אין אהל, דתנן (אהלות פ"ג מ"ז): 'טפח על טפח ברום טפח מביא את השומאה')

וכמה (יהא בנקב שיהא בטל אצל העומד שסביביו)?

כי אתא רב דימי אמר: אצבעיים מכאן ואצבעיים מכאן ואצבעיים ריוח באמצע;

כי אתא רבין אמר: אצבע ומחצה מכאן ואצבע ומחצה מכאן ואצבע ריוח באמצע .

אמר ליה אביי לרב דימי: מי פליגיתו?

אמר ליה: לא! הא ברברכתא (בגודל) הא בזוטריתא (באצבע קטנה), ולא פליגין . (במנחות פרק 'התכלת' (מא,ב) אמרינן: טפח דאורייתא = ארבע בגודל, חמש באצבע, שית בזוטרית.)

אמר ליה: לאיי, פליגיתו, ובעומד מרובה על הפרוך משתי רוחות פליגיתו: לדידך הוי עומד משתי רוחות (דהא אין באחד מן העומדין לבטל החלל עד שיצטרפו שניהן לבטלו), לרבין (דנקט החלל פחות מן אחד העומדין) מרוח אחת הוי עומד, משתי רוחות לא הוי עומד (להצטרף לבטל הפרוך): דאי סלקא דעתך לא פליגיתו - לרבין הכי איבעי ליה למימר: 'אצבע ושליש מכאן ואצבע ושליש מכאן ואצבע ושליש ריוח באמצע'!

ואלא מאי, פליגין? לדידי הכי איבעי לי למימר 'אצבע ושני שלישים מכאן ואצבע ושני שלישים מכאן ואצבעיים ושני שלישים ריוח באמצע' (ולמינקט חלל יותר על כל אחד מהעומדין, ואפילו הכי ליצטרפי לרבות עליו ולבטלו,

אבל השתא - משום דפרוץ כעומד הוא בכל חד וחד) ; אלא אי איכא למימר דפלגין - בפרוץ כעומד פלגין (דלרבין דנקט אצבע ומחצה מכאן ואצבע ריוח באמצע, וממעט ליה לפרוץ מעומד שבצד אחד לא הוי עומד אלא אם כן כל אחד ואחד מרובה על הפרוץ) .

אם יש לו צורת הפתח, אף על פי שרחב מעשר - אינו צריך למעט: אשכחן צורת הפתח דמהניא ברחבו (להכשיר רחב מעשר), ואמלתרא דמהניא בגבהו (להכשיר גבוה מעשרים) ;

(עירובין יא, א)

איפכא מאי ?

תא שמע, דתניא: 'מכוי שהוא גבוה מעשרים אמה - ימעט; ואם יש לו צורת הפתח - אינו צריך למעט.' אמלתרא ברחבו מאי ?

תא שמע, דתניא: 'מכוי שהוא גבוה מעשרים אמה - ימעט, והרחב מעשר - ימעט, ואם יש לו צורת הפתח - אינו צריך למעט, ואם יש לו אמלתרא - אינו צריך למעט'; מאי, לאו אסיפא?! לא, ארישא.

מתני ליה רב יהודה לחיילא בר רב קמיה דרב: 'אינו צריך למעט'. אמר ליה: אתנייה 'צריך למעט' (אפילו יש לו צורת פתח) .

אמר רב יוסף: מדברי רבינו (רב, דאמר צורת פתח לא מהניא) נלמד: חצר שרובה פתחים וחלונות (בארבע דפנותיה) - אינה ניתרת בצורת הפתח (ואפילו פתחים קטנים מעשר, כי היכי דלא מהניא צורת פתח לשוויה יותר מעשר [שיהיה] פתחא [ולא פירצה] - לא מהני נמי לפרוץ מרובה על העומד בפתחים קטנים); מאי טעמא? - הואיל ויותר מעשר אוסר במכוי, ופרוץ מרובה על העומד אוסר בחצר: מה יותר מעשר האוסר במכוי אינו ניתר בצורת הפתח (מה ליותר מעשר דין הוא שלא יועיל צורת פתח בו - שכן חמור איסורו, שלא הותר בשום מקום בשבת, ואפילו בפסי ביראות, ואליבא דרבי מאיר, דאמר בפרק שני (עירובין פ"ב מ"א, דף י"ב): 'זביניהן כמלא שתי רבקות של שלשה שלשה בקר', דהיינו עשר אמות: דכל פרה [רחבה] אמה ושני שלישי אמה) - אף פרוץ מרובה על העומד האוסר בחצר אינו ניתר בצורת הפתח.

מה ליותר מעשר האוסר במכוי, שכן לא התרת בו אצל פסי ביראות לרבי מאיר, תאמר בפרוץ מרובה על העומד (בפרצות של עשר או פחות) האוסר בחצר, שכן התרת אצל פסי ביראות לדברי הכל (שהרי הותר בפסי ביראות ואפילו לרבי מאיר דמחמיר בהו ואסר ביותר מעשר - מיהו פרוץ מרובה מודי דשרי, וכל שכן לרבי יהודה דמכשיר בשלש עשרה אמה ושלש) ?

לימא מסייע ליה (למאן דאמר לא מהניא צורת הפתח בעומד פחות מן הפרוץ): 'דפנות הללו, שרובן פתחים וחלונות - מותר, ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ'.

'שרובן' סלקא דעתא (כיון דרובן פתחים וחלונות הוה ליה פרוץ מרובה, והיכי מצי תו למיתני זבלבד שיהא עומד מרובה)? אלא אימא 'שריבה בהן פתחים וחלונות, ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ' (שעשה בהן הרבה פתחים, וחלונות סביב סביב - מותר, ובלבד שיהא בין פתח לפתח יותר מכדי פתח) ' (אלמא: עומד מרובה על הפרוץ בעינן, ואף על גב דאיכא צורת פתח בכולהו) .

אמר רב כהנא: כי תניא ההיא - בפיתחי שימאי (פתחין שוממין; לישנא אחרינא: פתחים מקולקלין שמחוסרין תיקון, כמו זקן אשמאי חסר מתורה) .

מאי 'פיתחי שימאי' ?

פליגי בה רב רחומי ורב יוסף: חד אמר דלית להו שקפי (מזוזות: שנחצו אבניהם מכאן ומכאן, אבן יוצאת ואבן נכנסת, ואין זו צורת פתח), וחד אמר דלית להו תיקרה (שאין כלום בנין למעלה מן הפתח, אלא כל הכותל חלוק כפתחה עד ראשו [בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוט]), וצורת פתח שאמרו - קנה מכאן וקנה מכאן וקנה על גביהן);

ואף רבי יוחנן סבר לה להא דרב (דלא מהני צורת פתח ליותר מעשר במכוי), דאמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק: 'מעשה באדם אחד מבקעת בית חורתן (שם מקום) שנעץ ארבעה קונדיסין בארבע פינות השדה ומתח זמורה עליהם (מזה לזה, כעין צורת פתח), ובא מעשה לפני חכמים והתירו לו לענין כלאים (שאם יש גפנים בתוך הקונדסין - מותר לזרוע סמוך להן חוץ למחיצה, כדתנן [בבא בתרא פ"ב מ"ב]: 'היה גדר בינתים - זה סומך לגדר מכאן, וזה סומך לגדר מכאן')', ואמר ריש לקיש: כדרך שהתירו לו לענין כלאים - כך התירו לו לענין שבת (לטלטל בתוכו); רבי יוחנן אמר: לכלאים התירו לו,

לענין שבת לא התירו לו; במאי עסקינן?: - אילימא מן הצד (שמתח הזמורה מזה לזה באמצעיתו [של קונדס], ולא על ראשיה), והאמר רב חסדא 'צורת הפתח שעשאה מן הצד לא עשה ולא כלום' (ולענין שבת, אמאי התירו לו)? אלא - על גבן, ובמאי?: אילימא בעשר - בהא לימא רבי יוחנן בשבת לא (הא בעשר - לכולי עלמא פתחא הוא)? אלא לאו ביתר מעשר! לא! לעולם בעשר, ומן הצד ובדרב חסדא קא מיפלגי (ריש לקיש לית ליה דרב חסדא [שאומר שהקורה העליונה בצורת הפתח צריכה להיות מעל הקונדס], ורבי יוחנן אית ליה דרב חסדא, וקסבר: כי אמר רב חסדא - לשבת, אבל לכלאים - אפילו מן הצד הוי צורת פתח, דשבת חמור מכלאים).

ורמי דרבי יוחנן אדרבי יוחנן, ורמי דריש לקיש אדריש לקיש, דאמר ריש לקיש משום רבי יהודה ברבי חנינא:

(עירובין יא, ב)

פ"א (קליעת הזמורה המתוחה מקונדס לחבירו, ודוגמתו פ"א נכרית במסכת שבת (סד, ב)) מותרת לענין כלאים, אבל לא לשבת; ורבי יוחנן אמר: כמחיצות לשבת דלא - כך מחיצות לכלאים דלא; בשלמא כדריש לקיש אדריש לקיש לא קשיא: הא דידיה הא דרביה (הך בתרייתא - משום רבי יהודה ברבי חנינא אמרה, וליה לא סבירא ליה), אלא דרבי יוחנן אדרבי יוחנן קשיא; אי אמרת בשלמא 'התם' (קמיתא) - על גבן (משום הכי שרי לענין כלאים, וביותר מעשר, דאי בעשר - לא מצי למימר 'אבל לא לשבת' [דכולי עלמא מתירים עד עשר], ועל כרחיק כרב סבירא ליה), הכא - מן הצד' - שפיר, אלא אי אמרת אידי ואידי מן הצד - מאי איכא למימר? לעולם אידי ואידי מן הצד [ולענין שבת לא מועיל כלל, אלא יש ללמד לענין כלאים]: התם בעשר [מן הצד, בכלאים - מתיר], הכא ביותר מעשר [מן הצד ומעל לעשר אמות - לא מועיל לגבי כלאים]; ומנא תימרא דשני לן (בכלאים) בין עשר ליותר מעשר (מן הצד)? - דאמר ליה רבי יוחנן לריש לקיש: לא כך היה המעשה?: 'שהלך רבי יהושע אצל רבי יוחנן בן נורי ללמוד תורה, אף על פי שבקי (רבי יהושע) בהלכות כלאים, ומצאו שיושב בין האילנות ומתח זמורה מאילן לאילן, ואמר לו (שאל ממנו דבר זה): "רבי: אי גפנים כאן, מהו לזרוע כאן"? אמר לו: בעשר מותר, ביותר מעשר אסור'; במאי עסקינן?: אילימא על גבן, יותר מעשר אסור? והתניא: 'היו שם קנין הדוקדנין (משופין כדקר - יתד הנעוץ בקרקע) ועשה להן פיאה מלמעלה - אפילו ביותר מעשר מותר! אלא לאו מן הצד, וקאמר ליה "בעשר מותר יותר מעשר אסור" - שמע מינה.

גופא: אמר רב חסדא: צורת הפתח שעשאה מן הצד - לא עשה ולא כלום;

ואמר רב חסדא: צורת הפתח שאמרו - צריכה שתהא בריאה כדי להעמיד בה דלת (כל שהוא), ואפילו (יכול להעמיד בה) דלת של קשין (דיה; קשין - של שבליים).

אמר ריש לקיש משום רבי ינאי: צורת הפתח צריכה היכר ציר. מאי 'היכר ציר'?

אמר רב אויא: אבקתא (חור שציר הדלת טובב בו, ואף על פי שאינה צריכה דלת, מיהו חזיא לדלת בעינן).

אשכחינהו רב אחא בריה דרב אויא לתלמידי דרב אשי, אמר להו: אמר מר מידי בצורת הפתח?

אמרו ליה: לא אמר ולא כלום. [עיין רי"ף ועיין רא"ש סימן יד]

תנא 'צורת הפתח שאמרו = קנה מכאן וקנה מכאן, וקנה על גביהן'; צריכין ליגע (קנה שעל גבן לקנים שבצדדין) או אין צריכין ליגע (או אפילו תלויה למעלה מהן באויר)?

רב נחמן אמר: אין צריכין ליגע, ורב ששת אמר: צריכין ליגע. אזל רב נחמן ועבד עובדא בי ריש גלותא כשמעתיה (שהקיף להתיר רחבה לטלטל בה, ועשה בהן פתחים הרבה יותר מעשר, ועשה להן פיאה, ולא נגעו לקנים של מטה); אמר ליה רב ששת לשמעיה - רב גדא: זיל שלוף, שדינהו; אזל, שלף, שדינהו;

אשכחיהו דבי ריש גלותא - חבשוהו.
אזל רב ששת, קם אבבא, אמר ליה: גדא פוק!
תא, נפק ואתא.

אשכחיה רב ששת לרבה בר שמואל, אמר ליה: תני מר מדי בצורת הפתח?

אמר ליה: אין! תנינא 'כ"פה' (שער העשוי ככ"פה): רבי מאיר מחייב במזוזה וחכמים פוטרין (מפני שלמעלה בעיגול הוא מצר, ואינו רחב ארבעה, ואין פתח פחותה מארבע רוחב), ושויין שאם יש ברגליה עשרה (גובה, קודם שיתחיל לעגל) שהיא חייבת (דהא יש בה עשרה גובה ברוחב ארבעה; ואפילו כל העיגול סתום - נשאר שם שיעור פתח כשר) (אלמא: אין צריכין ליגע, דהא הכשירה דפתח - ברגליה היא, והעיגול מפסיק בין תקרה העליונה למזוזות, וקתני 'חייבת')!

אמר אביי (אביי - לפרושי פלוגתייהו אתא; לישנא אחרינא 'ואמר אביי' גרסינן; ומפירושו דאביי ילפינן דאין צריכין ליגע): הכל מודים אם גבוהה עשרה ואין ברגליה שלשה - אי נמי יש ברגליה שלשה ואין גבוהה עשרה - ולא כלום (הכל מודים גבוהה עשרה ואין ברגליה שלשה דלא כלום - דכל בציר משלשה גובה - ארעא סמיכתא היא, ואין שם מפתח זה כלום שיהא רוחב ארבעה; אי נמי יש ברגליה גובה שלשה - וסתם רגליה רוחב ארבעה, ואין גבוהה עשרה - ולא כלום: דכל פחות מעשרה - לא כלום, ולא 'פתח' הוא); כי פליגי בישראל ברגליה שלשה (דנפיק מתורת ארעא סמיכתא בהכשר פתח ארבעה רוחב) וגבוהה עשרה (עם העיגול) ואין רחבה ארבעה (מעוגל ולמעלה), ויש בה לחוק להשלימה לארבעה (ויש בה לחוק ולסתור העיגול ולהרחיבו לארבעה בלא נפילת ראש העיגול העליון: שהבנין ארוך לכאן ולכאן, ואין הבנין כלה מכאן ומכאן למדת השער): רבי מאיר סבר חוקקין להשלים (הואיל ובגובה שלשה יש הכשר רוחב פתח - רואין שבעה העליונים כאילו הן חקוקין מבפנים, ונרחבים למדת הרגלים), ורבנן סברי אין חוקקין להשלים. [בדפוס וילנא יש במקום זה שרטוטים]

החלק העליון רחב דיו לחוק בו המשך הרגלים לגובה עשרה
אמר ליה: אי משכחת להו - לא תימא להו לבי ריש גלותא ולא מדי מהא מתניתא דכ"פה.

משנה:

הכשר מבוי: בית שמאי אומרים: לחי וקורה, ובית הלל אומרים: או לחי או קורה;
רבי אליעזר אומר לחיין;
משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על מבוי שהוא (שרוחב פתחו) פחות מארבע אמות שהוא נותר או בלחי או בקורה; על מה נחלקו? - על רחב מארבע אמות ועד עשר, שבית שמאי אומרים לחי וקורה, ובית הלל אומרים או לחי או קורה.
אמר רבי עקיבא: על זה ועל זה נחלקו.

גמרא:

כמאן? דלא כחנניה ולא כתנא קמא* [נדף ו, א: תנו רבנן כיצד מערבין...]. (דקא טלקא דעתיה דהכי קאמר: הכשר מבוי מפולש, בית שמאי אומרים כו')!
אמר רבי יהודה: הכי קאמר: 'הכשר מבוי סתום' כיצד? בית שמאי אומרים לחי וקורה, ובית הלל אומרים או לחי או קורה; בית שמאי אומרים לחי וקורה - למימרא דקא סברי בית שמאי ארבע מחיצות דאורייתא (הלכה למשה מסיני היא במחיצות, דבציר מארבע מחיצות לא הוי רשות היחיד, משום הכי בעי לחי וקורה, דתיהוי מחיצה מעלייתא)?
לא! לזרוק (מרשות הרבים לתוכו) - משלש הוא דמיחייב (דשלש מחיצות דאורייתא לשוויה רשות היחיד), לטלטל (אבל לטלטל בתוכו) - (גזור רבנן): עד דאיכא ארבע; 'בית הלל אומרים או לחי או קורה' - לימא קא סברי בית הלל שלש מחיצות דאורייתא?
לא: לזרוק - משתים הוא דמיחייב, לטלטל - עד דאיכא שלש.

רבי אליעזר אומר לחיין:
איבעיא להו: רבי אליעזר - לחיין וקורה קאמר? או דילמא לחיין
בלא קורה קאמר?
תא שמע: 'מעשה ברבי אליעזר שהלך אצל רבי יוסי בן פרידא
תלמידו

(עירובין יב, א)
לאוכלין (מקום), ומצאו שיושב במבוי שאין לו אלא לחי אחד;
אמר לו: בני! עשה לחי אחר! אמר לו: וכי לסותמו אני
צריך? אמר ליה: יסתם ומה בכך?
אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל
על מבוי שהוא פחות מארבע אמות שאינו צריך כלום; על מה
נחלקו? - על רחב מארבע אמות ועד עשר, שביט שמאי אומרים
לחי וקורה, ובית הלל אומרים: או לחי או קורה;
קתני מיהת 'וכי לסותמו אני צריך': אי אמרת בשלמא לחיין
וקורה - משום הכי אמר 'וכי לסותמו אני צריך', אלא אי אמרת
לחיין בלא קורה - מאי 'לסותמו'?
הכי קאמר: 'וכי לסותמו בלחיין אני צריך'!?

אמר מר: 'אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא נחלקו בית שמאי ובית
הלל על מבוי שפחות מארבע אמות שאינו צריך כלום' והא אנן תנן
'משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא לא נחלקו
בית שמאי ובית הלל על מבוי שהוא פחות מארבע אמות שהוא נידר
או בלחי או בקורה'!?

אמר רב אשי: הכי קאמר: אינו צריך לחי וקורה כבית שמאי, ולא
לחיין כרבי אליעזר, אלא או לחי או קורה כבית הלל (והאי 'אינו צריך'
כלום) דקאמר - אהנך תוספת דמוספי בית שמאי ורבי אליעזר אדבית הלל קאי).

וכמה (יהא פחות ורחבו מארבע אמות, ויהא צריך תיקון)?
אמר רב אחלי - ואיתימא רב יחיאל - עד ארבעה (טפחים) אפילו אינו רחב
אלא אמה או חמשה או ארבעה טפחים - צריך לחי, אבל בפחות מארבעה - אינו צריך כלום).

אמר רב ששת אמר רב ירמיה בר אבא אמר רב: מודים חכמים לרבי
אליעזר בפסי חצר (אם נפרצה למקום האסור לה - צריכה שיור משני צידיה) [עיי' תוספות];
ורב נחמן אמר: הלכה כרבי אליעזר בפסי חצר.
אמר רב נחמן בר יצחק: מאן 'מודים' (דקאמר רבי ירמיה)? - רבי;
'הלכה' - מכלל דפליגי (ומאי הלכתא דקאמר רב נחמן, דמשמע מכלל דפליגי אף בפסי
חצר); מאן פליג עליה? - רבנן דתניא (בני מחלוקתו של רבי [בברייתא]):
'חצר ניתנת בפס אחד; רבי אומר: בשני פסין';
אמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: חצר צריכה שני פסין.
אמר ליה רבי זירא לרבי אסי: מי אמר רבי יוחנן הכי? והא את
הוא דאמרת משמיה דרבי יוחנן: 'פסי חצר צריכין שיהא בהן
ארבעה', וכי תימא 'ארבעה מכאן וארבעה מכאן' - והתני רב אדא
בר אבימי קמיה דרבי חנינא, ואמרי לה קמיה דרבי חנינא בר
פפי: 'קטנה בעשר וגדולה באחת עשרה' (דליכא אלא שלשה מכאן ושלשה מכאן, וקתני
'גדולה מותרת')!?

כי סליק רבי זירא מימי (עלה מן הים) - פרשה: ברוח אחת בארבעה,
משתי רוחות - משהו לכאן ומשהו לכאן; והדתני אדא בר אבימי -
רבי היא, וסבר לה כרבי יוסי (דאמר: לחי רחב שלשה טפחים בעי, ורבי יוחנן - אליבא
דרבנן קאמר, דפט דקאמרי רבנן - ארבעה טפחים הוא, ובשני רוחות סגי בשני 'משהו'ין).

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: חצר ניתנת בפס אחד.
אמר ליה אביי לרב יוסף: מי אמר שמואל הכי? והא אמר ליה
שמואל לרב חנניה בר שילא: 'את לא תעביד עובדא אלא או ברוב
דופן או בשני פסי'!?
אמר ליה: ואנא לא ידענא דעובדא הוה בדורה דרעותא: לשון ים
הנכנס לחצר הוה (ופרצו הדופן במלואו), ואתא לקמיה דרב יהודה, ולא

אצרכיה אלא פס אחד (בראש הכותל, ומותר למלאות מן המים לפנים ממקום המחיצה, ולא אמרין: קא ממלא מכרמלית לרשות היחיד) !
אמר ליה: לשון ים קאמרת? קל הוא שהקלו חכמים במים (למלאות מהן על ידי תיקון כל שהוא)

כדבעא מיניה רבי טבלא מרב: מחיצה תלויה מהו שתתיר בחורבה?

אמר ליה: אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים (כגון גזוזטרא שהיא למעלה מן הים, בפרק 'כיצד משתתפין' (עירובין פג, ב)), קל הוא שהקלו חכמים במים. (אלמא: יש להקל במים [מה] שאין [כן] במקום אחר; להכי נקט 'חורבה' - דדרכה להיות שם מחיצות תלויות.)

מכל מקום (דשמואל אדשמואל) קשיא!?

כי אתו רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע מבי רב - פירשוה (לדשמואל): (האי דקאמר 'בפס אחד' - היינו) מרוח אחת - בארבעה (טפחים), (והאי דקאמר 'שני פסים') משתי רוחות - (בקטנים כל דהו): משהו לכאן ומשהו לכאן. אמר רב פפא: אי קשיא לי - הא קשיא לי: דאמר ליה שמואל לרב חנניה בר שילא: 'את לא תעביד עובדא אלא או ברוב דופן או בשני פסין'; למה לי רוב דופן? בפס ארבעה סגי!! וכי תימא 'מאי ברוב דופן - בדופן שבעה, דבארבעה הוה ליה רוב דופן' - למה לי ארבעה? בשלשה ומשהו סגי (דאימעיט מארבעה, ותו לא בעי מידי), דהא אמר רב אחלי (לעיל) - ואיתימא רב יחיאל: 'עד ארבעה' (דפחות מארבעה לא צריך כלום) !?

איבעית אימא: כאן בחצר (חצר מרובע, או רחבו יותר מארכו, אף על גב דאימעיט מארבעה - לא סגי בהכי) כאן במבוי (ארכו יותר על רחבו); ואיבעית אימא: דרב אחלי גופיה תנאי היא. (לקמן מפרש להו, וליכא למיקם עלה דמילתא, הילכך בעינן רוב הדופן עומד.)

תנו רבנן: 'לשון ים הנכנס לחצר' (דרך פירצת הכותל, וכשלא נפרץ במלואו עסקין, מדמפליג בעשרה ליותר מעשרה) - אין ממלאין הימנו בשבת אלא אם כן יש לו מחיצה גבוהה עשרה טפחים (אלא אם כן עשו מחיצה לגדור פירצת כותל החצר עד עשרה); כמה דברים אמורים? - שפירצתו ביותר מעשרה, אבל עשרה - אין צריך כלום (שהרי יש שיור מכאן ומכאן); ממלא הוא דלא ממלאין (משום דמטלטל מכרמלית לרשות היחיד), הא טלטולי מטלטלינן (בהאי חצר) - והא נפרצה חצר במלואה למקום האסור לה? ('במלואה' לאו דווקא, אלא: כל יותר מעשרה קרי ליה 'מלואה');

(עירובין יב, ב)

הכא במאי עסקינן? - דאית ליה גידודי (מה שנשאר מן הפרצה בגובה עשרה, אבל הים כיסהו).

אמר רב יהודה: מבוי שלא נשתתפו בו - [אם] הכשירו (תיקנו) בלחי, הזורק לתוכו (מרשות הרבים) חייב (דקסבר: לחי משום מחיצה); הכשירו בקורה - הזורק לתוכו פטור (דקורה משום היכר, וקסבר: ארבעה מחיצות דאורייתא, בין לקולא בין לחומרא).

מתקיף לה רב ששת: טעמא דלא נשתתפו בו, הא נשתתפו בו אפילו הכשירו בקורה נמי חייב? וכי כבר זו עשה אותו רשות היחיד או רשות הרבים? והתניא: 'חצירות של רבים ומבואות שאינן מפולשין, כין עירבו וכין לא עירבו - הזורק לתוכן חייב' (חצירות של רבים שפתוחין בתים הרבה לחצר, ואוסרים בני הבתים זה על זה: שאין יכולין להוציא מן הבתים לחצר בלא עירוב, מפני שהבית רשות מיוחדת לו, וחצר רשות חבירו מושל בה, ונמצא מוציא מרשות לרשות, ורבנן גזור שלא להוציא מרשות היחיד לרשות היחיד: גזירה דילמא אתי לאפוקי מרשות היחיד לרשות הרבים; אבל בחצר - מותר לטלטל בה, כדאמרין במסכת שבת בפרק 'רבי אליעזר אומר': אם לא הביא כלי כו' (קל, ב)).

אמר רב יהודה: מבוי שאינו ראוי לשיתוף (מפולש) - הכשירו בלחי - הזורק לתוכו חייב; הכשירו בקורה - הזורק לתוכו פטור; אלמא קסבר לחי משום מחיצה (וקסבר: שלשה מחיצות דאורייתא) וקורה משום היכר;

וכן אמר רבה: לחי משום מחיצה, וקורה משום היכר; ורבא אמר: אחד זה ואחד זה משום היכר.

איתיביה רבי יעקב בר אבא לרבא: 'הזורק למבוי, יש לו לחי - חייב, אין לו לחי - פטור' (אלמא: לחי משום מחיצה)!!
הכי קאמר: אינו צריך אלא לחי (שאינו מפולש) - הזורק לתוכו חייב (ואף על גב דלית ליה לחי, דשלש מחיצות דאורייתא); לחי ודבר אחר (צורת הפתח, כתורת מפולש) - הזורק לתוכו פטור (ואף על גב דעבד לחי).
איתיביה: 'יתר על כן' (לעיל מיניה איירי בבונה עלייה על גבי שני בתים, בפרק 'כל גגות' (עירובין צה, א)) אמר רבי יהודה: מי שיש לו שני בתים בשני צידי רשות הרבים - עושה לחי מכאן ולחי מכאן, או קורה מכאן וקורה מכאן - ונושא ונותן באמצע;
אמרו לו: אין מערבין רשות הרבים בכך'!! (לחי מכאן כו' - אלמא: לחי משום מחיצה; ואפילו רבנן לא פליגי עליה אלא ברשות הרבים, אבל במבוי מפולש - לא!)
התם קסבר רבי יהודה שתי מחיצות דאורייתא (שתי מחיצות - של שני בתים, לבד הלחיים, והלחיים דקא מצריך רבי יהודה - משום היכר בעלמא).

אמר רב יהודה אמר רב: מבוי שארכו כרחבו - אינו נותר בלחי משהו (אלא בפס ארבעה, כחצר).
אמר רב חייא בר אשי אמר רב: מבוי שארכו כרחבו - אינו נותר בקורה טפח (כשאר מבוי); (ומר אמר חדא, ומר אמר חדא, ולא פליגי);
אמר רבי זירא (לטיעון הוא בא): כמה מכוונן שמעתא דסבי: כיון דארכו כרחבו - הוה ליה 'חצר' [כאן כאילו יש הגדרה חדשה של חצר - ולא היא, אלא כאן יש החמרה במבוי שצורתו צורת ריבוע, אולי משום שדומה לחצר], וחצר אינה ניתרת בלחי וקורה אלא בפס ארבעה; אמר רבי זירא: אי קשיא לי - הא קשיא לי: ליהוי האי לחי כפס משהו, ונשתרי? אישתמיטתיה הא דאמר רבי אסי אמר רבי יוחנן: פסי חצר צריכין שיחא בהן ארבעה.
אמר רב נחמן: נקטינן: איזהו מבוי שניתר בלחי וקורה? - כל שארכו יתר על רחבו ובתים וחצרות פתוחים לתוכו (שתי חצירות פתוחות לתוכו, ובית פתוח לכל חצר, שכן היו דירותיהן: לפני כל בית היה חצר); ואיזו היא חצר שאינה ניתרת בלחי וקורה אלא בפס ארבעה? - כל שמרובעת. מרובעת אין, עגולה לא (בתמיה: משום דעגולה היא משתריא בלחי משהו)?
הכי קאמר: אי ארכה יתר על רחבה - הוה ליה מבוי, ומבוי בלחי וקורה סגיא; ואי לא - הוה לה 'חצר' (ובעיא פס; והאי 'מרובעת' - לאו למעוטי עגולה אתא, אלא למעוטי ארכה יתר על רחבה).
וכמה (יהא אורכה יותר, דנפקא לה מדין חצר ומשתריא בלחי משהו)?
סבר שמואל למימר עד דאיכא פי שנים ברחבה (הואיל וחצר היתה - לא נפקא מדינא עד דאיכא פי שנים); אמר ליה רב: הכי אמר חביבי (רבי חייא, שהוא אחי אביו ואמו של רב): אפילו משהו.

משום רבי ישמעאל אמר תלמיד אחד כו' :

(עירובין יג, א)
ר"ע אומר על זה ועל זה נחלקו כו' :
רבי עקיבא היינו תנא קמא (דקתני: *הכשר מבוי בית שמאי אומרים כו'*, ולא מפליג בין קצר לרחב)!!
איכא בינייהו דרב אחלי ואיתימא רב יחיאל (מבוי פחות מארבעה טפחים; חד מינייהו אית ליה דבארבעה, ומארבעה ולמעלה פליגי, אבל פחות מארבעה - אין צריך כלום), ולא מסיימי (הי מינייהו אית ליה דרב אחלי, והי מינייהו לית ליה לדרב אחלי; והיינו דאמר לעיל: דרב אחלי גופיה תנאי היא).
תניא: 'אמר רבי עקיבא: לא אמר רבי ישמעאל דבר זה' (מוחק אני בו שהוא חכם, ומעולם לא אמר דבר זה), אלא אותו תלמיד אמר דבר זה, והלכה כאותו תלמיד'.
הא גופה קשיא: אמרת 'לא אמר רבי ישמעאל דבר זה' - אלמא לית הלכתא כוותיה, והדר אמרת 'הלכה כאותו תלמיד'!!
אמר רב יהודה אמר שמואל: לא אמרה רבי עקיבא (להאי 'הלכה' כאותו תלמיד) אלא לחדד בה התלמידים (שישימו לבם לתורה ויאמרו פלפול מלבם, לפיכך שיבחו בפניהם);
ורב נחמן בר יצחק אמר: נראין (דברי אותו תלמיד) איתמר.

אמר רבי יהושע בן לוי: כל מקום שאתה מוצא 'משום רבי' ישמעאל
אמר תלמיד אחד לפני רבי עקיבא - אינו אלא רבי מאיר, ששימש
את רבי ישמעאל ואת רבי עקיבא, דתניא: 'אמר רבי מאיר:
כשהייתי אצל רבי ישמעאל - הייתי מטיל קנקנתום (אדרימנט) [מין גפרה,
או אולי תחמוצת ברזל] לתוך הדיו ולא אמר לי דבר; כשבאתי אצל רבי
עקיבא - אסרה עלי' (ולקמן מפרש);

איני! והאמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי מאיר:
'כשהייתי לומד אצל רבי עקיבא הייתי מטיל קנקנתום לתוך
הדיו ולא אמר לי דבר, וכשבאתי אצל רבי ישמעאל אמר לי:
בני! מה מלאכתך? אמרתי לו: לבלר אני!; אמר לי: בני!
הוי זהיר במלאכתך, שמלאכתך מלאכת שמים היא; שמא אתה
מחסר אות אחת או מיותר אות אחת - נמצאת מחריב את כל
העולם כולו (וה' אלהים אמת) [ירמיהו י] - אם תחסר אל"ף - הרי אתה מחריב, וידבר ה' - אם
תוסיף אות אחת ותכתוב וידבר - נמצאת מחריב! אמרתי לו: דבר אחד יש לי,
וקנקנתום שמו, שאני מטיל לתוך הדיו (לקמן מפרש מאי קמהדר ליה);
אמר לי: וכי מטילין קנקנתום לתוך הדיו? והלא אמרה תורה
(במדבר ה, כג) **וכתב** [את האלת האלה הכהן בספר] **ומחה** [אל מי המרים] - כתב שיכול
למחות (וקנקנתום רישומו ניכר מאד)!

מאי קאמר ליה (רבי ישמעאל), ומאי קא מהדר ליה (רבי מאיר)? אזהר ליה על חסר
ויתר, ומהדר ליה **קנקנתום יש לי**? - הכי קאמר ליה: לא מיבעיא בחסירות
וביתירות [דלא טעינא] דבקי אנא, אלא אפילו מיחש לזבוב נמי
דילמא אתי ויתיב אתגיה דדל"ת ומחיק ליה ומשוי ליה רי"ש: דבר
אחד יש לי וקנקנתום שמו שאני מטיל לתוך הדיו!
קשיא שימוש אשימוש (דקאמר לעיל: קמיה רבי ישמעאל שימש תחילה, והכא תני איפכא),
קשיא אסרה אאסרה?
בשלמא שימוש אשימוש לא קשיא: מעיקרא אתא לקמיה דרבי עקיבא,
ומדלא מצי (רבי מאיר) למיקם אליביה (רבי עקיבא היה חריף טובא) - אתא
לקמיה דרבי ישמעאל וגמר גמרא (משניות שקיבל מרבותיו), והדר אתא
לקמיה דרבי עקיבא (שהיה חריף) וסבר סברא (לפלפל ולדקדק במה שלמד, להשיב
תשובות ומשניות זו על זו ולתקן);
אלא אסרה אאסרה קשיא!

קשיא.
תניא: 'רבי יהודה אומר: רבי מאיר היה אומר: לכל מטילין
קנקנתום לתוך הדיו חוץ מפרשת סוטה; ורבי יעקב אומר משמו:
חוץ מפרשת סוטה שבמקדש';
מאי בינייהו?

אמר רב ירמיה: למחוק לה מן התורה איכא בינייהו (חוץ מפרשת סוטה -
אפילו בספר תורה, דקסבר: אם בא למחוק לה מן התורה - מוחק; **שבמקדש** - מגילה של כל סוטה וסוטה);
והני תנאי כי הני תנאי, דתניא: ' (סוטה שנכתבה מגילתה, ואמרה "טמאה אני"
ופטורה) **אין מגילתה כשירה להשקות בה סוטה אחרת** (אלמא: כתיבה לשמה
בעינן, והוא הדין נמי דאין מוחקין לה מן התורה); **רבי אחי בר יאשיה אמר: מגילתה
כשירה להשקות בה סוטה אחרת**.
אמר רב פפא: דילמא לא היא: עד כאן לא קאמר תנא קמא התם אלא
כיון דאינתיק לשום רחל - תו לא הדרא מינתקא לשום לאה [כמו
גט?], אבל גבי תורה - דסתמא מיכתבא - הכי נמי דמחקינן.
אמר רב נחמן בר יצחק: דילמא לא היא: עד כאן לא קאמר רבי אחי
בר יאשיה התם אלא דאיכתיב מיהת לשום סוטה בעולם, אבל גבי
תורה - דלהתלמד כתיבא - הכי נמי דלא מחקינן.
ולית ליה לרבי אחי בר יאשיה הא דתנן [גיטין פ"ג מ"א]: '**כתב גט** **לגדש**
את אשתו

(עירובין יג, ב)
ונמלך (וחזר בו מלגרש אותה) **ומצאו בן עירו, ואמר "שמך כשמי, ושם**
אשתך כשם אשתי" - **פסול לגדש בו** ' (אלמא: 'וכתב לה' [דברים כד פסוקים א, ג] משמע
לשמה, הכי נמי: כתיב ועשה לה [במדבר ה, ל] - משמע לשמה) ?
הכי? השתא: התם '**וכתב לה**' כתיב [דברים כד, א] כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן
בעיניו כי מצא בה ערות דבר **וכתב לה** ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו; [פסוק ג] ושנאה האיש האחרון **וכתב לה**
ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו או כי ימות האיש האחרון אשר לקחה לו לאשה] - בעינן כתיבה

לשמה; הכא 'ועשה לה' [במדרג ה,ל: או איש אשר תעבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והעמיד את האשה לפני ה' ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת] כתיב: בעיני עשייה לשמה; עשייה ידיה - מחיקה היא.

אמר רבי אחא בר חנינא: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שאין בדורו של רבי מאיר כמותו, ומפני מה לא קבעו הלכה כמותו? - שלא יכלו חביריו לעמוד על סוף דעתו, שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים, על טהור טמא ומראה לו פנים (לא יכלו להבין באיזה דבריו נכונים ובאיזה אין דבריו נכונים, שהיה נותן דעת מיושב והגון על אין הלכה כהלכה). תנא: 'לא רבי מאיר' שמו, אלא 'רבי נהוראי' שמו; ולמה נקרא שמו 'רבי מאיר'? - שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה; ולא 'נהוראי' שמו אלא 'רבי נחמיה' שמו, ואמרי לה רבי 'אלעזר בן ערך' שמו, ולמה נקרא שמו 'נהוראי'? - שמנהיר עיני חכמים בהלכה.

אמר רבי האי: דמחדדנא מחבראי - דחזיתיה לרבי מאיר מאחוריה (כשלמדתי לפניו ישבתי בשורה של אחריו), ואילו חזיתיה מקמיה - הוה מחדדנא טפי, דכתיב [ישעיהו ל,כ] [ונתן להם ה' לחם צר ומים לחץ ולא יכנף עוד מורין] והיו עיניך רואות את מורין.

אמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: תלמיד היה לו לרבי מאיר, וסומכוס שמו, שהיה אומר על כל דבר ודבר של טומאה ארבעים ושמונה טעמי טומאה, ועל כל דבר ודבר של טהרה ארבעים ושמונה טעמי טהרה.

תנא: 'תלמיד ותיק היה כיבנה שהיה מטהר את השרץ במאה וחמשים טעמים';

אמר רבינא: אני אדון ואטהרנו: ומה נחש - שממית (אדם ובהמה) ומרבה טומאה (ומביא טומאה בעולם) - [הוא עצמו] טהור (כשמת, דהא שמונה שרצים כתיב), שרץ - שאין ממית ומרבה טומאה - לא כל שכן! ולא היא: מעשה קוץ בעלמא קעביד.

תוספות ד"ה שידוע לטהר את השרץ: תימה: מאי חריפות הוא לטהר את השרץ שהתורה טמאתו בהדיא?

ואומר רבינו תם דלענין טומאת נבילות איירי: שלא יטמא כזית ממנו במשא, דהא כתיב 'אר' בנבלת חיה [ויקרא ה,ב]: או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה...], ושרץ - אף על פי שרוחש - הוי בכלל חיה, כמו נחש דדרשינן בסנהדרין בפרק 'ארבע מיתות' (נז): 'ובכל חיה הרומשת' - זה נחש, ויליף רבינא קל וחומר מנחש דיצא מכלל נבלת חיה, דממעט ליה בתורת כהנים [נספרא שמיני פרשתא י פרק יב משנה ב] מטומאת נבילות מ'הולך על גחון' [ויקרא יא,מב], וכי מסיק 'ולא היא' וסותר הקל וחומר - מכל מקום אתי במה מצינו שפיר מנחש דלא הוי בכלל חיה - הכי נמי כל שרצים שרוחשין לא הוו בכלל חיה; ולא מצא ד"י בתורת כהנים שממעט בשום מקום נחש מטומאת נבילות; ועוד קשיא לר"י דבהדיא ממעט בתורת כהנים כל שרצים מטומאת נבילות, דקתני התם [נספרא שמיני פרשתא י משנה ג]: 'היא מטמאה במשא ואין שרצים מטמאים במשא; שיכול ומה בהמה שלא עשה הכתוב דמה כבשרה מטמאה במשא שרץ שעשה דמו כבשרו אינו דין שיטמא במשא תלמוד לומר [אשר] היא [לכס לאכלה]' [ויקרא יא,לט] - ולא שרץ!

ומיהו יש לומר אף על גב דאיכא מיעוטה - עביד נמי קל וחומר; אבל קשיא היכי אתי רבינא לבטל הק"ו שבתורת כהנים ואי לאו דאיכא מיעוטה בהדיא - אדרבה הוה עבדינן קל וחומר דתורת כהנים! ועוד: דעל קל וחומר דרבינא איכא למיפרך 'מה לנחש שכן טהור אפילו במגע בכעדה'?

אמר רבי אבא אמר שמואל: שלש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו; יצאה בת קול ואמרה "אלו ואלו דברי אלהים חיים הן, והלכה כבית הלל"; תוספות עירובין ו,ב ד"ה כאן לאחר בת קול: ואם תאמר: מאי שנא דלא קיימא לן כבת קול דרבי אליעזר ד'הזהב' (בבא מציעא נט:)? - ויש לומר דהתם לא יצאה אלא לכבודו, כדמוכח התם; ועוד דהתם היתה כנגד רבים והתורה אמרה אחרי רבים להטות [שמות כג,ב], אבל הכא אדרבה בית הלל הוו רובא ולא הוצרכו בת קול אלא משום דבית שמאי הוו חריפי טפי;

ואם תאמר 'אם כן מאי קאמר? רבי יהושע היא, דאמר אין משגיחין בבית קול' הלא לא אמר רבי יהושע אלא אבת קול דרבי אליעזר! ויש לומר: דלא בשמים היא - משמע דאין להשגיח כלל בשום בית קול.

וכי מאחר שאלו ואלו דברי אלהים חיים, מפני מה זכו בית הלל לקבוע הלכה כמותן? - מפני שנוחין ועלובין (סבלין) היו, ושונים דבריהן ודברי בית שמאי (כשהיו בית שמאי מביאין ראיה לדבריהם מן התורה, ובית הלל מביאין ראיה ממקרא אחר, והיו בית הלל דורשין את המקרא של בית שמאי למה בא, ולא היה קל בעיניהם, כאותה ששנינו במסכת ברכות (י,ב): 'בית שמאי אומרים בערב כל אדם יטה ויקרא, ובבקר יעמוד, שנאמר

ובשכב ובקומך [דברים ו,ז], ובית הלל אומרים: כל אדם קווא כדרכו, שנאמר [שם] ובלכתך בדרך; אם כן למה נאמר

בשכב ובקומך? - בשעה שדוך בני אדם שוכבין ובשעה שדוך בני אדם עומדין', ולא עוד אלא שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן, כאותה ששנינו [סוכה פ"ב מ"ז]: 'מי

שהיה ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך הבית, בית שמאי פוסלין
ובית הלל מכשירין; אמרו בית הלל לבית שמאי: לא כך היה מעשה
שהלכו זקני בית שמאי וזקני בית הלל לבקר את רבי יוחנן בן
החורנית (שמקדימין דברי בית שמאי לדבריהן - דקאמרי להו: מעשה שהלכו זקני בית שמאי והדר
זקני בית הלל), ומצאוהו יושב ראשו ורובו בסוכה ושלחנו בתוך
הבית; אמרו להן בית שמאי: משם ראייה? אף הן אמרו לו "אם כך
היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימך" - ללמדך שכל המשפיל
עצמו - הקב"ה מגביהו, וכל המגביה עצמו - הקב"ה משפילו; כל
המחזר על הגדולה - גדולה בורחת ממנו, וכל הבורח מן הגדולה -
גדולה מחזרת אחריו; וכל הדוחק את השעה (מתגיע להעשיר ולהתגדל, ורואה
שאינו מצליח, ואף על פי כן חוזר והולך למרחקים, ומכניס עצמו לגבוהות) - שעה דוחקתו, וכל
הנדחה מפני שעה - שעה עומדת לו (לאחר זמן עתידה לעמוד לו שעה מצלחת).

תנו רבנן: 'שתי שנים ומחצה נחלקו בית שמאי ובית הלל, הללו
אומרים: נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, והללו אומרים:
נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא; נמנו וגמרו נוח לו לאדם
שלא נברא יותר משנברא; עכשיו שנברא - יפשפש במעשיו' (מעשיו
שעשה כבר, ויבדוק עבירות שבידו, ויתודה וישוב), ואמרי לה 'ימשמש במעשיו' (כגון:
אם בא מצוה לידו - יחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ולא יניח לעשותה בשביל ההפסד - שהרי שכרה עתיד
לבוא! ואם באת לידו עבירה - יחשב שכרו שמשכר בה עכשיו כנגד הפסדה העתיד ליפרע ממנו).

משנה:

הקורה שאמרו - רחבה כדי לקבל אריח (שתהא דומה לקביעות לבנות עליה בנין);
ואריח חצי לבנה של שלשה טפחים (נמצא אריח טפח ומחצה רוחב);
דייה לקורה שתהא רחבה טפח כדי לקבל אריח לרחבו (ובגמרא פריך: טפח
ומחצה בעי), רחבה כדי לקבל אריח ובריאה כדי לקבל אריח;
רבי יהודה אומר: רחבה, אף על פי שאין בריאה; היתה של קש ושל
קנים - רואין אותה כאילו היא של מתכת (רבי יהודה קאמר לה); עקומה
(שאין אריח יכול לעמוד עליה) - רואין אותה כאילו היא פשוטה; עגולה (ואין
אריח יכול לעמוד עליה, אבל עבה היא, שאם תחלק - יהא רחבה טפח) - רואין אותה כאילו
היא מרובעת (נפסלת או חלוקה, ואי זו היא מדת עגולה להכשיר);
כל שיש בהיקיפו שלשה טפחים (שצריכה חוט ארוך שלשה טפחים להקיפה סביב) - יש
בו רוחב טפח (בידוע שיש בה רוחב טפח אם תחלק).

(עירובין יד, א)

גמרא:

'טפח' ? טפח ומחצה בעי !! ?

כיון דרחב לקבל טפח, אידך חצי טפח מלביין (לשון לבנים) ליה (לקורה)
בטינא משהו מהאי גיסא ומשהו מהאי גיסא (ממרח בטיט בשיפוע מלא אצבע
מכאן, וכנגדו מכאן, ומשהו אותה לקורה) - וקיימא.
אמר רבה בר רב הונא: קורה שאמרו - צריכה שתהא בריאה כדי
לקבל אריח, ומעמידי קורה (אם הניחה על גבי יתדות) אינן צריכין שיהיו
בריאין כדי לקבל קורה ואריח (אלא לקבל קורה לבד, דהא לא יהבי אריח עלה, ובקורה
הוא דבעינן קביעות כי היכי דתיהוי היכר מעליא, אבל מעמידה - לא תלי היכירא בדידהו);
ורב חסדא אמר: אחד זה ואחד זה צריכין שיהיו בריאין כדי לקבל
קורה ואריח (קורה בעינן בריאות דאריח, ומעמידה בעו בריאות דקורה ואריח);
אמר רב ששת: הניח קורה על גבי מבווי ופרס עליה מחצלת והגביה
מן הקרקע שלשה - קורה אין כאן, מחיצה אין כאן: קורה אין כאן
- דהא מיכסיא; מחיצה אין כאן - דהויא לה מחיצה שהגדיים
בוקעין בה (הואיל וגובהה שלשה - הויא מחיצה תלויה ואינה מתרת).

תנו רבנן: 'קורה היוצאה מכותל זה ואינה נוגעת בכותל זה, וכן
שתי קורות: אחת יוצאה מכותל זה ואחת יוצאה מכותל זה ואינן
נוגעות זו בזו: פחות משלשה אין צריך להביא קורה אחרת; שלשה
צריך להביא קורה אחרת;
רבן שמעון בן גמליאל אומר: פחות מארבעה אין צריך להביא
קורה אחרת, ארבעה צריך להביא קורה אחרת;

וכן שתי קורות המתאימות (שהשכיבן זו אצל זו כמו תאומים), לא בזו כדי לקבל אריח ולא בזו כדי לקבל אריח אם מקבלות אריח לרחבו טפח אין צריך להביא קורה אחת ואם לאו - צריך להביא קורה אחרת; רבי שמעון בן גמליאל אומר: אם מקבלת אריח לארכו שלשה - אין צריך להביא קורה אחת, ואם לאו - צריך להביא קורה אחרת;

היו אחת למעלה ואחת למטה (ובין שתיהם כדי לקבל אריח זו אצל זו, אלא שאחת מעמידים [שלה] גבוהים משל חברתה, וגבוהים ממנה): רבי יוסי ברבי יהודה אומר: רואין את העליונה כאילו היא למטה ואת התחתונה - כאילו היא למעלה (עד שיהא זו אצל זו בשוה), וכלבד שלא תהא עליונה למעלה מעשרים אמה (מן הקרקע, דאין שם הכשר קורה) ותחתונה למטה מעשרה (סמוך לקרקע). אמר אביי: רבי יוסי ברבי יהודה סבר לה כאבוב בחדא ופליג עליה בחדא: סבר לה כאבוב בחדא: דאית ליה 'רואין' (נמי כאבוב, דאמר במתניתין: רואין אותה כאילו היא של מתכת), ופליג עליה בחדא: דאילו רבי יהודה סבר למעלה מעשרים, ורבי יוסי ברבי יהודה סבר בתוך עשרים - אין, למעלה מעשרים - לא.

רבי יהודה אומר: רחבה אף על פי שאינה בריאה. מתני ליה רב יהודה לחייה בר רב קמיה דרב: 'רחבה אף על פי שאינה בריאה'; אמר ליה: אתנייה 'רחבה ובריאה'! והאמר רבי אילעאי אמר רב: 'רחבה ארבעה אף על פי שאינה בריאה'?! רחבה ארבעה שאני.

היתה של קש [ושל קנים - רואין אותה כאילו היא של מתכת]: כשמאי; קא משמע לן דאמרינן 'רואין'?! היינו הך?! מהו דתימא 'במינה אמרינן' (שרגיל להיות באותו המין בריאה, כגון קורה של עץ - כי אינה בריאה נמי אמרינן רואין, כאילו היא בריאה), (אבל) שלא במינה (של קש ושל קנים, דאינה בריאה במינה - אימא): לא אמרינן ('רואין') - קא משמע לן.

עקומה - רואין אותה כאילו היא פשוטה: פשיטא (דהכא נמי אמרינן רואין, דמאי שנא הא מדרישא)?! קא משמע לן כדרבי זירא, דאמר רבי זירא: היא בתוך המבוי ועקמומיתה חוץ למבוי, היא בתוך עשרים ועקמומיתה למעלה מעשרים, היא למעלה מעשרה ועקמומיתה למטה מעשרה - רואין כל שאילו ינטל עקמומיתה ואין בין זה לזה שלשה - אין צריך להביא קורה אחרת, ואם לאו - צריך להביא קורה אחרת. הא נמי פשיטא! היא בתוך מבוי ועקמומיתה חוץ למבוי איצטריכא ליה: מהו דתימא 'ליחוש דילמא אתי לאמשוכי בתרה' - קא משמע לן.

עגולה רואין אותה כאילו היא מרובעת: הא תו למה לי? סיפא איצטריכא ליה: 'כל שיש בהיקפו שלשה טפחים - יש בו רחב טפח. מנא הני מילי?

אמר רבי יוחנן: אמר קרא (מלכים א' ז, כג) ויעש את הים מוצק עשר באמה משפתו עד שפתו עגול סביב וחמש באמה קומתו וקו שלשים באמה יסוב אותו סביב (משפתו עד שפתו - חללו שלו, לבד עובי דופןותיו = עשר אמות, וכתוב וקו שלשים באמה יסוב אותו אלמא: לכל אמה רוחב בעיגולא איכא שלש אמות היקף).

והא איכא שפתו (דהוה עדיף על עשר של חלל, ואפילו הכי וקו שלשים הוא דבעי, ותו לא)? אמר רב פפא: שפתו - שפת פרח שושן (דק מאד כפרח שושן זו) כתיב ביה, דכתיב (מלכים א' ז, כב) ועביו טפח ושפתו כמעשה כוס פרח שושן אלפים בת יכל (ועביו טפח - בשולי דפנותיו מלמטה, אבל מלמעלה - דק מאד, כמעשה שפת כוס פרח שושן); והאיכא משהו?

כי קא חשיב - מגואי קא חשיב (קרא להווא קו שלושים - להיקף דגואי חשיב ליה, שאין עובי שפתו מוקף בו, אלא קו שלושים הוא מקיף חלל שלושים).

תניא רבי חייא: 'ים שעשה שלמה היה מחזיק מאה וחמשים מקוה טהרה'; מכדי מקוה (טהרה) כמה הוי? - ארבעים סאה, כדתניא [ספרא מצרוע פרשת זבים פרשתא ג' פרק ו' משנה ג'] : [ויקרא טו,טז: ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע ורחץ במים את כל בשרו וטמא עד הערב] 'ורחץ'

(עירובין יד,ב) במים - במי מקוה (במים - משמע מים מחוברין יחדיו); כל בשרו - מים שכל גופו עולה בהן, וכמה הן? - אמה על אמה ברום שלש אמות, ושיערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה [בלשון הספרא: נמצאת אתה אומר שיעור המקוה ארבעים סאה]; כמה הווי להו (להנך עשר על עשר ברום חמש אמות? כמה גובה יש בהן באמה על אמה בריבועו של מקוה)? חמש מאה גרמידי (כיצד? - חלקהו לעשר רצועות, הרי לכל רצועה - עשר אמות אורך ברוחב אמה [דכתיב עשר באמה משפתו עד שפתו עגול סביב]; ורום חמש [דכתיב וחמש באמה קומתו]; חתכם לחתיכות של אמה אמה - הרי מאה חתיכות של אמה על אמה ברום חמש אמות; שים זו על זו, אמה על אמה ברום חמש - הווי חמש מאות אמות [מעוקבות], לתלת (גובה) מאה [מאה אמות מרובעות בגובה שלש אמות] - מאה (מקואות, שלש אמות [מעוקבות] למקוה), למאה וחמשים - חמשים.

בארבע מאה וחמשים סגיא [ולמה צריך חמש מאה גרמידי]? הני מילי בריבועא (אם היה מרובע: שיהא בו אורך ורוחב לצדדין כבאמצעיתו, ויהיו רצועותיו שוות בעשר עשר אמות לרצועה, כדפרישית); ים שעשה שלמה - עגל היה (כדכתיב עגול סביב [מלכים א' ז,כג], ונמצא שאין אורך הרצועות עשר אמות אלא רצועה האמצעית לבדה, דכל דבר עגול - רחב באמצעיתו, וקצר לכל צדדיו).

מכדי כמה מרובע יתר על העגול? - רביע (דהא כל עיגול שרחבו אמה - יש בו היקף שלש אמות, כדתנן במתניתין; ואם היה מרובע אמה על אמה - היה לו היקף ארבע אמות: אמה לכל רוח, נמצא מרובע יתר על העגול - רביע! הלכך: האי ים עגול דשערינו בחמש מאות אמן במרובע - בעינן לבצור רבעא מינייהו; אימעיט להו ארבע מאה לתלת מאה דאינון מאה מקואות, ולמאה אמן דאישתייר - הווי עשרים וחמש מקואות, ארבע אמות למקוה - דהני ארבע תלת הוא דהווי, שהרי אמות קצרות הן); לארבע מאה [יש להוריד] מאה; למאה [יש להוריד] עשרים וחמשה;

הני מאה ועשרים וחמשה הווי להו?! תני רמי בר יחזקאל [אחיו של רב יהודה]: 'ים שעשה שלמה - שלש אמות תחתונות מרובעות (ויש בהן עשר רצועות של עשר על עשר, שהן מאה אמה ברום שלש ברוחב אמה, דהיינו תלת מאה אמן גובה, באמה על אמה - והן מאה מקואות), ושתיים עליונות עגולות (ואי הווי מרובעות - הווי להו מאתן גרמידי, השתא דאינון עגולות, כי בצרת ריבועא - פשו להו מאה וחמשים, דאינון חמישים מקואות)';

נהי דאיפכא לא מצית אמרת (דליהו תחתונות עגולות ועליונות מרובעות), ד' שפתו עגול' כתיב; אלא אימא חדא (אלא שתיים עגולות מנא לן? דילמא חדא הוא דהויא עגולה, ותו לא, וטפי ממאה וחמשים מקואות הוא מחזיק)? לא סלקא דעתך (שיהא מחזיק יותר ממאה וחמשים מקואות), דכתיב (מלכים א' ז,כז) [ועביו טפח ושפתו כמעשה כוס פרח שושן] אלפים בת יכיל; 'בת' - כמה הויא? - שלש סאין, דכתיב [יחזקאל מה,יד] [וחק השמן הבת השמן] מעשר הבת מן הכור [עשרת הבתים חמר כי עשרת הבתים חמר] (כור = שלשים סאין, וכי הוי הבת מעשר דיליה - אשתכח דשלשה סאין הויא), דהווי להו (הנך אלפים בת) שיתא אלפי גריו (ששת אלפים סאין, שהן מאה וחמשים מקואות: ארבעה אלפים הוי ארבעים מאות סאין, שהן מאה מקואות של ארבעים סאין, ואלפים סאין = חמישים מקואות). והא כתיב (בים שעשה שלמה כתיב, בדברי הימים): (דברי הימים ב' ז,ה) [ועביו טפח ושפתו כמעשה שפת כוס פרח שושנה] מחזיק בתים שלשת אלפים [יכיל]? ההוא לגודשא (כשמודדין בו יבש).

אמר אביי: שמע מינה: האי גודשה - תלתא הוי, ותנן נמי [כלים פ"טו מ"א]: 'שידה' (כמין ארגז תלוי בעגלה, למרכב נשים חשובות), תיבה, ומגדל (מנשטי"ר [ארוך]), כוורת הקש, וכוורת הקנים, וכוור ספינה אלכסנדריה (עושה בה כעין כור ונותן שם מים מתוקים), אף על פי שיש להן שולים והן מחזיקות ארבעים סאה בלח שהן כוריים כיבש (שאדם יכול לגדוש, אלמא: גודשא תילתא, ובכלי שגובהו כחצי ארכו ורחבו קאמר, כים [של שלמה]) - טהורין (לפי שגדולים יותר מדאי, ואין תורת כלי עליהן: שהרי אינו מטולטלין מלא וריקן)'.
משנה:

לחייך שאמרו - גובהן עשרה טפחים ורחבן ועוביין כל שהוא; רבי יוסי אומר: רחבן שלשה טפחים.

גמרא :

לחייך שאמרו כו' :

לימא תנן סתמא כרבי אליעזר, דאמר לחייך בעינן ?

לא! מאי 'לחייך' ? - לחייך דעלמא (אכל מבואות קאי) .

אי הכי קורה נמי (אי הכי - רישא דקתני *הקודה שאמרו* כו') ניתני 'קורות' (ליתני

נמי 'הקורות שאמרו'), (ואימא:) ומאי 'קורות' ? - קורות דעלמא !?

הכי קאמר: אותן לחייך שנחלקו בהן רבי אליעזר וחכמים (דלרבי

אליעזר תרתי, ולרבנן חדא) - (זהו שיעורו, כדמפרש:) גובהן עשרה טפחים ורוחבן

ועוביין כל שהוא (מיהו סתמא לא כמד דייקא ולא כמד דייקא) .

וכמה 'כל שהוא' ? [ריטב"א: פירוש: לפי שמצינו כל שהוא שיש לו שיעורא, כדאמר בפרק 'חלון'

(לקמן פ,א) גבי חבית של עירוב: מגביהה מן הקרקע כל שהוא, ופריש כל שהוא = טפח]

תני רבי חייא: 'אפילו כחוט הסרבל' (קו"ט [מעיל, גלימה]) .

תנא: 'עשה לחי לחצי מבוי' (שהכניס הלחי לפניו הרבה עד חצי אורכו של מבוי, כזה

[עיי'ן שרשורט]) - אין לו אלא חצי מבוי (שאסור להשתמש אלא מן חציו ולפנים) .

פשיטא!

אלא אימא 'יש לו חצי מבוי' (ד'אין לו' - לא איצטריך לאשמעינן, אלא הא אתא

לאשמעינן: דהימנו ולפנים מיהא מותר להשתמש) .

האי נמי פשיטא!?

מהו דתימא ליחוש דילמא אתי לאישתמושי בכוליה - קא משמע לן .

אמר רבא: עשה לחי למבוי והגביהו מן הקרקע שלשה או שהפליגו

מן הכותל שלשה - לא עשה ולא כלום אפילו לרבן שמעון בן

גמליאל, דאמר 'אמרינן לבוד' - הני מילי למעלה (כגון קורה היוצאה

מכותל זה ואינה נוגעת לכותל אחר, דאיפליגו בה רבן שמעון בן גמליאל ורבנן (לעיל ע"א)) ; אבל

למטה, כיון דהויא מחיצה שהגדיין בוקעין בה - לא קאמר .

ר' יוסי אומר: רחבן ג' טפחים :

אמר רב יוסף אמר רב יהודה אמר שמואל: אין הלכה כרבי יוסי ,

לא בהילמי (שלמוייר"א [מי' מלח] בלעז ; במסכת שבת, בפרק שמנה שרצים [קחב]) ולא

בלחייך .

אמר ליה רב הונא בר חיננא: בהילמי אמרת לן, בלחייך לא אמרת

לן .

מאי שנא בהילמי דפליגי רבנן עליה - לחייך נמי פליגי רבנן

עליה ?

אמר ליה: שאני לחייך, משום דקאי רבי כוותיה (לעיל; והא דתני אדא בר

מינומי - רבי היא, וסבר לה כרבי יוסי, כדאוקימנא בחצר קטנה שנפרצה לגדולה) .

רב רחומי מתני הכי: אמר רב יהודה בריה דרב שמואל [בר שילת]

משמיה דרב: אין הלכה כרבי יוסי לא בהילמי ולא בלחייך .

אמר ליה: אמרת ?

אמר להו: לא .

אמר רבא: האלהים! אמרה, וגמירנא לה מיניה, ומאי טעמא קא הדר

ביה ? - משום דרבי יוסי נימוקו עמו (טעמי דאיותיו מביא לו בכל מקום; במסכת

גיטין (ט,א) מני שבחן של חכמים, וזהו שבחו של רבי יוסי) .

אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי: הילכתא מאי (בלחייך) ?

אמר ליה: פוק חזי מאי עמא דבר (מה נהגו העם, וכבר נהגו בלחי משהו) .

איכא דמתני לה אהא: 'השותה מים לצמאו' (לאפוקי מאן דחנקתיה ואמצא) -

אומר "שהכל נהיה בדברו" (לפניו, ולאחריו לא כלום); רבי טרפון אומר:

"בורא נפשות רבות וחסרונן על כל מה שכראת" (ואני שמעתי דרבי טרפון בא

לחייב אף ברכה אחרי בורא נפשות רבות, ולא נהירא, דאמרינן במסכת נדה (נא,ב): יש טעון ברכה לפניו ואין

טעון ברכה לאחריו, ואמרינן: לאתויי מאי? והוינן בה: ולרב פפא דמברך אמאי כו' - ולא אמרינן 'ולרבי טרפון

דמחייב אמאי - מאי איכא למימר, אלא נראה לי: דרבי טרפון - אלפניו קאמר); אמר ליה רב חנן

לאביי: הילכתא מאי? אמר ליה: פוק חזי מאי עמא דבר .

(עירובין טו,א)

איתמר: לחי העומד מאליו (שלא הוקבע שם לשם תיקון מבורי, דלא הזמינוהו לכך):
אביי אמר הוי לחי, רבא אמר לא הוי לחי.
היכא דלא סמכינן עליה מאתמול (שהיה שם לחי אחר, ונפל בשבת) - כולי
עלמא לא פליגי דלא הוי לחי; כי פליגי היכא דסמכינן עליה
מאתמול:
אביי אמר: הוי לחי, דהא סמכינן עליה מאתמול!
רבא אמר: לא הוי לחי, כיון דמעיקרא לאו אדעתיה דהכי עבידי -
לא הוי לחי.
קא סלקא דעתך כי היכי דפליגי בלחי פליגי נמי במחיצה;
תא שמע [סוכה פ"ב מ"ד]: **'העושה סוכתו בין האילנות, ואילנות דפנות לה**
- כשירה'!
הכא במאי עסקינן? - שנטען מתחילה לכך.
אי הכי - פשיטא!
מהו דתימא ליגזור דילמא אתי לאישתמושי באילן (ויעלה ויתלוש ביום טוב)
- קא משמע לן.
תא שמע: 'היה שם (בפסי ביראות תניא, בפרק שני) **'אילן או גדר או חיצת**
הקנים (קנים מחוברים; חיצת = שהיו נטועים כסדר מחיצה) - **נידון משום דיומד**
(דיומד - מפרש בפרק שני: דיו עמודין - עמוד אחד נראה כשנים: שעשאו כמרוז ונוטה אחד ממחיצותיו לדרום
ואחד למערב, דכי עביד ארבעה דיומדין לארבע הפאות - יש לכל מחיצה שתי אמות עומד, אמה מכאן ואמה
מכאן [ראה שרש"י בגמרות])';
הכא נמי במאי עסקינן? - שעשאן מתחילה לכך.
אי הכי מאי קא משמע לן?
קא משמע לן: חיצת הקנים - קנה קנה פחות משלשה טפחים, כדבעא
מיניה אביי מרבה (בפרק שני (עירובין יט, ב)).
תא שמע [עירובין פ"י מ"ח]: **'אילן המסיך על הארץ** (נורו נוטה סמוך לארץ, ראש הנור
בפחות משלשה לקרקע, ועיקרו - במקום שמחובר לאילן, גבוה עשרה), **אם אין נופו גבוה**
מן הארץ שלשה טפחים - מטלטלין תחתיו'!
הכא נמי במאי עסקינן? - שנטעו מתחילה לכך.
אי הכי ליטלטל בכולו, אלמא אמר רב הונא בריה דרב יהושע: אין
מטלטלין בו אלא בית סאתים? (אין מטלטלין בו אם היה היקפו יותר מבית סאתים - כחצר
המשכן; ושיעור זה נתנו חכמים לכל היקף המתוקן ואינו מתוקן כל צרכו, כגון: למחיצה שאין בה שתי וערב
בהאי פירקא (עירובין ס"ב), ולהיקף שלא הוקף לדירה בפרק שני (עירובין כ"א); והכא נמי: אי בעומד מאליו
מוקמת לה שפיר כו' - הואיל ולא להכי עבידא, יהבו ביה רבנן האי שיעורא.)
משום דהוי דירה שתשמישה לאויר (לעולם שנטעו מתחילה לכך, והיקף לדירה הוא, אבל
דירה זו אינה עשויה לצורך תוכה אלא לצורך אויר שחוצה לה: לדור שם שומרי השדות, ועשויה להציל מן
החמה), **וכל דירה שתשמישה לאויר - אין מטלטלין בה אלא בית**
סאתים (ואין מטלטלין בדירה זו אלא בית סאתים, כדתניא בפרק שני (עירובין כ"א): כלל אמר רבי שמעון
בן אלעזר: כל אויר שתשמישו לדירה, כגון דיר וטהר ומוקצה וחצר, ואפילו עשרה כורים - מותר, וכל דירה
שתשמישה לאויר, כגון בורגנין שבשדות - בית סאתים מותר, יותר מבית סאתים אסור: דלאו דירה הוא, דעל
כרחו הוא דר שם).
תא שמע: 'שבת (קדש עליו היום) **כתל** (וקנה שם שביתתו) **שהוא גבוה עשרה**
(דאמרין): גוד אסיק מחיצותיו כל סביבותיו, והרי הוא מוקף), **והוא מארבע אמות ועד בית**
סאתים; וכן כְּנָקָה (אחד מנשיקי הסלעים) **שהוא עמוק עשרה, והוא מארבע**
אמות ועד בית סאתים, וקמה קצורה ושיכולות מקיפות אותה (שהניח
גבוליה סביב מלקצור, ושבליים גבוהין עשרה עסקינן) - (הואיל ושבט באויר מחיצותיו - נעשית ביתו,
וכולו כארבע אמותיו הוא) - (הלכך) **מהלך את כולה וחוצה לה אלפים אמה**
(אבל אי הוה טפי מבית סאתים - אין מחיצותיו מועילות לו: שהיקף שאינו עשוי לדירה - אינו מועיל אלא
לבית סאתים; להכי נקט 'מארבע אמות ואילך': דאם היה פחות מארבע אמות - מאי 'מהלך את כולה' איכא?
ומחיצותיו מאי מהני? בלאו מחיצה נמי, מקום לכל אדם ארבע אמות! [בפרק מ' שהוציאוהו' (עירובין מא, ב)])',
וכי תימא **'הכא נמי שעשה מתחילה לכך'**, בשלמא קמה - לחי, אלא
תל ונקע מאי איכא למימר (מימות עולם הן)?
אלא במחיצות כולי עלמא לא פליגי דהויא מחיצה, כי פליגי
בלחי: אביי לטעמיה, דאמר: לחי משום מחיצה, ומחיצה העשויה
מאליה הויא מחיצה; ורבא לטעמיה, דאמר: לחי משום היכר; אי
עבידא בידים הויא היכר, ואי לא - לא הוי היכר.

תא שמע: 'אבני גדר היוצאות מן הגדר' (זו למעלה מזו), מוכדלות זו מזו פחות משלשה - אין צריך לחי אחר; שלשה - צריך לחי אחר! הכא נמי שבנאן מתחילה לכך. אי הכי - פשיטא!

מהו דתימא למיסר בניינא הוא דעבידא (שאם ירצה לעשות מחיצה מכותל זה לכותל שכנגדו - יתקשר באבנים הללו, שכן דרך הבנאין לעשות, ובענין אחר אינו יכול לדבק בנין חדש בבנין ישן) - קא משמע לן.

תא שמע דתני רבי חייא: 'כותל שצידו אחד כנוס מחברו - בין שנראה מבחוץ ושוה מבפנים, ובין שנראה מבפנים ושוה מבחוץ - נדון משום לחי'! הכא נמי שעשאו מתחילה לכך. אי הכי מאי קא משמע לן? הא קא משמע לן: נראה מבחוץ ושוה מבפנים - נדון משום לחי.

תא שמע:

דרב הוה יתיב בההוא מבואה, הוה יתיב רב הונא קמיה; אמר ליה לשמעיה [השמש שלו]: זיל אייתי לי כוזא דמיא; עד דאתא - נפל לחיא; אחוי ליה בידיה - קם אדוכתיה [נעמד השמש במקום]; אמר ליה רב הונא: לא סבר לה מר לסמוך אדיקלא (דקל היה עומד אצל פתח המבוי)? אמר: דמי האי מרבנן כמאן דלא פרשי אינשי שמעתא; מי סמכינן עליה מאתמול? - טעמא דלא סמכינן, הא סמכינן הוי לחי (אלמא: הלכה כאבוי)! לימא אבוי ורבא - בדלא סמכינן עליה פליגי (ואבוי, דשרי, קשיא ליה האי עובדא דרב לא סמך אדיקלא, ואנן קים לן הלכתא כאבוי בלחי העומד מאליו), הא סמכינן עליה - הוה לחי! (ומתוך): לא סלקא דעתך (דוודאי בדסמכינן עליה פליגי, אבל לא סמכינן - דברי הכל אינו לחי, כההוא עובדא דדיקלא דרב), דההוא ברקא (יציא) דהוה בי בר חבו (והיה עמוד הסומך את היציע עומד בראש מבוי אחר), דהו פליגי בה אבוי ורבא כולי שנייהו (אבוי שרי למיסמך עליה, ורבא אסר, אלמא: בדסמכינן עליה פליגי). (והלכתא כאבוי בהא, דזו היא אחת מיע"ל קג"ם שהלכה כאבוי.)

משנה:

בכל עושין לחיין, אפילו בדבר שיש בו רוח חיים; ורבי מאיר אוסר,

ומטמא משום גולל (אם עשאו גולל לקבר - מטמא לעולם באהל כמת עצמו, ואפילו ניטל משם, דתניא בפרק 'בהמה המקשה' (חולין ע"א), וכל אשר יגע על פני השדה - לרבות גולל ודופק)

(עירובין טו, ב)

המשך המשנה

ורבי מאיר מטהר (וטעמא דרבי מאיר מפרש במסכת סוכה בכולהו, משום דקטבר: כל מחיצה העומדת ברוח חיים - אינה מחיצה); וכותבין עליו גיטי נשים; ורבי יוסי הגלילי פוסל.

גמרא:

תניא: רבי מאיר אומר: כל דבר שיש בו רוח חיים - אין עושין אותו לא דופן לסוכה, ולא לחי למבוי, לא פסין לביראות, ולא גולל לקבר (כלומר: אם עשאו גולל - אין שם גולל חל עליו לטמא; גולל - הוא כיסוי שנותנין דף על המת) [במקומו של רש"י; בארץ ישראל גולל היה האבן הסוגר את מערת הקבורה; אף על פי שהוא אבן - מקבל טומאה]; משום רבי יוסי הגלילי אמרו: אף אין כותבין עליו גיטי נשים;

מאי טעמא דרבי יוסי הגלילי?

דתניא: 'ספר' [דברים כ"ד, א]: כי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה ושלחה מביתו; אין לי אלא ספר ('ספר' משמע קלף, כדכתיב 'ואני כותב על הספר בדיו' [ירמיהו ל"ח, א], והדר קרי ליה 'מגילה' כדכתיב [ירמיהו ל"ח, א] אחרי שרף המלך את המגילה), מניין לרבות כל דבר (שיכתוב הגט עליו)? תלמוד לומר: 'וכתבה' - מכל מקום;

אם כן מה תלמוד לומר 'ספר' ?
לומר לך: מה ספר דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל - אף כל
דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל ;
ורבנן ?

מי כתיב 'בספר' ? 'ספר' כתיב, לספירות דברים בעלמא הוא דאתא
(אי הוה כתיב 'וכתב לה כריתות בספר' - הוה משמע מגילה; אבל השתא דכתיב 'ספר', - האי 'ספר' = ספירות
דברים הוא, והכי משמע: וכתב לה דברי כריתות; אבל לא קבע לו מקום לכותבו, וממילא משמע בכל מקום
שירצה יכתבנו).

ורבנן, האי 'וכתב לה' מאי דרשי ביה (כיון ד'ספר' - לאו קלף משמע, ממילא הא לא
קבע ליה קלף, ובכל דבר משמע, ולמה ליה למיכתב 'וכתב' לרבות כל דבר? לכתוב 'ונתן לה ספר כריתות') ?
ההוא מבעי ליה 'בכתיבה מתגרשת ואינה מתגרשת בכסף' (אם נתן לה כסף
ואמר: התגרשי בו); סלקא דעתך אמינא 'הואיל ואיתקש יציאה להויה
(ויצאה מביתו והלכה לאיש אחר [דברים כדב] - היינו קדושין), מה הויה בכסף (דגמרינן
במסכת קידושין (ב,א) קיחה קיחה משדה עפרון) - אף יציאה בכסף' - קא משמע לן.
ורבי יוסי הגלילי, האי סברא מנא ליה?
נפקא ליה מ'ספר כריתות' (מדכתיב 'כריתות' סמוך ל'ספר'): ספר כורתה, ואין
דבר אחר כורתה.

ורבנן ?
האי 'ספר כריתות' מיבעי ליה לדבר הכורת בינו לבינה (שלא יטיל תנאי
בגט שיקשרם יחד, אלא דברי הבדלה יהיו), לכדתניא: "'הרי זה גיטך על מנת שלא
תשתי יין", "על מנת שלא תלכי לבית אביך לעולם" - אין זה
כריתות (דהא כל ימיה קשורה בו, שמחמתו היא נמנעת מלשתות יין, ותנאי זה תלוי והולך לעולם, ואין
זה הבדלה, אבל מכאן ועד שלשים יום - הרי זה כריתות מיד, שהרי דברי הבדלה הן לסוף שלשים יום ומותרת
מיד לאיש אחר); "כל שלשים יום" - הרי זה כריתות ;
ורבי יוסי הגלילי ?
נפקא ליה מכרת - כריתות ;
ורבנן ?
'כרת כריתות' לא דרשי.

משנה :
שיירא שחנתה בבקעה והקיפיה כלי בהמה - מטלטלין בתוכה, ובלבד
שיהא גדר גבוה עשרה טפחים ולא יהו פירצות יתרות על הבנין
(ואפילו הן פרצות קטנות פחותות מעשר) ;
כל פירצה שהיא כעשר אמות - מותרת, מפני שהיא כפתח (ושיהא בעומד
רב עליהן); יתר מכאן אסור (פרצה אחת אוסרת כל ההיקף, אפילו כולו עומד, כדמפרש
בברייתא לקמן).

גמרא :
איתמר: פרוץ כעומד (כל ההיקף כולו עשוי כן) :
רב פפא אמר מותר; רב הונא בריה דרב יהושע אמר אסור ;
רב פפא אמר מותר, הכי אגמריה רחמנא למשה (דאמר בריש פירקין (עירובין ד,א):
מחיצות והלכותיהן - הלכה למשה מסיני) : לא תפרוץ רובה ;
רב הונא בריה דרב יהושע אמר אסור, הכי אגמריה רחמנא למשה :
גדור רובה !
תנן: 'ולא יהו פירצות יתרות על הבנין' - הא כבנין מותר [כרב
פפא] !
לא תימא 'הא כבנין מותר', אלא אימא 'אם בנין יתר על הפירצה
- מותר' .
אבל בבנין, מאי ? אסור? אי הכי - ליתני 'לא יהו פירצות
כבנין' ? !
קשיא .

תא שמע [סוכה פ"א מ"ח]: 'המקוה סוכתו כשפודין' (שפודין וארוכות המטה - פסולין לסכך
בהן, לפי שכלים הן ומקבלים טומאה, ותנן (סוכה פ"א מ"ד, דף יא,א): 'כל דבר המקבל טומאה אין מסככין בו')
או בארוכות המטה (אשפונד"ש [מוטות המטה]), 'אם יש ריוח ביניהן כמותן'
(לסכך שם בסכך) - כשייה' (אלמא: פרוץ כעומד מותר, דהא הכא פסול ככשר הוא, ושרי, וקשיא
נמי הא לרב הונא) !

הכא במאי עסקינן? - כשנכנס ויוצא (שיהא שפוד יכול ליכנס וליצא בריוח שבינתיים; דהשתא הוי ריוח טפי משיעור שפוד, ואינו מצומצם).

והא אפשר לצמצם (דקא סלקא דעתך דהאי דקא מתרץ 'בנכנס ויוצא' - הכי קמתרץ: דכל כמותן בנכנס ויוצא הוא, דאין דרך לצמצם; לכך פריך: והא אפשר לצמצם ולכוין שלא יהא לו ריוח יותר, ואנן 'כמותן' תנן)?

אמר רבי אמי: (מתניתין - בלא צמצם אלא) במעדיף (ריוח יותר משיעור שפודין, וכמותן דקתני - כשיעור שפודין בנכנס ויוצא);
רבא אמר: אם היו (שפודין) נתונין (לסכך כשר) ערב - נותנו שתי; שתי - נותנו ערב (דאפילו לא העדיף הריוח - איכא סכך כשר טפי, דכיון דנותנו ערב - אי אפשר לעמוד אלא אם כן ראשו אחד מונח על השפוד מכאן, וראשו אחד מונח על השפוד מכאן).

תא שמע [עירובין פ"א מ"ח]: 'שיירא שחנתה בבקעה והקיפוא בגמלין, באוכפות,

(עירובין טז, א)

בעביטין (כר שתחת אוכף הגמל, כדמתרגמינן (בראשית לא, לד) בכר הגמל = 'בעביטא דגמלא'),
כשליפין (משואות), בקנים, בקולחות (קלחי ידקות) - מטלטלין בתוכה,
וכלבד שלא יהא בין גמל לגמל כמלא גמל, ובין אוכף לאוכף כמלא אוכף, ובין עביט לעביט כמלא עביט' [שלא יהיה הרווח שוה לעומד, רב הונא בריה דרב יהושע]!
הכא נמי כשנכנס ויוצא.

תא שמע (רישא במסכת כלאים (תוספתא כלאים פ"ד מ"ו [ליברמן]) תנינן לה): 'נמצאת אתה אומר שלש מדות במחיצות:

1. כל שהוא פחות משלשה (כל גדר העשוי בקנים עומדין פחות מרוחב שלשה) - צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה, כדי שלא יזדקר הגדי בבת ראש (כלומר: להדיא, בלא עכוב; דדקירת גדי מבטל לה מתורת לבוד; ואם אין בין זה לזה שלשה - אפילו פרוץ מרובה על העומד, כגון קנים של שתי אצבעות וריוח שני טפחים בין זה לזה - כשר: דכל ריוח פחות משלשה - אמרינן לבוד, וכולו הוי 'עומד');

כל שהוא שלשה, ומשלשה עד ארבעה (ולא ארבעה בכלל) - צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו, כדי שלא יהא פרוץ כעומד (וכל כמה דלא הוי כמלואו, אף על גב דהוי ריוח שלשה, כיון דעומד רבה עליו - ליכא למימר 'אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה', והווי להו [בין העומדים] 'פתחים'),
ואם היה פרוץ מרובה על העומד (לקמן מתרץ לה: 'אם היה פרוץ כעומד' הוה ליה למיתני) - אף כנגד העומד אסור (לזרוע: דלא אליים עומד בפחות מארבעה למישרי כנגדו היכא דפרוץ רבה עליו);

2. כל שהוא ארבעה ומארכה עד עשר אמות (ועשר בכלל) - צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו שלא יהא פרוץ כעומד,

ואם היה פרוץ כעומד - כנגד העומד מותר (הואיל והיקף חשוב הוא; והוא הדין אם היה פרוץ מרובה; ולקמן מתרץ לה: הרי כאן שלש מדות, במדה ראשונה דקנים פחותים משלשה - לא קפדינן אמלואו כיון דמלואו לא הוי פירצה שלשה, ואפילו איותר ממלואו לא קפדינן, עד דאיכא פירצה שלשה; ובמדה שניה קפדינן אמלואו, דהא איכא שיעור פירצה למיהוי קרוי אויר, ואתי אויר המרובה ומבטל לעומד: דאפילו כנגדו אינו מתיר; ובמדה שלישית דאיכא עומד חשוב - אויר לא מבטל לה לגמרי, ומתיר מיהא כנגדה),
כנגד הפרוץ אסור (אבל יותר מעשר, כגון עומד שנים עשר או חמשה עשר - לא מצי למיתני שיעור פירצתו במלואו, דאפילו בציר ממלואו, דאיכא פירצה יותר מעשרה - מיתסר כולו, כדתני סיפא);

3. ואם היה עומד מרובה על הפרוץ - אף כנגד הפרוץ מותר (אכולה קאי, ואפילו אעומד משלשה ועד ארבעה, דהא קתני בה נמי 'צריך שלא יהא בין זה לזה כמלואו', הא בציר ממלואו - שרי);

נפרצה ביותר מעשר - אסור (ואפילו כולו עומד);

היו שם קנים הדוקרנים (משופין כדקר, נעוצין בארץ) ועושה להן פיאה (קלועה) מלמעלה (מה לזה) - אפילו ביותר מעשר מותר (דצורת הפתח מהניא בכלאים אף ליותר מעשר);

קתני מיהת רישא 'משלשה ועד ארבעה, וכלבד שלא יהא בין זה לזה כמלואו' תיובתא דרב פפא [שאמר: פרוץ כעומד מותר]!

אמר לך רב פפא: מאי 'מלואו'? - נכנס ויוצא (והכי משמע ברייתא: כל שהוא שלשה, ומשלשה ועד ארבעה - צריך שלא יהא בין זה לזה מלואו נכנס ויוצא: שלא יהא פרוץ כעומד בנכנס ויוצא, דהוה ליה פרוץ מרובה; ואם היה פרוץ מרובה על העומד - אף כנגד העומד אסור, הואיל והוקף בדבר שאינו חשוב, שאין בו רוחב ארבעה);

הכי נמי מסתברא, מדקתני 'אם היה פרוץ מרובה על העומד' אף כנגד העומד אסור' הא כעומד - מותר!

שמע מינה.

לימא תיהוי תיובתיה דרב הונא בריה דרב יהושע [שאמר: פרוץ כעומד אסור]?!?

אמר לך: וליטעמין אימא סיפא 'אם היה עומד מרובה על הפרוץ - אף כנגד הפרוץ מותר'; הא כפרוץ - אסור; סיפא קשיא לרב פפא, רישא קשיא לרב הונא בריה דרב יהושע! סיפא לרב פפא לא קשיא: אידי דתנא רישא פרוץ מרובה על העומד (אסור, דלא סגיאל דלא קתני לה לגלויי אמלואו דלאו מצומצם קאמר, דקא משמע לן: הא כעומד - מותר אף כנגד הפרוץ) - תנא סיפא עומד מרובה על הפרוץ (אף על גב דלא איצטריך ליה, דהא מגופה שמעת מינה דאפילו יש עומד כפרוץ שרי - מדתנא ליה 'שלא יהא פרוץ כעומד' ותריצין לה 'בנכנס ויוצא', הא בצמצום - שרי, וכל שכן עומד מרובה על הפרוץ! אלא משום רישא תנא סיפא, ולא משום למידק מינה 'הא כפרוץ אסור');

רישא לרב הונא בריה דרב יהושע לא קשיא: אידי דבעי למיתני סיפא עומד מרובה על הפרוץ (מותר, דלא סגיאל דלא קתני לה, דקא משמע לן 'הא כפרוץ אסור') - תנא (נמי) רישא פרוץ מרובה על העומד (אף על גב דלא איצטריך, דהא אפילו כעומד נמי אסור).

בשלמא לרב פפא (דאמר פרוץ כעומד מותר) - משום הכי לא עריב להו ותני להו (שלשה בהדי פחות משלשה, ולמיתני: 'כל שהוא פחות משלשה ושלשה - צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה'; דלא מצי למימר 'צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה': דכיון דעומד שלשה - לא איכפת לן אי פרוץ נמי שלשה, דהא פרוץ כעומד מותר, ומשום הכי אפסקיה לאתנייה גבי פחות מארבעה, למיתנא ביה 'כמלואו'; דליהוי משמע בנכנס ויוצא), אלא לרב הונא בריה דרב יהושע (דאמר פרוץ כעומד אסור אפילו כנגד העומד) ליערבינהו (ליערב שלשה בהדי פחות משלשה) וליתננהו: 'כל שהוא פחות משלשה ושלשה' (וליתני: 'צריך שלא יהא בין זה לזה שלשה' (טפחים)?)

משום דלא דמי פסולא דרישא (פסולא דפחות משלשה) לפסולא דסיפא (לפסולא דשלשה): פסולא דרישא - כדי שלא יזדקר הגדי בבת אחת (דפסולא דפחות משלשה - לא הוי מצי למיתלי בפרוץ מרובה על העומד, דכל כמה דלא הוי פרוץ שלשה - אף על גב דעומד טפח ופרוץ טפחים - כשר, ומכי מטא פרוץ לשלשה אשמעינן דבהכי מקרי 'פרוץ' משום יזדקר גדי); פסולא דסיפא (היכא דעומד שלשה) - שלא יהא פרוץ כעומד (לא מיפסל משום דיקור גדי: דאי הוה עומד מרובה - לא הוה חיישינן לגדי; אלא משום מאי מיפסיל בפרוץ שלשה? - משום דהוי פרוץ כעומד; ותנא - לאגמורי מדות דמחיצה קאתי, ומכי מצי לחדושי טעמיה ומתלייה בפסולא אחרינא - תנייה).

'פחות משלשה' מני?

רבנן היא, דאמרי פחות משלשה אמרינן לבוד, שלשה לא אמרינן לבוד (רבנן היא מדקא מפליג בין פחות משלשה לשלשה - שמע מינה רבנן היא, דמפליג נמי בין פחות משלשה לשלשה); אימא סיפא: 'כל שהוא שלשה ומשלשה ועד ארבעה' (מדקא מפליג בין פחות מארבעה לארבעה, דקאמר: פחות מארבעה, אם פרוץ יתר עליו - אף כנגד העומד אסור, וארבעה גופיה קתני סיפא דמתיר כנגדו, ואף על גב דפרוץ יתר עליו) -

(עירובין טז, ב)

אתאן לרבן שמעון בן גמליאל (שמע מינה: רבן שמעון בן גמליאל היא) דאמר 'פחות מארבעה = לבוד' (כלומר: עד ארבעה ולא ארבעה בכלל, דהא תנא בבא אחרית: 'כל שהוא ארבעה, ומארבעה עד עשר אמות' - אתאן לרבן שמעון בן גמליאל, דקא מפליג נמי בין פחות מארבעה לארבעה), דאי רבנן - 'משלשה ועד ארבעה' (בתמיה: היכי מפליג ארבעה משלשה, דקתני עד ולא עד בכלל, דתני סיפא 'כל שהוא ארבעה כו')? (הא לרבנן) שלשה וארבעה חד הוא!?

אמר אביי: מדרישא רבנן - סיפא נמי רבנן, ומודו רבנן דכל למישרא כנגדו [בכלאים; שהרי במחיצות לגבי כלאים עוסקת הברייתא]: אי איכא מקום ארבעה - חשיב, ואי לא - לא חשיב. רבא אמר: מדסיפא רבן שמעון בן גמליאל - רישא נמי רבן שמעון בן גמליאל; וכי אמר רבן שמעון בן גמליאל אמרינן לבוד - הני מילי למעלה (כעין קורה), אבל למטה - הוה ליה כמחיצה שהגדיים בוקעין בה, לא אמרינן לבוד.

תא שמע: 'דפנות הללו, שרובן פתחים וחלונות - מותר, ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ'!

'שרובן' סלקא דעתך? אלא 'שריבה בהן פתחים וחלונות' -
 מותר, ובלבד שיהא עומד מרובה על הפרוץ;
 הא כפרוץ אסור, תיובתא דרב פפא!
 תיובתא, והילכתא כוותיה דרב פפא!
 תיובתא והילכתא?
 אין' משום דדייקא מתניתין כוותיה, דתנן: 'לא יהיו פרצות
 יתירות על הבנין' - הא כבנין - מותר.

משנה:

(אשיירא שחנתה בבקעה קאי): מקיפין שלשה חבלים זה למעלה מזה וזה
 למעלה מזה (על גבי יתדות סביב, מן התחתון לקרקע פחות משלשה, והוי כולו עומד, דכלבוד דמי,
 וממנו לאמצעי פחות משלשה - הרי ששה עומד פחות שתי משהויין בשני האוירין, ומאמצעי לעליון פחות
 משלשה - הרי בשלשה אוירין תשעה עומד, פחות שלשה 'משהויין' ובלבד שלא יהו בין חבל
 לחבירו שלשה טפחים;
 שיעור חבלים ועוביין יתר על טפח (שלשה 'משהויין') - כדי שיהא הכל
 עשרה טפחים;
 מקיפין בקנים (נעוצים ועומדים) ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו שלשה
 טפחים (זו היא מחיצה של שתי, אבל של חבלים היא מחיצה של ערב);
 בשיירא דברו (הקילו אצלו, שאינן צריכים אלא או שתי או ערב; שתי - כגון קנים, ערב - כגון
 חבלים, אבל ליחיד לא הקילו עד שיהא בה שתי וערב) - דברי רבי יהודה;
 וחכמים אומרים: לא דברו בשיירא אלא בהווה.
 כל מחיצה שאינה של שתי ושל ערב - אינה מחיצה, דברי רבי יוסי
 ברבי יהודה (רבי יוסי פליג עליה דאבא דמתניתין, וקאמר דאפילו לשיירא בעינן שתי וערב);
 וחכמים אומרים: אחד משני דברים (או שתי או ערב).

גמרא:

אמר רב המנונא אמר רב: הרי אמרו 'עומד מרובה על הפרוץ בשתי
 - הוי עומד' (אף על גב דאיכא פרצות, כדתנן לעיל: 'לא יהו פרצות יתירות על הבנין', וסתם כלי
 בהמה - של שתי הוא, שעומד על גבי קרקע); בעי רב המנונא: בערב מאי? (מחבלים
 דמתניתין ליכא למילף הכשירה, דהתם כולו עומד הוא, דכלבוד דמי);
 אמר אביי: תא שמע [עירובין פ"א מ"ט]: 'שיעור חבלים ועוביין יתר על
 טפח שיהו הכל עשרה טפחים', ואי איתא - למה לי יתר על טפח?
 ליעביד (אויר האחד) פחות משלשה וחבל משהו, (וכן שני) פחות משלשה
 וחבל משהו (דהוי להו ששה עומד), (והאויר השלישי) פחות מארבעה וחבל משהו
 (ותיתכשר פירצת הארבעה בעומד של ששה) !?
 ותיסברא? האי פחות מארבעה היכא מוקים ליה?: אי מוקים ליה
 תתאי - הוה ליה כמחיצה שהגדיים בוקעין בה (ואפילו למעלה ממנו עומד
 עשרה טפחים שלימין, הא קיימא לן מחיצה תלויה אינה מתרת); אי מוקים ליה עילאי
 (באויר השלישי, שהוא עליון) - אתי אוירא דהאי גיסא (דמן החבל ולקרקע) ודהאי
 גיסא (שממנו ולאמצעי דהוי נמי אויר, כיון דהוי יותר משלשה) ומבטל ליה (לחבל, ואין כאן
 אלא ששה תחתונים); אי מוקים ליה במיצעי - הוה ליה עומד מרובה על
 הפרוץ משתי רוחות (אין כאן עומד מרובה על הפרוץ אלא אם כן תצרף שתי רוחות לבטלו),
 שמעת מינה עומד מרובה על הפרוץ משתי רוחות הוי עומד!
 אלא (כיון דלא משכחת לה -) רב המנונא הכי קא מיבעיא ליה: כגון
 דאייתי מחצלת דהוי שבעה ומשהו וחקק בה שלשה ושבק בה ארבעה
 (שלימין למעלה) ומשהו (למטה), ואוקמיה (להך גיסא דמשהו) בפחות משלשה
 (סמוך לקרקע, דהשתא הוה ליה עומד מרובה על הפרוץ מרוח אחת; ואוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא - נמי
 ליכא למימר, הואיל ועומד מרובה על האויר דתותיה מיניה) [ועל מחצלת כזו שאל רב
 המנונא].

רב אשי אמר: מחיצה תלויה איבעיא ליה, כדבעא מיניה רבי טבלא
 מרב: מחיצה תלויה, מהו שתתיר בחורבה (מחצלת עשרה שהגביהה מן הקרקע
 שלשה או יותר, מיבעיא ליה לרב המנונא אי מבטל העומד לפרוץ שמתחתיו הואיל ופחות ממנו, או לא)?
 אמר ליה: אין מחיצה תלויה מתרת אלא במים (להתיר למלאות, כגון גזוזטרא
 שהיא למעלה מן המים, בפרק 'כיצד משתתפין' (עירובין פ"ט, ב.)) ; קל הוא שהקלו חכמים במים.

מקיפין בקנים [ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו שלשה טפחים; בשיירא
 דברו - דברי רבי יהודה; וחכמים אומרים: לא דברו בשיירא אלא בהווה. כל

מחיצה שאינה של שתי ושל ערב - אינה מחיצה, דברי רבי יוסי ברבי יהודה; וחכמים אומרים: אחד משני דברים]:

בשירא - אין, ביחיד - לא? והתניא: 'רבי יהודה אומר: כל מחיצות שבת (בהנך מחיצות רעועות שהן דשתי או דערב קאמר, שהתירום לרבים על ידי הדחק) לא התיירו ליחיד יותר מבית סאתים (לא התירום ליחיד אי הקיף בהן יותר מבית סאתים, ואף על גב שהוקף לדירה: שהרי לדור בהן בלילי שבת הקיפום מערב שבת) ' (הא בית סאתים מיהא שרי)!

כדאמר רב נחמן ואיתימא רב ביבי בר אביי: לא נצרכא (דהא דקאמר רבי יהודה 'בשיירא דבר', ולא ליחיד) אלא ליתן להן כל צרכן (בהנך מחיצות קאמר, אבל בית סאתים - ודאי יהיבין ליה, הואיל ולדירה הוקפה; ובהא שיירא עדיפא: דיהיבין להו כל צרכן) - הכא נמי ליתן להן כל צרכן.

היכא איתמר דרב נחמן ואיתימא רב ביבי בר אביי?

אהא, דתנן: 'כל מחיצה שאינה של שתי וערב אינה מחיצה - דברי רבי יוסי ברבי יהודה';

ומי אמר רבי יוסי ברבי יהודה הכי? והתניא: 'אחד יחיד ואחד שש' (מותר בהיקף חבלים אף על פי שאין כאן אלא ערב); ומה בין יחיד לשש? - יחיד נותנין לו בית סאתים (במחיצה זו, אבל במחיצה מעלייתא - כמה דבעי), שנים נותנין להם בית סאתים, שלשה נעשו שיירא ונותנין להן בית שש - דברי רבי יוסי ברבי יהודה; וחכמים אומרים: אחד יחיד ואחד שש' (שלא יקיפו יותר מכדי צרכן בית סאתים) '!?

אמר רב נחמן ואיתימא רב ביבי בר אביי: לא נצרכא אלא ליתן להן כל צרכן (הא דקאמר רבי יוסי דמתניתין דאינה מחיצה - אינה מחיצה לכל צרכן, אבל מחיצה היא לבית סאתים לאחד, ולבית שש לשיירא [של שלשה]).

דרש רב נחמן משום רבינו שמואל: יחיד נותנין לו בית סאתים, שנים נותנין להן בית סאתים, שלשה נעשו שיירא ונותנין להן בית שש;

שבקת רבנן ועבדת כרבי יוסי ברבי יהודה?

הדר אוקים רב נחמן אמורא עליה ודרש: דברים שאמרתי לפניכם - טעות הן בידי, ברם כך אמרו: יחיד נותנין לו בית סאתים; שנים נותנין להן בית סאתים; שלשה נעשו שיירא ונותנין להן כל צרכן.

(עירובין יז, א)

רישא רבי יוסי ברבי יהודה (דקאמר יחיד בית סאתים, דאי רבנן - אפילו ליחיד כל צרכן יהיבין) וסיפא רבנן?

אין, משום דקאי אבוה בשיטתיה (גבי יחיד קאמר רבי יהודה נמי דאין נותנין לו אלא בית סאתים במחיצת שתי או ערב).

אמר רב גידל אמר רב: שלשה - בחמש אסורין, בשבע מותרין (כלומר: פעמים שלשה אנשים אסורין אפילו בחמש סאין, ופעמים שמותרין אפילו בשבע).

אמרו ליה: אמר רב הכי?

אמר להו: אורייתא נביאי וכתבי (שבועה הוא) דאמר רב הכי.

אמר רב אשי: מאי קשיא? דילמא הכי קאמר: הוצרכו לשש והקיפו בשבע (שתי בלא ערב) - אפילו בשבע מותרין (דליכא בית סאתים פנוי); לא הוצרכו אלא לחמש והקיפו בשבע - אפילו בחמש אסורין (דהשתא לא מהני מחיצות, הואיל והוקפו לבית סאתים יותר מכדי צרכן).

ואלא הא דקתני 'וכלכד שלא יהא בית סאתים פנוי' - מאי לאו פנוי מאדם (כגון שלשה שהקיפו שמונה סאים: דכי יהבת לכל חד בית סאתים - אכתי פשו להו בית סאתים פנוי בלא בעלים; אבל שבע - לא: דכי יהבת בית סאתים לכל חד - לא פשו ליה אלא חד בית סאה בלא בעלים)?

לא, פנוי מכלים (כלומר: שיש בין המחיצות בית סאתים פנוי שלא היו צריכין לו; ואף על גב דאינהו שלשה, אם אין צריכין אלא לבית סאתים והקיפו ארבע סאין - נמי בטלי מחיצות).

איתמר: שלשה ומת אחד מהן (ביום השבת), שנים ונתוספו עליהן (בשבת): רב הונא ורבי יצחק: חד אמר שבת גורמת (שלשה ומת אחד מהן, הואיל וגורמת שבת להתיר - מותרין השנים אפילו לרבי יהודה; שנים והקיפו יותר מבית סאתים - אף על פי שנתוספו עליהן דיוורין - אסורין לרבי יהודה, הואיל וכשנכנסה שבת גרמה לאיסור), וחד אמר

ד י ו ר י נ ג ו ר מ י נ (שלשה ומת אחד מהן, דבצרי דיורין - אסורין אם הקיפו יותר מבית סאתים, שנים ונתוספו עליהן - מותרין, דאיכא דיורין) .

תסתיים דרב הונא הוא דאמר שבת גורמת, דאמר רבה: בעאי מרב הונא ובעאי מרב יהודה: עירב דרך הפתח ונסתם הפתח, דרך החלון ונסתם החלון (אם היו שתי חצרות ופתח ביניהם, ועירבו דרך הפתח ונסתם הפתח, או אם היו שתי חנויות ופתח ביניהם: דעירבו על דעת הפתח ועכשיו נסתם בשבת, שנפלה כנגדו מפולת) - מהו (מי שרי לאשתמושי דרך שאר חלונות הפחותות מארבעה, שאין ראיות לעירוב, כדאמרינן בפרק 'חלון' (עירובין עו,א) ?

ואמר לי: שבת, הואיל והותרה - הותרה. תסתיים.

לימא רב הונא ורבי יצחק בפלוגתא דרבי יוסי ורבי יהודה קמיפלגי, דתנן [עירובין פ"ט מ"ג]: 'חצר שנפרצה (בשבת) משתי רוחותיה (מפרש בפרק 'כל גגות' (עירובין ד,ב) מאי טעמא נקט משתי רוחותיה), וכן בית שנפרץ משתי רוחותיו, וכן מבוי שניטלו קורותיו או לחיו (גירסת רש"י: שניטלה קורתו או לחיו - בשבת) - מותרין לאותה שבת (דאמרינן: הואיל והותרה - הותרה) ואסורין לעתיד לבא, דברי רבי יהודה; רבי יוסי אומר: אם מותרין לאותה שבת - מותרין לעתיד לבא, ואם אסורין לעתיד לבא - אסורין לאותה שבת (ומפרשין בפרק 'כל הגגות' (עירובין צה,א) דרבי יוסי - לאיסור, והכי קאמר: כשם שאסורים לעתיד לבא - כך אסורין לאותה שבת) ' (אלמא לא אמרינן 'הואיל והותרה - הותרה' [כדאמר רב הונא], [אלא] כדברי יצחק); לימא רב הונא דאמר כרבי יהודה, ורבי יצחק דאמר כרבי יוסי ?

אמר לך רב הונא: אנא דאמרי אפילו לרבי יוסי: עד כאן לא קאמר רבי יוסי התם אלא דליתנהו למחיצות, הכא איתנהו למחיצות; ורבי יצחק אמר: אנא דאמרי אפילו לרבי יהודה: עד כאן לא קאמר רבי יהודה התם אלא דאיתנהו לדיורין, הכא ליתנהו לדיורין.

וחכמים אומרים אחד משני דברים:

היינו תנא קמא (רבנן קמאי, דאמרי לא דברו בשיירא אלא בהוזה'; ולעולם יחיד נמי מותר) ? איכא בינייהו יחיד ביישוב (דתנא קמא, דקאמר לא דברו בשיירא אלא בהוזה'; ולעולם יחיד נמי מותר - יחיד דומיא דשיירא: דבדרך, ולא ביישוב, הואיל ויכול לעשות מחיצה הוגנת; ורבנן בתראי - אמילתיה דרבי יוסי ברבי יהודה קא מהדרי, דקאמר איהו 'אינה מחיצה' לא בדרך ולא ביישוב, ואמרי ליה רבנן: אחד משני דברים, או שתי או ערב - מחיצה היא, אחד יחיד ואחד רבים, בין בדרך בין ביישוב) .

משנה:

ארבעה דברים פטרו במחנה (היוצאת למלחמה): מביאין עצים מכל מקום (ואין חוששין לגזל); ופטורין מרחיצת ידיים, ומדמאי, ומלערב (עירובי חצירות: אם הקיפו אלו ואלו ומחיצה מפסקת ביניהם, ויש שם פתח - אין צריכין לערב) .

גמרא:

תנו רבנן: 'מחנה היוצאת למלחמת הרשות (סתם מלחמת רשות - ממלחמת יהושע ואילך: שהיא היתה מלחמת מצוה) - מותרין בגזל עצים יבשים (וכל שכן לחים); רבי יהודה בן תימא אומר: אף חונין בכל מקום, ובמקום שנהרגו שם נקברין .

מותרין בגזל עצים יבשים:

האי - תקנתא דיהושע הוה, דאמר מר: 'עשה תנאים התנה יהושע (בבא קמא בפרק 'מרבבה' (ט,א): 'שיהו מדעין בחורשין (שיהא כל אדם מוליך בהמותיו לרעות ביער של חברו, ולא יקפיד בעל היער, משום דלאו לקצירה קאי) ומלקטין עצים משדותיהן' !

התם בהיזמי והיגי, הכא בשאר עצים; אי נמי: התם במחוברין, הכא בתלושין (אף על פי שתלשום הבעלים לצרכן להיסק, ויש בהם משום גזל אצל אחרים - מותר לאנשי מחנה); אי נמי: התם בלחין הכא ביבשים.

רבי יהודה בן תימא אומר: אף חונין בכל מקום ובמקום שנהרגים שם נקברים:

פשיטא: מת מצוה הוא, ומת מצוה קונה מקומו (אחד מעשרה תנאין שהתנה יהושע הוא)! לא, צריכא: אף על גב

(עירובין יז, ב) דאית ליה קוברין (שיש לו יורשין), דתניא: 'איזהו מת מצוה? - כל שאין לו קוברין; קורא ואחרים עונין אותו - אין זה מת מצוה; ומת מצוה קנה מקומו'; והתניא: 'המוצא מת מוטל בסרטיא (דרך כבושה) - מפניהו לימין אסרטיא או לשמאל אסרטיא*'; שדה בור ושדה ניר - מפניהו לשדה בור; שדה ניר ושדה זרע - מפניהו לשדה ניר; היו שתיהן נירות, שתיהן זרועות, שתיהן בורות - מפניהו לכל רוח שירצה' * (מפניהו? - ואי סלקא דעתך קנה מקומו, היכי מצי למשקליה מהתם)? אמר רב ביבי: הכא - במת מוטל על המיצר עסקינן (שמושכב ברוחב הדרך ממיצר למיצר): מתוך שניתנה רשות לפנותו מן המיצר (מפני כהנים ועושי טהרות שלא יאהילו עליו) - מפניהו לכל רוח שירצה.

ופטורין מרחיצת ידיים: אמר אביי: לא שנו אלא מים ראשונים, אבל מים אחרונים - חובה! אמר רב חייא בר אשי: מפני מה אמרו 'מים אחרונים חובה'? - מפני שמלח סדומית יש, שמסמא את העינים (ואמור רבנן (ברכות מ, א): אחר כל אכילתך אכול מלח, ומשום מלח שטבל בו אצבעו תיקנו מים אחרונים). אמר אביי: ומשתכחא כקורטא בכורא (בכור מלח יש מעט מאותו מלח סדומית, כמין קורט קטן). אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי: כייל מילחא (מדד מלח לחמרים) - מאי (צריך ליטול ידיו או לא)? אמר ליה: [הא] לא מיבעיא.

ומדמאי: - דתנן [דמאי פ"ג מ"א]: 'מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי' (דמאי = ספק מעושר ספק אינו מעושר, דרוב עמי הארץ מעשרין הן, וחומרא דרבנן היא, וגבי הנך אקילו רבנן; אכסניא = חיל הבא למלך ישראל להלחם על אויביהם, וישראלים הם); אמר רב הונא: תנא: 'בית שמאי אומרים אין מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי, ובית הלל אומרים מאכילין את העניים דמאי ואת אכסניא דמאי'.

ומלערב: אמרי דבי ינאי: לא שנו אלא עירובי חצירות, אבל עירובי תחומין - חייבין, דתני רבי חייא: 'לוקין על עירובי תחומין - דבר תורה' (דכתיב [שמות טז, כט] אל יצא איש ממקומו, ומהכא ילפינן תחומין בפרק 'מי שהוציא אוהו' (עירובין נא, א));

מתקיף לה רבי יונתן: וכי לוקין על לאו שב'אל'? מתקיף רב אחא בר יעקב: אלא מעתה דכתיב (ויקרא יט, לא) אל תפנו אל האובות ואל הידעונים [אל תבקשו לטמאה בהם אני ה' אלקיכם], הכי נמי דלא לקי? רבי יונתן הכי קשיא ליה: לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין (דסלקא דעתך 'אל יוציא' הוא, ונפקא לן הוצאה מרשות לרשות מיניה, וההיא אב מלאכה היא, וממיתין עליה), וכל לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין (שלא יעשה כן, שמתחייב עליו מיתת בית דין) - אין לוקין עליו (אפילו לא התרו בו למיתה והתרו בו למלקות, דהשתא לא מיקטיל - אפילו הכי לא לקי, דלאזהרת מיתה ניתן, ולא למלקות). אמר רב אשי: מי כתיב 'אל יוציא' כתיב 'אל יצא' כתיב [שמות טז, כט]: ראו כי ה' נתן לכם השבת על כן הוא נתן לכם ביום הששי לחם יומים שבו איש תחתיו אל יצא איש ממקומו ביום השביעי' (ואין כאן לשון הוצאת משור). רבנו חננאל: פי': בהוצאת חפץ אזהרת מיתת ב"ד, ביציאת תחומין אין שם מיתה - ולכן יש שם מלקות. כלומר: באזהרת מיתת ב"ד מסתכלים לא על הפסוק אלא על העבירה. וזה אליבא דבי עקיבא, שהרי אליבא דשאר חכמים עירובי תחומין מדרבנן - אלא אם כן רבי חייא מדבר שחייבין מלקות - מדרות מדרבנן!

הדרן עלך מבווי שהוא גבוה